

JÄMSTÄLLDHETS
MYNDIGHETEN

VÅLDSFÖREBYGGANDE SATSNINGAR GER RESULTAT

Uppföljning av det jämställdhetspolitiska delmålet om
att mäns våld mot kvinnor ska upphöra 2017–2021

Jämställdhetsmyndigheten

Göteborg, april 2022

Rapport 2022:17

Dnr: ALLM 2021/321

Har du frågor om denna publikation, kontakta:

Annika Karlsson

Telefon 070-784 75 04

INNEHÅLL

FÖRORD	8
1. INLEDNING	10
1.1. Den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.....	10
1.2. Uppföljningens genomförande	12
2. SAMMANFATTNING	13
2.1. Åtgärder ger resultat, men långsiktiga effekter är svåra att bedöma	13
2.1.1. Flest åtgärder inom förbättrad kunskap och metodutveckling.....	14
2.1.2. En svagt positiv utveckling inom vissa områden, men Indikatorerna behöver utvecklas för att bättre följa upp den nationella strategin	15
2.1.3. Ett proaktivt förhållningssätt har samhällsförändrande potential.....	16
2.1.4. Stärkt samhällsansvar i arbetet med upptäckt, stöd och skydd, men stödet till våldsutsatta barn brister	18
2.1.5. Bättre förutsättningar för utredningar av sexualbrott, våld i nära relation och brott mot barn.....	19
2.1.6. Stora satsningar på kunskapsspridning, men de följs inte upp	20
2.1.7. Länsstyrelserna arbetar främst med kunskapsspridning och efterfrågar utökat nationellt stöd till våldsförebyggande arbete.....	21
3. UTVECKLINGEN UTIFRÅN UTVALDA INDIKATORER.....	23
3.1. Målsättning 1: Ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete mot våld....	23
3.1.1. Tendenser till positiva förändringar hos unga.....	23
3.1.2. Återfallsförebyggande program för våldsutövare har ökat	25
3.2. Målsättning 2: Förbättrad upptäckt av våld och starkare skydd och stöd för våldsutsatta kvinnor och barn.....	27
3.2.1. Viss minskning av självrapporterad våldsutsatthet och dödligt våld	28
3.2.2. Skydd och stödinsatser till våldsutsatta och våldsutövare inom socialtjänsten	32
3.2.3. Pedagogisk personal har mer kunskap om anmälan till socialtjänsten om barn som far illa	35
3.3. Målsättning 3: Effektivare brottsbekämpning.....	36
3.3.1. Personupplärning av brottet grov kvinnofridskränkning	36
3.3.2. Viss ökning av andel upplärade grooming-brott.....	37

3.3.3.	Personuppklaring av våldtäktsbrott	38
3.3.4.	Ökning av anmälda brott avseende köp av sexuella tjänster	40
3.3.5.	Stor skillnad över landet i hur många som beviljas kontaktförbud	41
3.4.	Målsättning 4: Förbättrad kunskap och metodutveckling	44
3.5.	Indikatorområdet behöver utvecklas	45
3.5.1.	Behov av att mäta det förebyggande arbetets struktur och processer ...	46
3.5.2.	Bättre möjlighet till uppföljning av målsättning 2 genom registerdatabaserade data	47
3.5.3.	Spårbarhet genom rättskedjan är en förutsättning för en effektiv uppföljning av brottsbekämpningen	48
3.5.4.	Stort behov av systematisk uppföljning av förbättrad kunskap och metodutveckling	49
3.6.	Slutdiskussion	49
	Referenser	52
4.	ÅTGÄRDER MÅLOMRÅDE 1: ETT UTÖKAT OCH VERKNINGSFULLT FÖREBYGGANDE ARBETE MOT VÅLD	54
4.1.	Våldsförebyggande arbete på flera nivåer och arenor	54
4.2.	Flera Åtgärder för att främja samtyckeskultur	55
4.2.1.	Information om samtyckeslagstiftningen och dess intentioner	56
4.2.2.	Förtydligande av läroplaner	57
4.2.3.	Behov av kompetensutveckling för lärare för att förbättra sex- och samlevnadsundervisningen	58
4.2.4.	Utbildning av skolpersonal och nytt examensmål i lärarutbildningen	59
4.2.5.	Utveckling av sex- och samlevnadsundervisningen	59
4.2.6.	Tvärvetenskapligt forskningsprojekt om sexualundervisningen	60
4.2.7.	Jämställdhetsmyndighetens kunskapsbank om sexuella trakasserier	61
4.2.8.	Folkhälsomyndighetens nya nationella strategi för sexuell och reproduktiv hälsa	62
4.3.	Åtgärder för att främja universella förebyggande insatser mot våld	62
4.3.1.	Svag evidens gällande effektiva våldsförebyggande metoder	63
4.3.2.	Stort behov av effektutvärdering av våldsförebyggande insatser	64
4.3.3.	Förslag om nationell och regional samverkansstruktur	65
4.3.4.	Lokala anpassningar av genusförändrande våldsförebyggande arbete ..	66
4.3.5.	Stora kunskapsluckor om effekten av våldsförebyggande arbete	67
4.4.	Åtgärder för att stärka förändringsarbete med våldsutövare	68
4.4.1.	Ändringar i socialtjänstlagen gällande återfallsförebyggande insatser ...	68
4.4.2.	Arbete med män som utövar våld mot närstående	69

4.4.3.	SKR har tagit fram kunskapsstöd om förändringsarbete med våldsutövare	70
4.4.4.	Hjälptelefonen Välj att sluta har gett effekt	70
4.4.5.	Nationella telefonlinjen PrevenTell.....	71
4.4.6.	KAST-verksamheter motverkar våldsutövning genom prostitution.....	72
4.4.7.	Återfallsförebyggande arbete med dömda våldsutövare	73
4.4.8.	Återfallsförebyggande åtgärder för unga våldsutövare.....	75
4.5.	Slutdiskussion.....	75
	Referenser.....	78

5. ÅTGÄRDER MÅLOMRÅDE 2: FÖRBÄTTRAD UPPTÄCKT AV VÅLD OCH STARKARE SKYDD OCH STÖD FÖR VÅLDSUTSATT..... 82

5.1.	Flera satsningar för ökad upptäckt av våld.....	82
5.1.1.	SKR har utvecklat arbetet med tidig upptäckt av våld	83
5.1.2.	Myndigheter har samverkat för ökad upptäckt av våld.....	84
5.1.3.	Riktat stöd till ledningsansvariga, skärpt reglering och samordnad kunskapsstyrning.....	86
5.1.4.	Arbetsplatsen som arena för upptäckt, stöd och skydd.....	87
5.1.5.	Utökad myndighetssamverkan och uppföljning av arbetet för ökad upptäckt av våld.....	88
5.2.	Förstärkt tillsyn och kunskapsstöd.....	89
5.2.1.	Överenskommelse med SKR ska stärka och utveckla kvinnofridsarbetet 90	
5.2.2.	Socialstyrelsen har stöttat utvecklingen av arbete inom vård och omsorg mot mäns våld mot kvinnor	91
5.2.3.	Det finns behov av fortsatt uppföljning av utvecklingsarbetet med ökad upptäckt av våld.....	92
5.3.	Stärkt barnrättsperspektiv.....	92
5.3.1.	Förslag om reglering av skyddat boende och stärkt barnrättsperspektiv 93	
5.3.2.	Undersökning visar att brister i rutiner röjer uppgifter om kvinnor och barn som lever med skyddade personuppgifter	94
5.3.3.	Kartläggning av våld eller andra övergrepp i mål om vårdnad, boende och umgänge.....	95
5.3.4.	Det finns behov av kunskapsstöd och utökad vägledning för att stärka våldsutsatta kvinnors och barns säkerhet.....	95
5.3.5.	Brå föreslår fler åtgärder mot våld i nära relationer bland unga.....	96
5.3.6.	Kampanjer och forskning för att stärka våldsförebyggande insatser riktade till unga i partnerrelationer	97
5.4.	Slutdiskussion.....	98
	Referenser.....	101

6. ÅTGÄRDER MÅLOMRÅDE 3: EFFEKTIVARE BROTTSEKÄMPNING 103

6.1. Förbättrade utredningar av sexualbrott, våld i nära relation och brott mot barn ¹⁰⁴	
6.1.1. Flera åtgärder har genomförts för att förbättra brottsutredningar.....	104
6.1.2. Vissa åtgärder har genomförts för att förbättra stödet till målsägande	108
6.2. Ny samtyckeslagstiftning och stärkt juridiskt skydd för barn.....	110
6.2.1. Samtyckeslagstiftning	110
6.2.2. Lagskärpningar för att skydda barn och unga från sexuell exploatering.	112
6.2.3. Barnfridsbrottet.....	112
6.3. Kunskapshöjande insatser för förbättrade utredningar av hedersrelaterad brottslighet.....	113
6.3.1. Lagändringar som berör hedersrelaterad brottslighet.....	114
6.4. Slutdiskussion.....	116
Referenser.....	118

7. ÅTGÄRDER MÅLOMRÅDE 4: FÖRBÄTTRAD KUNSKAP OCH METODUTVECKLING..... 120

7.1. Kompetensstödsuppdraget	121
7.1.1. Åtgärder för förbättrad kunskap om våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck	122
7.1.2. Ojämn takt mellan olika kommuners och regioners arbete mot mäns våld mot kvinnor	124
7.2. Högskoleuppdraget	126
7.2.1. Flera högskolekurser har erbjudits och examensmålen har reviderats i flera utbildningsprogram.....	127
7.2.2. Fler utbildningar bör inkluderas och behov av långsiktigt kunskapsstöd till högskolor och universitet.....	129
7.3. Sexuella trakasserier/#metoo	130
7.3.1. Uppdrag att samla och sprida information om sexuella trakasserier.....	131
7.4. Slutdiskussion.....	134
Referenser.....	136

8. DET REGIONALA ARBETET MED ATT FÖREBYGGA OCH BEKÄMPA MÄNS VÅLD MOT KVINNOR 138

8.1. Länsstyrelsernas uppdrag enligt den nationella strategin.....	138
8.1.1. Våldsförebyggande arbete i länsstyrelsernas uppdrag	139
8.1.2. Nationell samordning av länsstyrelsernas arbete med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor	140

8.2. Syfte, genomförande och material.....	140
8.3. Slutsatser från tidigare uppföljningar av länsstyrelsernas våldsförebyggande arbete.....	142
8.3.1. Statskontorets analys av myndigheternas arbete med den nationella strategin visar att kunskapskedjan behöver stärkas	142
8.3.2. Rapporten <i>Ett steg på vägen</i> visar att fler kommuner bedriver förebyggande arbete, men att många insatser inte utvärderas.....	143
8.3.3. Länsstyrelserna egen uppföljning 2017 - 2018: behov av evidensbaserad kunskap och forskning om våldsförebyggande arbete.....	144
8.4. Länsstyrelsernas arbete med att förebygga våld.....	145
8.4.1. Kompetensstöd den vanligast förekommande typen av insats	145
8.4.2. Goda förutsättningar för länsstyrelserna att genomföra strategin i länet men viktigt med långsiktighet.....	155
8.5. Slutdiskussion.....	160
Referenser.....	162

FÖRORD

Mäns våld mot kvinnor som omfattar våld i nära relationer, våld mot barn, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål är den yttersta konsekvensen av ett ojämnt samhälle, det orsakar allvarligt mänskligt lidande och tar stora samhällsresurser i anspråk. Våld i nära relationer betecknar det våldsområde där den utsatte och våldsutövaren har en relation, det är ofta upprepat och eskalerande.

Under våren 2021 inträffade på kort tid flera uppmärksammade mord på kvinnor av män som de hade haft en relation till. Det skapade en omfattande samhällsdebatt om mäns våld mot kvinnor och visade en bred politisk uppslutning kring frågans allvar. Jämställdhetsmyndigheten medverkade bland annat vid partisamtal samt vid den utfrågning som arrangerades i riksdagen kort därpå.

Regeringen presenterade ett omfattande åtgärds paket som bland annat aviserade att Jämställdhetsmyndighetens uppdrag att stödja och följa upp genomförandet av den nationella strategin mot mäns våld mot kvinnor förtydligas. Samt att regeringen vartannat år ska lämna en skrivelse till riksdagen med redovisning av arbetet. Föreliggande rapport är utkomsten av det tillägg i myndighetens instruktion som regeringen beslutade om, om att senast den 22 april vartannat år redovisa en fördjupad uppföljning av delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

Uppföljningen ger en bred lägesbild av arbetet som bedrivits inom ramen för den nationella strategin under åren 2017–2021. En mängd kunskapsuppdrag har givits till en bredd av myndigheter och lagstiftning har skärpts. Många åtgärder har vidtagits såväl inom det återfallsförebyggande arbetet som det våldspreventiva området, där till exempel samtyckeslagstiftningens normativa betydelse inte ska underskattas. Flera åtgärder har vidtagits av de brottsbekämpande myndigheterna för att förbättra och effektivisera utredningar av sexualbrott och brott i nära relation, men fortfarande var personuppläringsprocenten för våldtäktsbrott år 2020 bara 11 procent.

Min förhoppning är att denna redogörelse ska utgöra ett viktigt underlag för regeringens kommande skrivelse till riksdagen. Dels för att visa vilka resultat som arbetet givit hittills, dels vilka områden som behöver stärkas och prioriteras framåt. Och inte minst att den breda politiska enighet som finns kring målsättningen att mäns våld mot kvinnor ska upphöra, ska leda till förändring på såväl samhällsnivå som för dem som lever med våld.

Lena Ag

Generaldirektör

April 2022

1. INLEDNING

Jämställdhetsmyndigheten har på regeringens uppdrag genomfört en fördjupad uppföljning av det jämställdhetspolitiska delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. För att stärka förutsättningarna att nå delmålet beslutade regeringen att arbete på området ska bedrivas i enlighet med en tioårig nationell strategi som särskilt betonar förebyggande insatser. Strategiperioden omfattar åren 2017 - 2026. Den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor samt regeringens åtgärdsprogram för perioden 2017 - 2020 utgör grunden för denna uppföljning.

1.1. DEN NATIONELLA STRATEGIN FÖR ATT FÖREBYGGA OCH BEKÄMPA MÄNS VÅLD MOT KVINNOR

Regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor 2017 – 2026 presenteras i skrivelsen *Makt, mål och myndighet*. Regeringen skriver att den nationella strategin ska stärka förutsättningarna att nå det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. I den nationella strategin beskriver regeringen åtgärder för att öka kvaliteten, effektiviteten och långsiktigheten i arbetet med mäns våld mot kvinnor. Sedan 2017 har det skett en utveckling mot en mer permanent struktur för arbetet mot mäns våld mot kvinnor som regeringen initierat.

I skrivelsen *Makt, mål och myndighet* aviserar regeringen bildandet av Jämställdhetsmyndigheten och myndighetens uppdrag om en strategisk, sammanhållen och hållbar styrning och ett effektivt genomförande av jämställdhetspolitiken. Detta omfattar ett övergripande ansvar att ge stöd till genomförandet av den nationella strategin.

Som ett led i arbetet för långsiktighet och genomförandet av den nationella strategin har regeringen från 2022 avsatt permanenta medel i statsbudgeten till arbetet med att bekämpa mäns våld mot kvinnor. Därtill har regeringen antagit ett åtgärdsprogram för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor 2021 – 2023, det andra åtgärdsprogrammet inom perioden för den nationella strategin för perioden. Med den nationella strategin vill regeringen prioritera en utveckling av det våldsförebyggande arbetet och detta ska betraktas som strategins huvudsakliga inriktning.¹

Fyra politiska målsättningar styr arbetet

Regeringens utveckling av verksamheter som på sikt ska leda till att uppnå delmålet styrs av fyra politiska målsättningar. Målsättningarna är delvis överlappande och ömsesidigt beroende av varandra. Det förebyggande arbetet en central aspekt av samtliga fyra målsättningar. Den nationella strategins fyra målsättningar är:

- ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete mot våld,
- förbättrad upptäckt av våld och starkare skydd och stöd för våldsutsatta kvinnor och barn,
- effektivare brottsbekämpning samt
- förbättrad kunskap och metodutveckling.

Att förebygga mäns våld mot kvinnor är den huvudsakliga utgångspunkten

Den nationella strategin har också nio utgångspunkter, med den huvudsakliga utgångspunkten att förebygga mäns våld mot kvinnor:

- Våld ska förebyggas med fokus på våldsutövare och maskulinitetsnormer
- Större uppmärksamhet på flickors och unga kvinnors utsatthet för våld
- Fler livssituationer och omständigheter kan innebära särskild sårbarhet
- Funktionshinderperspektiv
- Hedernormer bland närstående
- Barnets rätt och barnets bästa
- Hbtq-personers rättigheter

---

¹ Skr. 2016/17:10

- Förbättrad samverkan och styrning
- Kunskapsbaserat arbete

1.2. UPPFÖLJNINGENS GENOMFÖRANDE

Rapporten inleds med en beskrivning och analys av utvecklingen på området utifrån ett antal indikatorer. Därefter följer en redovisning och bedömning av genomförda åtgärder. Redovisningen baseras på åtgärder inom de fyra politiska målsättningarna i den nationella strategin. Rapporten innehåller också en beskrivning och analys av det regionala arbetet med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Rapporten omfattar i huvudsak perioden 2017–2021 om inget annat anges.

Jämställdhetsmyndigheten har haft kort tid att genomföra uppdraget och har behövt göra avgränsningar. Rapporten innehåller därför ett urval av de åtgärder som har vidtagits inom området och som har bäring på genomförandet av den nationella strategin. Urvalsprincipen har varit att beskriva och analysera åtgärder som enligt Jämställdhetsmyndighetens bedömning har störst samhällsförändrande potential utifrån strategins fyra politiska målsättningar. Kapitlet om det regionala arbetet har begränsats till att omfatta länsstyrelsernas uppdrag, då länsstyrelserna är den aktör som ska ge stöd till genomförandet av den nationella strategin på regional nivå. Fokus har varit länsstyrelsernas arbete inom målsättning 1 om förebyggande arbete. Jämställdhetsmyndigheten har inte haft möjlighet att följa upp det arbete som bedrivs av exempelvis regioner, kommuner och civila samhället på regional och lokal nivå. I uppföljningen har den nationella strategins nio utgångspunkter beaktats, men det har inte kunnat göras på ett systematiskt sätt.

Underlaget till uppföljningen utgörs av statistik, dokumentstudier och intervjuer.

2. SAMMANFATTNING

Under perioden 2017 – 2021 har ett omfattande arbete bedrivits för att uppnå målsättningarna i regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Jämställdhetsmyndighetens samlade bedömning, utifrån denna fördjupade uppföljning av det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet, är att de åtgärder som vidtagits också har lett till konkreta resultat, men att effekterna behöver följas upp på sikt.

2.1. ÅTGÄRDER GER RESULTAT, MEN LÅNGSIKTIGA EFFEKTER ÄR SVÅRA ATT BEDÖMA

Jämställdhetsmyndighetens bedömning är att de åtgärder som har vidtagits för att genomföra den nationella strategin har lett till konkreta resultat som har bidragit till de fyra målsättningarna och att det även går att se vissa effekter. Uppföljningen visar att det vidtagits åtgärder under strategiperioden som innebär en förskjutning mot ett alltmer proaktivt förhållningssätt. Sammantaget bedriver flera myndigheter ett aktivt arbete för att minska riskerna för och effekterna av mäns våld mot kvinnor. Kunskapen om mäns våld mot kvinnor har ökat på olika nivåer i samhället. Jämställdhetsmyndigheten kan inte utifrån den statistik och det material som samlats in säga om samhället sammantaget är närmare att nå det jämställdhetspolitiska delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra och kommer därför att fortsätta följa upp åtgärdernas effekter på längre sikt. Myndigheten behöver också fortsätta arbetet med att utveckla indikatorer, i samarbete med relevanta myndigheter, för att bättre kunna följa upp utvecklingen inom den nationella strategins fyra målsättningar.

2.1.1. Flest åtgärder inom förbättrad kunskap och metodutveckling

Regeringen skriver i *Makt, mål och myndighet* att för att stärka arbetet med att förebygga mäns våld mot kvinnor och bidra till att nå målen i den nationella strategin så genomför och planerar regeringen en mängd åtgärder.²

Jämställdhetsmyndigheten har gjort en kartläggning av uppdrag i regleringsbrev och regeringsbeslut till myndigheter under perioden 2017 – 2021 och har kunnat identifierat mer än 300 uppdrag som bedöms ha bäring på genomförandet av den nationella strategin. Kartläggningen visar att majoriteten av uppdragen i första hand kan sorteras in under målsättning fyra om förbättrad kunskap och metodutveckling. 37 myndigheter har under strategiperioden fått uppdrag som främst passar inom detta målområde. Därefter har flest uppdrag givits inom den första målsättningen om ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete mot våld, och målsättning två om förbättrad upptäckt av våld samt starkare skydd och stöd för våldsutsatta kvinnor och barn. Minst antal uppdrag har getts inom målsättning tre om en effektivare brottsbekämpning, vilket troligen främst kan förklaras med att rättsväsendet utgörs av ett begränsat antal myndigheter. Många uppdrag till myndigheterna kan relateras till fler än en av målsättningarna.

Sorterade efter den nationella strategins nio utgångspunkter så omfattar flest uppdrag utgångspunkten om ett kunskapsbaserat arbete, men även förbättrad samverkan och styrning. Därefter återfinns uppdrag som innehåller ett fokus på livssituationer och omständigheter som kan innebära särskild sårbarhet. Detta område innefattar insatser för samtliga berörda målgrupper samt de livssituationer och omständigheter som kan förvärra den enskilda kvinnans eller flickans utsatthet för våld. Det finns även ett övergripande fokus på barnets rätt och barnets bästa, hedersrelaterat våld och förtryck samt hbtqi-personers rättigheter. Sett till mängden uppdrag så är det ett mindre antal som omfattar ett fokus på våldsutövare och maskulinitetsnormer, flickors och unga kvinnors utsatthet för våld samt funktionshinderperspektivet.

---

² Skr. 2016/17:10

I uppdragen avspeglas också regeringens avsikter att stödja genomförandet av den nationella strategin och stärka organisering av arbetet på nationell, regional och lokal nivå. Flera uppdrag har getts till Socialstyrelsen och länsstyrelserna som har en central roll i att bidra med kompetensstöd till kommuner och ideella organisationer, i syfte att utveckla arbetet som berör mäns våld mot kvinnor. Målsättningen att komplettera detta arbete med uppdrag till myndigheter inom utbildnings- och rättsväsendet återspeglas i kartläggningen. Flertalet uppdrag inom målsättning ett om ett utökad och verkningsfullt förebyggande arbete och målsättning fyra om förbättrad kunskap och metodutveckling har getts till myndigheter inom dessa områden. Uppdragen till länsstyrelserna omfattar även den nationella strategins utgångspunkt om förbättrad samverkan och styrning. Ett fokus på samordning finns även genomgående i de uppdrag som Jämställdhetsmyndigheten fått under strategiperioden.

2.1.2. En svagt positiv utveckling inom vissa områden, men Indikatorerna behöver utvecklas för att bättre följa upp den nationella strategin

Inom en del av de områden som i dagsläget går att följa upp med indikatorer går utvecklingen inom den nationella strategins fyra målsättningar sakta framåt. Utifrån det urval av indikatorer som redovisas i rapporten syns vissa tendenser till en positiv utveckling, bland annat vad gäller återfallsförebyggande insatser, utsatthet för våld samt brottsbekämpningen i vissa fall. Sammantaget visar de senaste årens utveckling på en viss nedgång i självrapporterad utsatthet och även konstaterade fall av dödligt våld. 2018 dog 22 kvinnor till följd av dödligt våld där kvinnan var eller hade varit i en nära relation med gärningspersonen, det högsta antalet under perioden 2017 – 2021. Följande tre år har mellan 13 och 16 kvinnor dött till följd av dödligt våld i en närstående parrelation. Även tillgången till stöd och skydd samt rutiner för upptäckt av våld visar på en positiv trend. Inom målsättningen om en effektivare brottsbekämpning går det utifrån befintliga indikatorer sammantaget inte att säga att brottsbekämpningen blivit mer effektiv. Det syns dock små tendenser till att personuppleringen av några av brotten ökar samt att skillnaden mellan i vilken grad olika åklagarkammare beviljar kontaktförbud minskar. För brottet grov kvinnofridskränkning syns ingen förändring i personupplaringsprocenten över strategiperioden, medan det för våldtäktsbrott syns en tendens till ökning i personupplaringsprocenten mellan 2016 (8 procent) och 2020 (11 procent). Utvecklingen av arbetet med förbättrad kunskap och metodutveckling går i dagsläget inte att mäta eftersom det saknas indikatorer kopplade till målsättningen.

En mängd faktorer spelar in i tolkningen av statistiken. På många områden sker förändringar i indikatorerna mellan 2019 och 2021. Det finns sannolikt en gemensam förklaring i att coronapandemin har påverkat utvecklingen. Därför blir det viktigt att fortsätta följa upp indikatorerna på kort och lång sikt.

En slutsats från uppföljningen av indikatorerna är att det i dagsläget saknas indikatorer för att kunna säga något om orsakerna till utvecklingen. Det går inte heller att säga om det som framstår som en positiv utveckling inom en specifik indikator, exempelvis en kvantitativ ökning eller minskning, också innebär en kvalitativ förbättring inom området. Genomgående för samtliga fyra målsättningar är en brist på så kallade strukturindikatorer som kan mäta vilka resurser och verktyg som finns på plats för att nå den nationella strategins målsättningar. Det är också brist på processindikatorer för att mäta kvaliteten i det arbete som bedrivs. Jämställdhetsmyndigheten kommer att fortsätta ett påbörjat utvecklingsarbete att ta fram förslag till fler indikatorer för att följa utvecklingen inom den nationella strategins fyra målsättningar. Jämställdhetsmyndigheten kommer även ta fram förslag på nya insamlingsmetoder och källor för data som inte samlas in idag, i samarbete med andra relevanta myndigheter.

2.1.3. Ett proaktivt förhållningssätt har samhällsförändrande potential

Jämställdhetsmyndigheten bedömer att det vidtagits flera åtgärder under perioden 2017–2021 som innebär en förskjutning mot ett alltmer proaktivt förhållningssätt i relation till det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Särskilt stor samhällsförändrande potential finns, enligt myndighetens bedömning, i åtgärder för att främja en samtyckeskultur, åtgärder för att främja universella förebyggande insatser mot våld samt åtgärder för ett stärkt återfallsförebyggande arbete med män och pojkar.

Att skapa en samtyckeskultur är ett långsiktigt arbete som berör såväl individer som samhällets institutioner. Genom regeringens åtgärder har ett arbete stimulerats för att uppdatera och utveckla offentliga aktörers informations- och utbildningsinsatser så att de är i linje med de normer och värderingar som lagstiftningen vilar på. Detta har exempelvis skett genom uppdrag om informationsinsatser till Brottsoffermyndigheten, förtydliganden i läroplaner, nytt examensmål i lärarutbildningen samt uppdrag att utveckla skolans arbete med sexualitet, samtycke och relationer. Den uppmärksamhet kring mäns våld mot kvinnor som kom i kölvattnet av #metoo har tillvaratagits genom flera åtgärder, bland annat genom att samla och sprida kunskap om sexuella trakasserier riktat till olika målgrupper, exempelvis de som möter barn och unga.

Jämställdhetsmyndigheten bedömer att det generellt finns stora behov att utveckla och utvärdera existerande insatser inom förebyggande arbete, men att förutsättningarna ofta saknas. Det beror bland annat på bristande implementering samt förvaltning, då det saknas en aktör som tar det övergripande ansvaret för metoder som tas fram. Därtill saknas ofta långsiktiga resurser för genomförande. Spridning och utveckling av våldsförebyggande insatser försvåras av att det stora flertalet insatser i en svensk kontext inte har utvärderats alls, och ofta inte heller är strukturerade metoder som är möjliga att utvärdera. En strategisk forskningssatsning skulle kunna stärka utvecklingen. Forte föreslår att en sådan satsning skulle kunna utvecklas i samarbete med det nationella våldsförebyggande program som regeringen aviserat i åtgärdsprogrammet för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor 2021.

Även det återfallsförebyggande arbetet är i högsta grad beroende av fortsatt kunskaps- och metodutveckling, såväl som uppföljning och forskning, inte minst vad gäller unga våldsutövare. En nationell och regional samverkansstruktur för det våldsförebyggande arbetet behöver fortsätta att förstärkas och utvecklas. För att skapa samsyn, effektivitet och långsiktighet finns det också behov av gemensamma uppdrag till Jämställdhetsmyndigheten och andra myndigheter³ som är centrala för det förebyggande arbetet kring utveckling av metodstöd till regional och lokal nivå.

---

³ Exempelvis Brå, Folkhälsomyndigheten och Myndigheten för delaktighet.

2.1.4. Stärkt samhällsansvar i arbetet med upptäckt, stöd och skydd, men stödet till våldsutsatta barn brister

Jämställdhetsmyndigheten bedömer att åtgärder som har vidtagits av regeringen för att stärka samhällsansvaret i arbetet med upptäckt av våld bidrar till en samhällsförändring i linje med den nationella strategins intentioner. Under strategiperioden har flera satsningar gjorts för att möjliggöra ett långsiktigt och verkningsfullt arbete för förbättrad upptäckt av våld och starkare skydd och stöd för våldsutsatta. Medel har permanentats till bland annat kvinno- och tjejjourer och Kvinnofridslinjen, den nationella stödtelefonen för våldsutsatta. Därtill har uppdrag om myndighetssamverkan för ökad upptäckt av våld samt överenskommelsen med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) om utveckling av arbetet med tidig upptäckt gett resultat. Att fler myndigheter upptäcker och agerar mot mäns våld innebär att fler våldsutsatta kvinnor och barn får förbättrade möjligheter att leva i frihet och utan risk för våldsutsatthet. Jämställdhetsmyndigheten menar att kunskaper för att kunna upptäcka mäns våld mot kvinnor bör betraktas som en grundläggande förutsättning för professionalitet och yrkesutövning i myndigheter som i sitt uppdrag kan komma att möta våldsutsatta och våldsutövare. Därutöver ser Jämställdhetsmyndigheten att fler arbetsgivare, inte minst inom staten, bör ta ett större ansvar då medarbetare blir utsatta för våld eller utövar våld. Uppföljningen visar att det generellt finns utmaningar när ny kunskap ska komma till användning, liksom implementering av nya arbetssätt så att de blir en integrerad del av verksamheten.

Inom det klientnära arbete som bedrivs av kommuner och regioner har förbättringar skett över tid, samtidigt som tillsyn visar att arbetet fortfarande har allvarliga brister. Som Jämställdhetsmyndigheten pekat på i andra rapporter förekommer allvarliga brister även i domstolarnas hantering av uppgifter om våld och andra övergrepp i mål om vårdnad, boende och umgänge, liksom i hanteringen av ärenden med skyddade personuppgifter. Jämställdhetsmyndigheten menar vidare att det finns brister i samhällets arbete med att ta tillvara barns rättigheter. Problematiken gällande barn i skyddat boende, barn med skyddade personuppgifter och barn i vårdnadstvister har inte fått tillräcklig uppmärksamhet. Barn och unga som utsätts för våld i sin partnerrelation är en grupp som inte heller uppmärksammas tillräckligt. Därtill brister samhällsaktörer⁴ som är relevanta för unga som utsätts för våld i sina partnerrelationer i sitt stöd.

---

⁴ I Brås rapport *Våld i ungas parrelationer* intervjuades ett flertal offentliga samhällsaktörer som är relevanta för unga som utsätts för våld i sina partnerrelationer, såsom statliga myndigheter, länsstyrelser, kunskapscentrum vid universitet och högskolor, regionala och kommunala verksamheter samt därtill ideella organisationer.

2.1.5. Bättre förutsättningar för utredningar av sexualbrott, våld i nära relation och brott mot barn

Flera åtgärder har vidtagits av de brottsbekämpande myndigheterna för att förbättra och effektivisera utredningar av sexualbrott och brott i nära relation. Mer resurser har tillförts som bland annat lett till snabbare handläggningstakt. Det har också tagits fram standardiserade arbetsätt och riktlinjer för att effektivisera och kvalitetssäkra arbetet samt främja att brottsoffer i olika delar av landet får samma möjligheter till upprättelse och stöd. Dock saknas uppföljning av i vilken mån arbetsmetoderna faktiskt används i praktiken, och vilken effekt på utredningsarbetet och för brottsoffren de har.

Under strategiperioden har vissa åtgärder genomförts för att förbättra stödet till målsägande, bland annat att målsägandebiträde ska förordnas mer regelmässigt och en ökad möjlighet att använda inspelade förhör. Detta kan minska risken för att målsägande inte fullföljer processen. Flera åtgärder främjar också ett gott bemötande av målsägande.

Efter införandet av den nya lagen om samtycke har antalet anmälda våldtäktsbrott ökat och även antalet åtal och fällande domar. Brottsförebyggande rådet (Brå) har gjort en första uppföljning av tillämpningen av den nya samtyckeslagstiftningen. Det mest tydliga resultatet som framträder är att antalet anmälda våldtäktsbrott, åtal och fällande domar för våldtäkt har ökat markant sedan lagändringen. Antalet fällande domar ökade från 190 domar 2017 till 333 domar 2019, en ökning med 75 procent.⁵ Jämställdhetsmyndigheten bedömer att medvetandehöjande och informationsspridande insatser till olika målgrupper i samhället är fortsatt relevant.

Det juridiska skyddet för barn har under strategiperioden stärkts genom lagstiftning mot sexuell exploatering och den nya lagen om barnfridsbrott.

Flera lagändringar under strategiperioden ger ett förbättrat skydd för personer som utsätts eller riskerar att utsättas för hedersrelaterad brottslighet. Det behövs uppföljning av dessa genomförda lagändringar för att se om ett stärkt juridiskt skydd också genomförs i praktiken för dessa målgrupper. De brottsbekämpande myndigheternas åtgärder inom arbetet mot hedersrelaterad brottslighet består framför allt av kunskapshöjande insatser.

Lagstiftningen har skärpts och förutsättningar för det brottsutredande arbetet har förbättrats, men Jämställdhetsmyndigheten bedömer att det finns ett fortsatt behov av insatser inom det våldsförebyggande arbetet för att förebygga och förhindra att brott begås.

---

⁵ Brottsförebyggande rådet (2020) *Den nya samtyckeslagen i praktiken*

2.1.6. Stora satsningar på kunskapsspridning, men de följs inte upp

Majoriteten av de uppdrag som Jämställdhetsmyndigheten har kunnat identifiera som har bäring på genomförandet av den nationella strategin kan sorteras in under målsättning fyra om förbättrad kunskap och metodutveckling. De flesta myndigheter inom området arbetar med någon form av kunskapsspridning och utbildningsinsatser om mäns våld mot kvinnor.

Under strategiperioden har det gjorts omfattande satsningar på kunskapsspridning. Myndigheter följer idag upp om kunskap sprids, men inte hur kunskapen påverkar mottagarens arbete. Här menar Jämställdhetsmyndigheten att det finns en utvecklingspotential. Det behövs också indikatorer eller andra analysverktyg för att följa upp målsättningen om förbättrad kunskap och metodutveckling, då det idag saknas för den fjärde målsättningen. Jämställdhetsmyndigheten kommer att fortsätta ett påbörjat utvecklingsarbete att ta fram förslag till indikatorer och datakällor för den fjärde målsättningen, i samarbete med berörda myndigheter.

Uppdraget att fördela utvecklingsmedel och ge kompetensstöd för arbete mot våld i nära relationer har pågått sedan 2012. En övergripande målsättning är att arbetet mot våld i nära relationer, sexuellt våld, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål ska vara av likvärdig kvalitet i hela landet. Socialstyrelsen, som ansvarar för uppdraget, bedömer att allt fler kommuner arbetar med att utveckla kvaliteten och att arbetet mot våld i nära relationer har blivit mer synliggjort och prioriterat hos kommuner och regioner, men att de har kommit olika långt med att skapa varaktiga förändringar. Jämställdhetsmyndigheten bedömer att ett nationellt kompetensstöd kan utvecklas för att omfatta alla områden inom den nationella strategin och få stor betydelse för att stödja kunskapsutvecklingen inom eftersatta områden. Ett sådant kompetensstöd bör utformas i nära samarbete med, och bygga på erfarenheterna från, uppdraget om att fördela utvecklingsmedel och ge kompetensstöd som Socialstyrelsen ansvarar för.⁶

---

⁶ I uppdraget ingår även Jämställdhetsmyndigheten, länsstyrelserna, Nationellt centrum för kvinnofrid samt Barnafrid.

Den 1 juli 2018 infördes ett nytt examensmål i högskoleförordningen om att studenter inom vissa professionsutbildningar ska kunna visa kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Jämställdhetsmyndigheten bedömer att examensmålet för vissa utbildningar har samhällsförändrande potential. Som Universitetskanslersämbetet tidigare har påpekat, är kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld mot barn viktigt för att studenter ska ha kunskap och beredskap att sin framtida yrkesutövning kunna bemöta våldsutsatta på ett professionellt sätt och ge rätt stöd.⁷ Jämställdhetsmyndigheten bedömer även att examensmålet för vissa utbildningar innebär att området mäns våld mot kvinnor i högre utsträckning kommer att respekteras som ett eget kunskapsområde och forskningsfält. Det kan i sin tur ge området ökad möjlighet till forskningsfinansiering. Genom införandet av examensmålet och stödet till lärosäten genom Jämställdhetsmyndigheten har det skapats förutsättningar för en undervisning som går i linje med Sveriges åtaganden inom Istanbulkonventionen.

Jämställdhetsmyndigheten anser också att det blir viktigt att följa upp studenterna efter examen för att se vilken effekt examensmålet fått, samt för att kunna avgöra om det behöver utvecklas ytterligare. Som myndigheten tidigare redovisat görs bedömningen att det behövs ett fortsatt långsiktigt kunskapsstöd inom området riktat till universitet och högskolor för såväl lärare som personal med övergripande utbildningsansvar.

Under strategiperioden har det under kort tid initierats ett gediget förändringsarbete för att motverka sexuella trakasserier, vilket innebär att det idag finns mycket kunskap och information att tillgå. Det finns dock mycket kvar att göra, inte minst för att barn och unga, men även vuxna, ska känna sig trygga.

2.1.7. Länsstyrelserna arbetar främst med kunskapsspridning och efterfrågar utökad nationellt stöd till våldsförebyggande arbete

Jämställdhetsmyndigheten bedömer i linje med den undersökning som Statskontoret publicerade 2021 att länsstyrelserna har fått generellt goda förutsättningar att genomföra sitt uppdrag och stärka det våldsförebyggande arbetet regionalt och lokalt. Den nationella strategin har stärkt och förtydligat länsstyrelsernas roll i det våldsförebyggande arbetet.

---

⁷ Universitetskanslersämbetet (2015) *Hur mänskliga rättigheter, mäns våld mot kvinnor och våld mot barn beaktas i högre utbildning*. 2015:25

Länsstyrelserna har under perioden 2018–2020 varit delaktiga i att främja en bredd av insatser som syftar till stärkt våldsförebyggande arbete. Tyngdpunkten ligger på kunskapspridning och utbildningsinsatser. En slutsats är att det nationella stödet till länsstyrelserna vad gäller kunskap och utvärderade våldsförebyggande metoder kan utvecklas för att länsstyrelserna bättre ska kunna ge ett stöd till regionala och lokala aktörer. Länsstyrelserna efterfrågar ett utökat nationellt stöd och att kedjan mellan den nationella, regionala och lokala nivån ska stärkas för att hitta lämpliga våldsförebyggande metoder. Jämställdhetsmyndigheten har även tidigare i rapportering av uppdrag till regeringen lyft fram att en nationell och regional samverkansstruktur behöver utvecklas. Jämställdhetsmyndigheten har påbörjat en utveckling av ett kompetens- och metodstöd samt erbjuder utbildning i processtöd för våldsförebyggande arbete som länsstyrelserna kan ta del av.

Jämställdhetsmyndigheten och länsstyrelserna har också startat en myndighetsgemensam arbetsgrupp för nationell och regional samordning av jämställdhetspolitiken (MAJ-gruppen).

Länsstyrelserna bedömer att kommunernas förutsättningar för att ta emot det stöd som erbjuds ser olika ut, bland annat eftersom kommunerna är olika stora. Detta lyfts också fram i Statskontorets undersökning.

Länsstyrelserna följer upp sitt arbete regionalt, men uppföljningen kan stärkas. Det behövs bland annat fler indikatorer inom det våldsförebyggande arbetet som kan brytas ner på regional och lokal nivå. Jämställdhetsmyndigheten ser också ett behov av mer jämförbar redovisning från de olika länsstyrelserna.

3. UTVECKLINGEN UTIFRÅN UTVALDA INDIKATORER

2017 tog Socialstyrelsen fram ett förslag på indikatorer för att följa upp regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Alla indikatorer går i dagsläget inte att följa upp på grund av begränsningar i datakällorna. Vissa befintliga indikatorformuleringar har ändrats för att svara mot den data som är tillgänglig. I detta kapitel beskriver Jämställdhetsmyndigheten utvecklingen inom respektive målsättning i den nationella strategin utifrån ett urval indikatorer. Därtill redovisas utvecklingsbehov inom indikatorområdet.

Urvalet av indikatorer har gjorts med en representativ ansats, vilket innebär att Jämställdhetsmyndigheten har valt ut indikatorer med en ambition att redovisa så många av målsättningens områden som möjligt, utifrån data som är tillgänglig.

3.1. MÅLSÄTTNING 1: ETT UTÖKAT OCH VERKNINGSFULLT FÖREBYGGANDE ARBETE MOT VÅLD

De indikatorer som redovisas är för områdena: *Normer, Attityder och värderingar hos unga* och *Återfallsförebyggande program för våldsutövare*.

3.1.1. Tendenser till positiva förändringar hos unga

I den nationella strategin beskrivs att för att åstadkomma en övergång från ett reaktivt till ett proaktivt angreppssätt för att mäns våld mot kvinnor ska upphöra ”fordras ett bredare och mer konstruktivt engagemang av män och pojkar än tidigare samt en uppgörelse med normer som rättfärdigar våld och begränsningar av kvinnors och flickors handlingsutrymme och livsval”.⁸

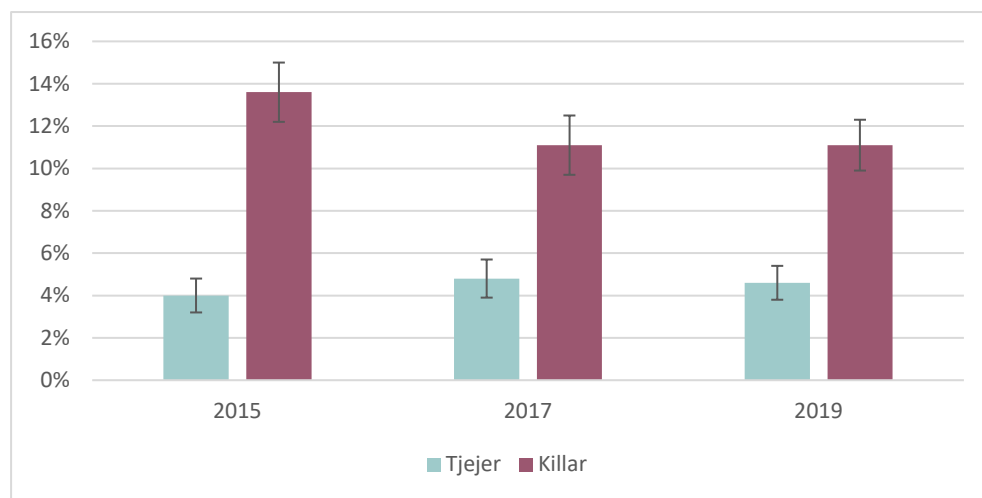
---

⁸ Skr.2016/17:10

Här redovisas två indikatorer inom detta område från Skolundersökningen om brott, som genomförs regelbundet av Brå, respektive Ungdomsenkäten som genomförs av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF). Den första indikatorn visar om elever i årskurs 9 skulle använda våld om en annan elev kallade dem för något dumt. Den andra indikatorn visar i vilken mån unga mellan 16 och 25 år instämmer i något stereotypt påstående om jämställdhet eller könsroller. Normer tar som regel lång tid att förändra och därför bör man inte förvänta stora förändringar på kort sikt.⁹

Andelen killar i årskurs 9 som anger att de är benägna att använda våld om en annan elev kallade dem för något dumt är för samtliga mätår högre än andelen tjejer. 2017 och 2019 syns en tendens till att killar uppger detta i något lägre grad än 2015, men eftersom skillnaden ligger inom felmarginalen går det inte att säga med säkerhet att det skett någon förändring.

Figur 1. Andel elever i årskurs 9 som uppger att de skulle använda våld om en annan elev kallade den för något dumt

Källa: Skolundersökningen om brott, Brottsförebyggande rådet.

Kommentar: Indikatorn bygger på frågan ”Om en två år yngre elev kallar mig för något dumt, så kommer jag att slå till den eleven”. Svarsalternativen är ”Stämmer inte alls”, ”Stämmer ganska dåligt”, ”Varken stämmer eller inte stämmer”, ”Stämmer ganska bra” och ”Stämmer helt”.

⁹ Inglehart, R., Norris P., & Welzel, C. (2002) *Gender Equality and Democracy*

Ungdomsenkäten visar att mellan 2015 och 2018 minskar andelen tjejer som instämmer i något stereotypt påstående om jämställdhet eller könsroller från cirka 25 procent till 18 procent. För killar finns en viss tendens till att andelen minskar från 44 till 42 procent för samma år, men skillnaden ligger inom felmarginalen.

Vad gäller förändring i attityder till användning av våld och könsstereotypa normer hos unga syns tendenser till en positiv förändring, men mycket ligger inom felmarginalerna. För att det ska gå att fastställa en trend behöver detta därför mätas över en längre tid. För båda indikatorer finns en stor skillnad mellan könen. Det är ett mönster som också syns i Jämställdhetsmyndighetens egen attitydundersökning kring jämställdhet från 2019. Undersökningen visar på stora skillnader mellan unga kvinnor och unga män i flera frågor som rör jämställdhet. Bland annat instämde de unga männen i betydligt högre grad än unga kvinnor i påståenden om att vi lever i ett jämställt samhälle samt att kvinnor överdriver ojämsställdhetsproblem.¹⁰

3.1.2. Återfallsförebyggande program för våldsutövare har ökat

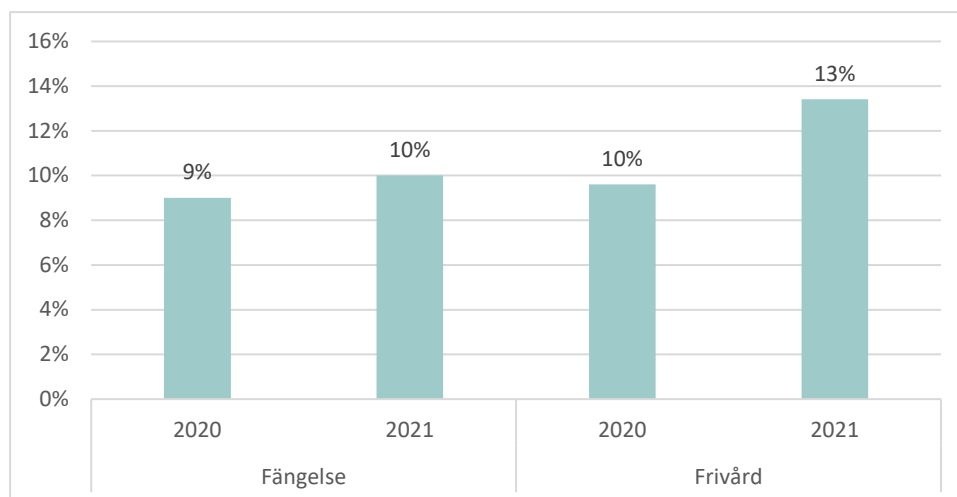
Andelen fullföljda återfallsförebyggande program i Kriminalvårdens regi ger en indikation på hur det våldsförebyggande arbetet som riktas till män som har utövat våld för att förebygga att våldet upprepas bedrivs, så kallad indikativ prevention. Kriminalvården tar fram de indikatorer som mäter hur stor del av partnervålds- respektive sexualbrottsklienter som har genomfört återfallsförebyggande program inom ramen för verkställigheten. Uppgifterna baseras på Kriminalvårdsregistret. Klienterna behöver inte vara dömda för till exempel sexualbrott för att ingå i programmet, utan endast ha bedömts ha medelhög eller hög risk för återfall i brottstypen. Klienter kan också ingå i både partnervålds- och sexualbrottsgruppen och kan också ha avslutat flera verkställigheter under ett år. Historiska siffror på redovisad detaljnivå är inte tillgängliga, men Kriminalvården bedömer att antalet genomförda partnervåldsprogram och sexualbrottsprogram ökat mellan 2019 och 2020 med 20 respektive 32 procent. Kriminalvården anger att man trots ett högt beläggningsläge och hantering av coronapandemin under 2020 har prioriterat de återfallsförebyggande åtgärderna. Under 2020 har även utfasning av gamla och infasning av nya partnervålds- respektive sexualbrottsprogram genomförts.¹¹

---

¹⁰ Jämställdhetsmyndigheten (2021) *Ett sekel av rösträtt och valbarhet*

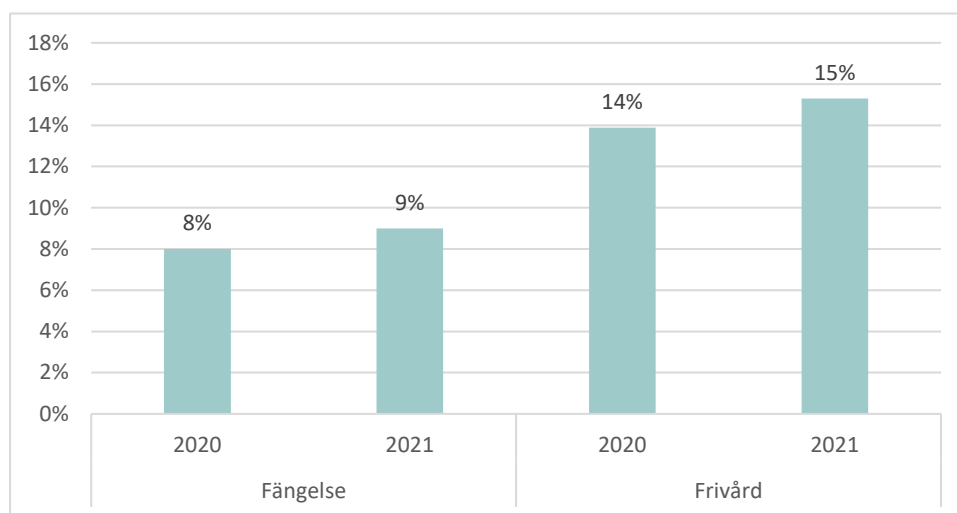
¹¹ Kriminalvården. (2021) *Återfallsförebyggande behandling för partnervålds- och sexualbrottsklienter i Kriminalvården.*

Figur 2. Andel avslutade verkställigheter av klienter i Kriminalvården som bedöms ha medelhög eller hög risk för återfall i partnervåld, som har fullföljt ett program mot relationsvåld under verkställighet i frivård eller anstalt

Källa: Kriminalvårdsregistret, Kriminalvården.

Figur 3. Andel avslutade verkställigheter av klienter i Kriminalvården som bedöms ha låg, medelhög eller hög risk för återfall i sexualbrott, som har fullföljt ett program mot sexualbrott under verkställighet i frivård eller anstalt

Källa: Kriminalvårdsregistret, Kriminalvården.

Mellan 2020 och 2021 ökade andelen klienter som fullföljt riktade program inom både fängelse och frivård. Även andelen klienter i gruppen som deltagit i program har ökat under perioden.¹² Skyddstillsyn är den frivårdsform där flest klienter deltar och fullföljer återfallsförebyggande program för partnervåld respektive sexualbrott. Deltagande och fullföljande är lägre inom frivårdsformerna intensivövervakning med elektronisk kontroll (IÖV) och villkorlig frigivning med övervakning. Inom IÖV är grupperna klienter som fullföljer program för liten för att redovisa. Inom villkorlig frigivning med övervakning ökar andelen klienter som fullföljer program.

Deltagande och fullföljande av återfallsförebyggande program inom Kriminalvården ser ut att öka mellan 2019 och 2021. Siffrorna tyder på en positiv utveckling gällande den indikativa våldspreventionen i Kriminalvårdens regi, men det behövs fortsatta mätningar för att kunna fastställa om detta är en utveckling som håller i sig. En mer heltäckande bild av det våldsförebyggande arbetet behövs inom fler områden, bland annat förebyggande arbete inom skola och kommunala verksamheter.

3.2. MÅLSÄTTNING 2: FÖRBÄTTRAD UPPTÄCKT AV VÅLD OCH STARKARE SKYDD OCH STÖD FÖR VÅLDSUTSATT KVINNOR OCH BARN

De indikatorer som redovisas för en förbättrad upptäckt av våld och starkare skydd för våldutsatta kvinnor barn är: *Våldutsatthet i befolkning, Dödligt våld, Skydd och stödinsatser till våldutsatta och våldsutövare inom socialtjänsten, samt Orosanmälningar till socialtjänsten.*

---

¹² Frivård inkluderar skyddstillsyn, intensivövervakning med elektronisk kontroll samt villkorlig frigivning med övervakning.

3.2.1. Viss minskning av självrapporterad våldsutsatthet och dödligt våld

Kvinnors självrapporterade utsatthet för misshandel steg något mellan 2016 och 2018 från 2,3 till 2,8 procent, men har därefter sjunkit och uppgår 2020 till 2,2 procent kvinnor i befolkningen (16 – 84 år). För samtliga år under strategiperioden är den självrapporterade utsattheten för misshandel högst bland unga kvinnor (16 – 19 år). Mellan 43–49 procent av de kvinnor som utsatts under 2018 och 2019 angav att misshandeln skett i bostaden.¹³

Även mäns självrapporterade utsatthet för misshandel steg marginellt mellan 2016 och 2019, men sjönk kraftigt under 2020. Majoriteten av misshandelsbrott mot män år 2018 och 2019 utfördes på allmän plats¹⁴ och det är sannolikt att nedgången 2020 till stor del kan förklaras av coronapandemin och minskad närvaro i offentliga miljöer. Mellan 80–90 procent av de som utsatts under 2018 och 2019 angav att gärningspersonen var en man och detta gäller för både kvinnor och män.

Enligt Nationella trygghetsundersökningen (NTU) är trenden sedan 2017 att andelen kvinnor som anger att de utsatts för sexualbrott minskar. Andelen ökade från 8 till nästan 11 procent mellan 2016 och 2017 och därefter har andelen successivt återgått till ungefär samma nivå som 2016. Den självrapporterade utsattheten för sexualbrott bland män har legat relativt jämn 2016 – 2020 och ligger under strategiperioden mellan 1 och 1,6 procent. Enligt Brå ökade andelen män utsatta för sexualbrott mellan 2015 och 2018, och andelen utsatta kvinnor ökade mellan 2012 och 2017.¹⁵ Denna trend ser ut att ha vänt vad gäller både kvinnor och män.

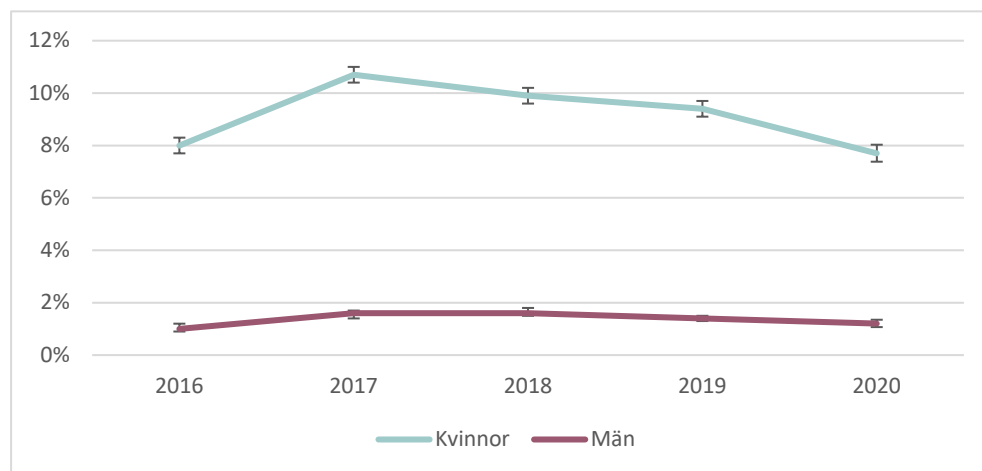
---

¹³ Brottsförebyggande rådet (2020) *Nationella trygghetsundersökningen uppföljningsintervjuer 2019, 2/2020*; Brottsförebyggande rådet (2021). *Nationella trygghetsundersökningen uppföljningsintervjuer 2020, 3/2021*.

¹⁴ Brottsförebyggande rådet (2020) *Nationella trygghetsundersökningen uppföljningsintervjuer 2019, 2/2020*; Brottsförebyggande rådet (2021). *Nationella trygghetsundersökningen uppföljningsintervjuer 2020, 3/2021*.

¹⁵ Brottsförebyggande rådet (2019) *Nationella trygghetsundersökningen 2018, 2019:1*.

Figur 4. Andel individer som uppgett att de utsatts för sexualbrott

Källa: Nationella trygghetsundersökningen, Brottsförebyggande rådet.

Kommentar: Indikatorn bygger på frågan: ”Ofredade, tvingade eller angrep någon dig sexuellt under förra året (2020)? Det kan till exempel handla om kränkande sexuella kommentarer i tal eller skrift eller att någon tafsat på dig, tvingat dig till en sexuell handling eller våldtagit dig. Det kan ha hänt hemma, i skolan, på arbetsplatsen, på internet eller på en annan plats.”. Svarsalternativen är ”Ja, antal gånger ___” och ”Nej”.

Unga kvinnor mellan 16–24 år är den åldersgrupp där högst andel uppgett att de utsatts för sexualbrott. 2018 uppgav 32 procent av unga kvinnor att de utsatts för sexualbrott. Därefter har andelen minskat och 2020 svarade 26 procent att de utsatts. Generellt är yngre mer utsatta än äldre, vilket gäller för både kvinnor och män. Endast 10 procent av kvinnor utsatta för sexualbrott uppgav att händelsen polisanmälts i uppföljningsintervjuerna avseende 2018 och 2019.¹⁶ Sexualbrott är också den brottstyp som anmälts i lägst utsträckning av samtliga brottstyper som redovisas i NTU¹⁷. Resultat över anmälningsbenägenhet från NTU 2021 (avseende år 2020) har ännu inte publicerats.¹⁸

¹⁶ Andelen män som utsatts för sexualbrott var i uppföljningsintervjuerna för NTU 2019 och NTU 2020 för liten för att redovisa.

¹⁷ Brottsförebyggande rådet (2020) *Nationella trygghetsundersökningen uppföljningsintervjuer 2019, 2/2020*; Brottsförebyggande rådet (2021). *Nationella trygghetsundersökningen uppföljningsintervjuer 2020, 3/2021*.

¹⁸ Frågor rörande utsatthet för brott i NTU avser föregående år. Resultaten för till exempel 2018 kommer därför från NTU 2019.

Under perioden 2015–2019 var det en betydligt högre andel tjejer än killar som angav att de blivit tagna på mot sin vilja eller tvingade att göra något sexuellt under det senaste året. Andelen tjejer som svarade att de blivit tagna på eller tvingade att göra något sexuellt under det senaste året ökade från 24 procent år 2015 till 28 procent 2017. Insamlingen 2017 skedde mellan november 2017 och januari 2018¹⁹ och det är möjligt att #metoo och den ökade uppmärksamheten kring sexuella trakasserier och övergrepp under hösten 2017 kan ha påverkat. För samma år uppgav 6 respektive 8 procent av killarna att de blivit tagna på mot sin vilja eller tvingade att göra något sexuellt under det senaste året. Andelen tjejer som angav att de blivit tagna på mot sin vilja eller tvingade att göra något sexuellt under det senaste året minskade 2019.²⁰ Om nedgången till 2019 innebär en nedåtgående trend av faktisk utsatthet återstår att se genom fortsatta mätningar.

Kvinnor utgör den övervägande majoriteten av de personer som har dödats till följd av våld av en förövare som de var eller tidigare hade varit i en nära relation med. Mellan åren 2017 och 2020 var det 61 kvinnor som avled till följd av dödligt våld utfört av en närstående i parrelation.²¹ Antal kvinnor som dött till följd av dödligt våld där kvinnan var eller hade varit i en nära relation med gärningspersonen fördubblades mellan 2017 och 2018 från 10 till 22 kvinnor. Därefter har antalet sjunkit; de tre följande åren har mellan 13 och 16 kvinnor dött till följd av dödligt våld i en parrelation. Fortsatta mätningar behövs för att avgöra om det rör sig om en bestående nedåtgående trend.

Antalet män som dött till följd av dödligt våld där mannen var eller hade varit i en nära parrelation med gärningspersonen låg över hela perioden 2017–2020 mellan 1–4 män. Under 2020 dog fyra män till följd av dödligt våld i en parrelation.²² Socialstyrelsen ska under vissa förutsättningar genomföra utredningar, bland annat när en vuxen har dödats eller utsatts för försök till dödligt våld av en närstående eller tidigare närstående.

---

¹⁹ Brottsförebyggande rådet (2018) *Skolundersökningen om brott 2017 - Teknisk rapport 2018:16*

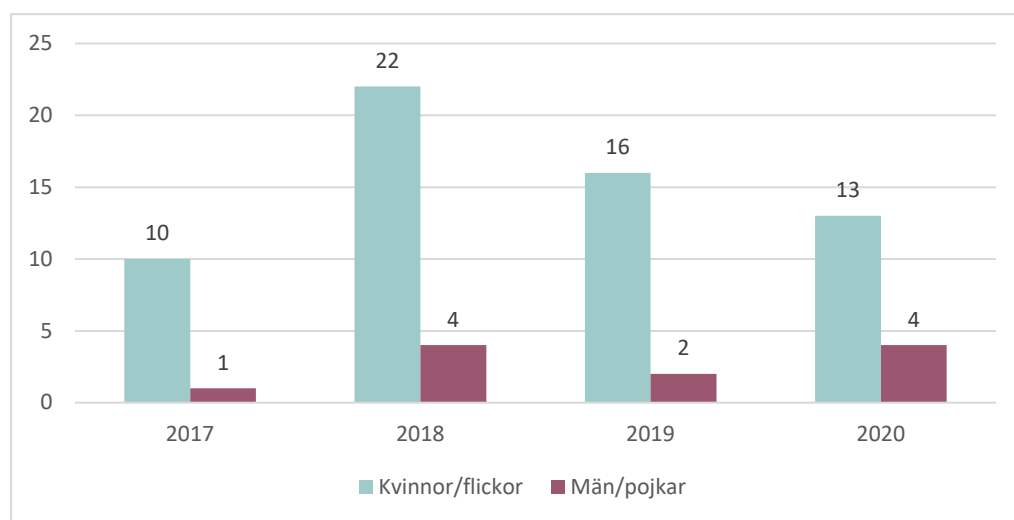
²⁰ Ibid.

²¹ Brottsförebyggande rådet. Officiell statistik över konstaterade fall av dödligt våld 2017–2020

²² Brottsförebyggande rådet. Officiell statistik över konstaterade fall av dödligt våld 2017–2020

Av myndighetens övergripande analys av utredningar genomförda under 2018 – 2021 framgår att av 57 vuxna brottsoffer var 43 kvinnor och 14 män. 44 av de 57 brottsoffren hade utsatts för brott av en partner eller tidigare partner, varav de flesta var kvinnor som dödat eller utsatts för försökt till dödligt våld av en manlig partner eller tidigare partner. De övriga 13 vuxna hade utsatts för brott av sitt, oftast vuxna, barn eller av en annan närstående person. Av de totalt 55 gärningspersonerna var 44 män och 11 kvinnor.²³

Figur 5. Antal individer som avlidit till följd av dödligt våld där offer och förövare varit närstående genom en parrelation, per år.

Källa: Officiell statistik över konstaterade fall av dödligt våld, Brottsförebyggande rådet.

²³ Socialstyrelsen (2022) *Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2018 – 2021*

3.2.2. Skydd och stödinsatser till våldsutsatta och våldsutövare inom socialtjänsten

De frågor i Öppna jämförelser som indikatorn som mätt *andel kommuner där socialtjänsten erbjuder skyddat boende med biståndsbeslut till våldsutsatta vuxna* baserats på har tagits bort ur enkäten 2020. Detta eftersom man 2019 uppmätte en indikatoruppfyllnad på 98 respektive 92 procent. Då indikatorn inte har fortsatt att mätas går det inte att säga något om utvecklingen, men då andelen 2019 var mycket hög kan det antas att andelen kommuner som erbjuder skyddat boende till våldsutsatta vuxna är fortsatt hög.²⁴ Jämställdhetsmyndigheten noterar att frågan i Öppna jämförelser handlar om hur många kommuner som erbjuder skyddade boende med biståndsbeslut till våldsutsatta vuxna, men inte om hur många och vilka våldsutsatta vuxna som i realiteten får en plats. Om coronapandemin påverkat i vilken utsträckning kommunerna erbjuder skyddat boende efter biståndsbeslut går inte att se på grund av att indikatorn inte längre går att mäta.

Mellan 2019 och 2021 har andelen kommuner som erbjuder stödsamtal till personer som *utövat* våld mot en närstående ökat och det gäller både personer med och utan biståndsbeslut.²⁵ I juni 2021 förtydligades, genom en förändring i 5 kap. 11 a § SoL, socialnämndernas ansvar att arbeta förebyggande med personer som utövar våld i nära relation genom bland annat stödjande samtal²⁶. Detta gör indikatorn ytterligare relevant att följa upp i fortsättningen. Som beskrivs mer längre fram, så saknas det idag statistik för att analysera kvaliteten i eller effekten av verksamheterna.

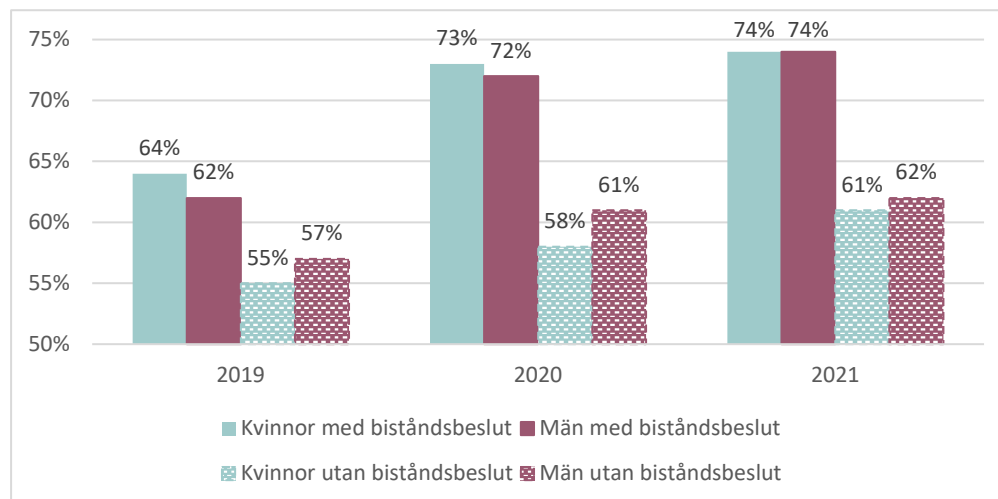
²⁴ Här finns uppgifter om att skyddat boende erbjuds, men att antalet beviljade dygn minskat. Unizon skriver att antalet dygn som kvinnor i snitt fick beviljat i Unizons skyddade boenden minskade från 63 dygn 2019 till 55 dygn 2020.

²⁵ De frågor från Öppna jämförelser som indikatorerna baseras på förändrades 2019. Detta gör att indikatorerna inte går att följa längre tillbaka än från 2019.

²⁶ Socialstyrelsen (2021) *Nya bestämmelser om förebyggande av våld i nära relationer och om barnfridsbrott – Meddelandeblad Nr5/2021*.

Figur 6. Andel kommuner där socialtjänsten erbjuder stödsamtal med och utan biståndsbeslut till våldsutövare

Källa: Öppna jämförelser, Socialstyrelsen.

Kommentar: Indikatorn bygger på frågorna ”Erbjuder ni (mätdatum) stödsamtal för att våldsutövandet ska upphöra till kvinnor som utövat våld mot närstående?” samt ”Erbjuder ni (mätdatum) stödsamtal för att våldsutövandet ska upphöra till män som utövat våld mot närstående?” Svarsalternativen är: ”Ja, erbjuds med biståndsbeslut”, ”Ja, erbjuds utan biståndsbeslut” och ”Nej”.

Socialtjänsten ska ha aktuella skriftliga rutiner vid indikation på att en vuxen utsatts för våld i nära relation. Andelen kommuner som har uppdaterade skriftliga rutiner vid indikation på våldutsatthet varierar dock beroende på vilka av socialtjänstens verksamhetsområden som avses. Flest kommuner har uppdaterade skriftliga rutiner inom verksamhetsområdena Våld i nära relationer, missbruks- och beroendevården, ekonomiskt bistånd samt barn och unga, medan färre kommuner har detta inom bland annat LSS-barn och LSS-vuxen.

För samtliga verksamhetsområden inom socialtjänsten syns en ökning mellan 2017 och 2019 i andelen kommuner som har aktuella skriftliga rutiner, men andelen minskar för de flesta verksamheter under 2020 eller 2021. 2020 togs svarsalternativet ”Ej aktuellt, området finns inte inom vår socialtjänst” bort ur enkäten, vilket skulle kunna påverka jämförbarheten med tidigare år. I enkäten har en del kommuner också lämnat kommentarer om att coronapandemin gjort att rutiner inte följts upp, vilket skulle kunna förklara trendbrottet. Det återstår därför att se om utvecklingen vänder efter att effekterna av coronapandemin har avtagit.

Tabell 1. Andel (%) kommuner där socialtjänstens verksamhetsområden har aktuella skriftliga rutiner vid indikation på att en vuxen utsatts för våld i nära relationer

Verksamhetsområde	2017	2018	2019	2020	2021
Ekonomiskt bistånd	52	59	59	58	55
Missbruks- och beroendevården	50	55	55	60	52
Socialpsykiatri	41	48	47	52	43
Barn och unga	50	53	58	53	59
LSS-barn	40	43	46	47	38
LSS-vuxen	40	43	46	48	38
Äldreomsorg	37	43	44	50	40
Våld i nära relationer-vuxen	53	57	57	63	56

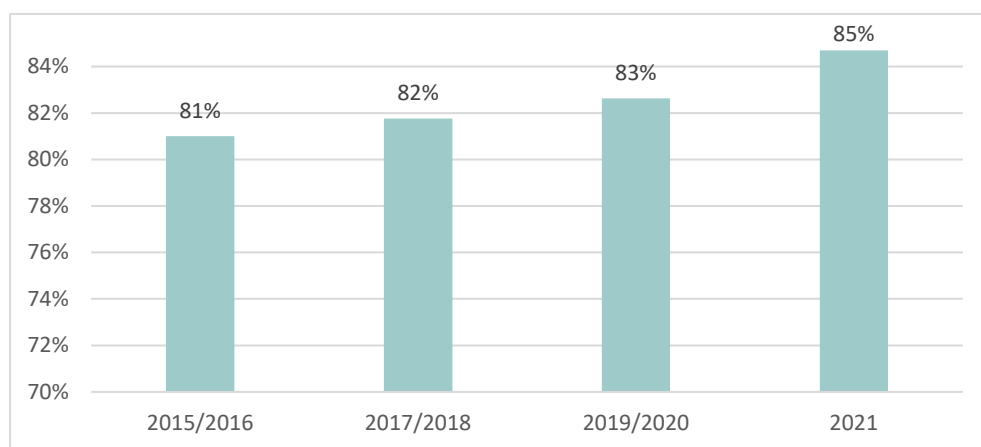
Källa: Öppna jämförelser, Socialstyrelsen.

Kommentar: Indikatorn bygger på följande frågor: ”Har ni den (mät datum) skriftliga och på ledningsnivå beslutade rutiner för hur handläggare ska gå tillväga vid indikation på att en vuxen person utsatts för våld eller andra övergrepp av närstående, i nedanstående områden inom socialtjänsten? Ekonomiskt bistånd, Missbruk, Socialpsykiatri, Barn och unga, LSS-barn, LSS-vuxen, Äldreomsorg, Våld i nära relationer- vuxen”, med svarsalternativen ”Ja” och ”Nej”. Samt frågan: ”Har ni under perioden (12 mån) följt upp rutinerna, i nedanstående områden inom socialtjänsten? (samma socialtjänstområden som nämns i listan ovan)”, med svarsalternativen: ”Ja”, ”Nej” och ”Ej aktuellt då planen upprättades nyligen

3.2.3. Pedagogisk personal har mer kunskap om anmälan till socialtjänsten om barn som far illa

Ett flertal av de indikatorer som föreslogs mäta anmälningar till socialtjänsten om barn som far illa har hittills inte kunnat tas fram. Den indikator som finns handlar om kunskapen om rutiner hos pedagogisk personal för anmälan till socialtjänsten om barn som far illa. Andelen pedagogisk personal i grundskolan som anser att det finns tydliga rutiner om anmälningsskyldighet vid misstanke om att barn utsätts för våld har ökat succesivt mellan 2015 och 2021. Den betydande ökning som syns för 2021 bör tolkas försiktigt eftersom svaren baseras på ungefär hälften av Sveriges skolor, medan samtliga Sveriges skolor ingår i undersökningen över en tvåårsperiod. För åren 2019/2020 och 2021 anger kvinnor (83 procent 2019/2020 och 85 procent 2021) i något högre grad än män (82 procent 2019/2020 och 84 procent 2021) att de anser att det finns tydliga rutiner. Av de som anger annat kön eller ej vill uppge kön²⁷ instämmer 73 respektive 74 procent.

Figur 7. Andel pedagogisk personal i grundskolan som svarar instämmande på frågan om det finns tydliga rutiner om anmälningsskyldighet vid misstanke om att barn utsätts för våld

Källa: Skolenkäten, Skolinspektionen

Kommentar: Indikatorn bygger på påståendet ”På den här skolan finns det tydliga rutiner gällande anmälningsskyldighet till socialnämnden”, med svarsalternativen ”Stämmer helt och hållet”, ”Stämmer ganska bra”, ”Stämmer ganska dålig”, ”Stämmer inte alls” och ”Vet ej”. I indikatorn redovisas en sammanslagning av ”Stämmer helt och hållet” och ”Stämmer ganska bra”.

²⁷ Gruppen utgjordes i enkäten 2019/2020 av 856 personer, motsvarande 1,5 procent av de som svarade.

3.3. MÅLSÄTTNING 3: EFFEKTIVARE BROTTBEKÄMPNING

Det urval av indikatorer som redovisas för den tredje målsättningen rör områdena kvalitet i rättsprocessen gällande *Grov kvinnofridskränkning*, *Grooming*, *Våldtäktsbrott*, *Motverka köp av sexuella tjänster*, och *Kontaktförbud*.

3.3.1. Personupplärning av brottet grov kvinnofridskränkning

Personuppläringsprocenten för brottet grov kvinnofridskränkning har mellan 2016 och 2018 legat på en relativt jämn nivå, mellan cirka 16 och 18 procent. Det finns inget som tyder på vare sig försämringar eller förbättringar av personupplärningen av brottet grov kvinnofridskränkning. Den slutsats som möjligtvis går att dra är att personuppläringsprocenten för brottet inte förändrats avsevärt under strategiperioden.

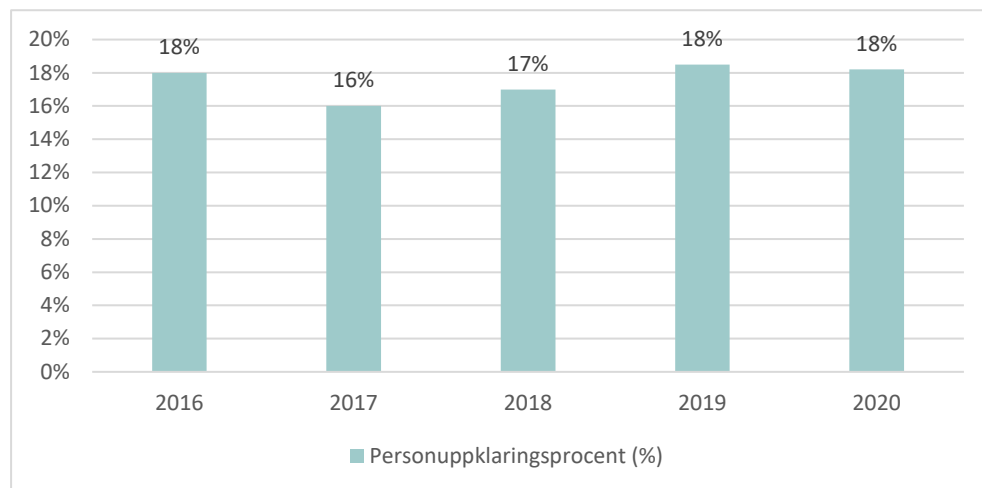
Även om det går att se en uppåtgående kurva från 2017 så är detta snarare en tillbakagång till värdet 2016 och det rör sig om mycket små marginaler (ca 2 procent). Det bör också noteras att antalet anmälda brott minskat mellan 2016 och 2020, från 1886 till 1526²⁸, vilket Brå tidigare lyft. Det antas delvis bero på att Polisen i högre grad registrerat underliggande brott snarare än grov kvinnofridskränkning under de senaste åren.²⁹ I samma rapport lyfts fram att personupplärningen också minskat mellan 1998 och 2017. Denna fallande trend avseende personupplärning ser här ut att ha avstannat.

---

²⁸ Brottsförebyggande rådet. Anmälda brott av grov kvinnofridskränkning.

²⁹ Brottsförebyggande rådet (2019) *Grov kvinnofridskränkning – Brottets hantering och utveckling i rättskedjan 1998–2017*, 2019:8

Figur 8. Andel handlagda brott av grov kvinnofridskränkning som lett till personupplärning per år

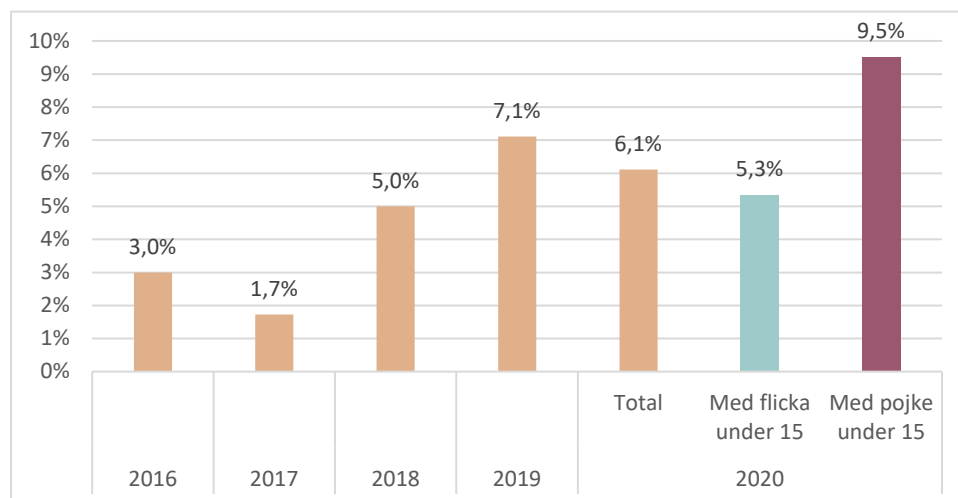

Källa: Officiell statistik över handlagda brott, Brottsförebyggande rådet.

3.3.2. Viss ökning av andel upklarade grooming-brott

Vad gäller brottet kontakt med barn i sexuellt syfte (grooming) tyder personupplärningen på en försiktig utveckling mot ökad andel personupklarade brott, även om procenten generellt är låg. Antalet handlagda brott är dock så pass lågt, cirka 120–220 brott per år, att ett fåtal personupklarade brott har stor inverkan på personuppläringsprocenten.

Figur 9. Andel handlagda brott av kontakt med barn i sexuellt syfte (grooming) som lett till personupplärning per år (personuppläringsprocenten)

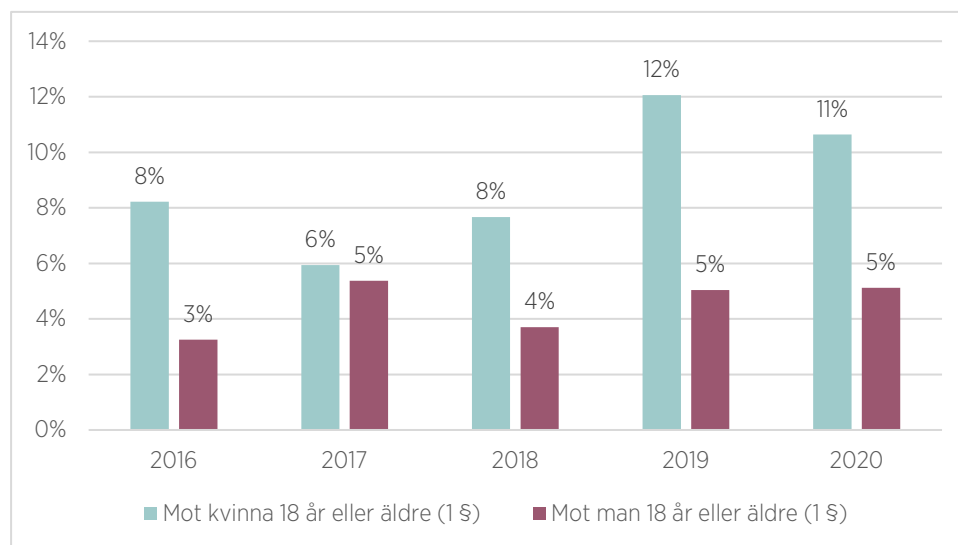
Källa: Officiell statistik över handlagda brott, Brottsförebyggande rådet.

Den könsuppdelade statistiken för 2020 visar att personupplklaringsprocenten för brott mot pojkar under 15 år är dubbelt så hög som för brott mot flickor under 15 år (10 respektive 5 procent). Detta trots att 82 procent av de handlagda brotten 2020 handlade om brott mot flickor. Jämställdhetsmyndigheten har inte kunnat hitta någon faktisk förklaring till detta.

3.3.3. Personupplklärung av våldtäktsbrott

Det syns en tendens till ökning av personupplklaringsprocenten för våldtäktsbrott mot kvinnor mellan 2016 och 2020. Relativt stora årliga variationer inom små marginaler gör dock att trenden bör tolkas med viss försiktighet. Ser man till våldtäktsbrott mot män är siffrorna mer jämna och ligger över strategiperioden mellan ungefär 4–5 procent.

Figur 10. Andel handlagda våldtäktsbrott mot personer 18 år och äldre som lett till personupplklärung per år

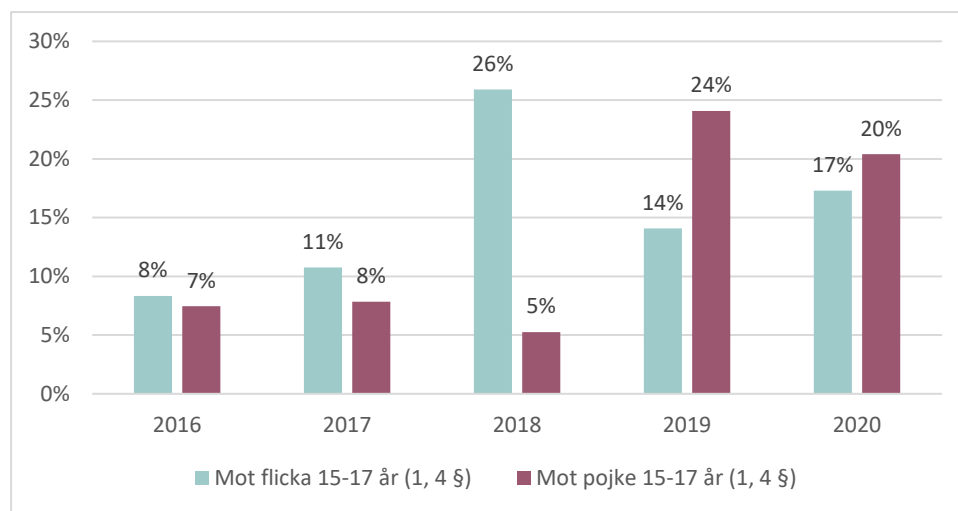

Källa: Officiell statistik över handlagda brott, Brottsförebyggande rådet.

Antalet anmälda brott av våldtäkt i parrelationer låg 2019 och 2020 på 1621 respektive 1680 anmälda brott för kvinnor och 38 respektive 46 för män.³⁰ För kvinnor uppklarades 20 procent 2019 och 8 procent 2020.³¹ För samma period var andelen personuppklarade fall för män 0 procent. Antalet anmälda brott av våldtäkt i parrelationer mot kvinnor var alltså fler år 2020 än året innan, men personuppklaringsprocenten var lägre.

Personuppklaringsprocenten är högre avseende våldtäktsbrott mot barn 15–17 år och barn under 15 år. För barn 15–17 år finns tendenser till en ökning över tid, där personuppklaringsprocenten för 2019 och 2020 är märkbart högre än för tidigare år. Undantaget är 2018 då personuppklaringsprocenten för flickor var så hög som 26 procent, vilket är strategiperiodens högsta värde. För 2019 och 2020 är personuppklaringsprocenten högre för pojkar än för flickor, alltså tvärt emot tidigare under strategiperioden.

Figur 11. Andel handlagda våldtäktsbrott mot barn 15–17 år som lett till personuppklaring per år

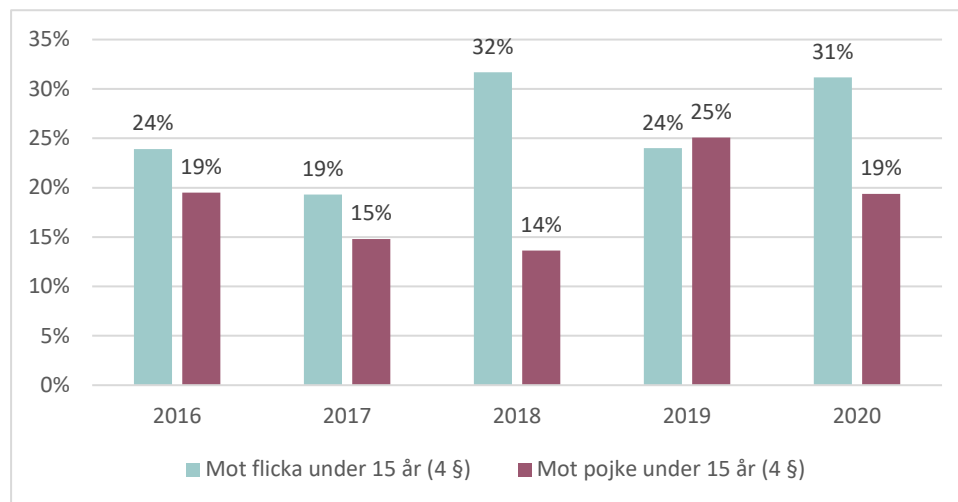
Källa: Officiell statistik över handlagda brott, Brottsförebyggande rådet.

För barn under 15 år ligger andelen på en jämnare nivå. Eftersom det rör sig om ett mindre antal handlagda brott än för de äldre grupperna påverkar ett mindre antal ärenden statistiken i högre grad. Personuppklaringen för flickorna år 2018 var även här periodens högsta med 32 procent.

³⁰ Brottsförebyggande rådet. Anmälda brott.

³¹ Brottsförebyggande rådet. Officiell statistik över handlagda brott.

Figur 12. Andel handlagda våldtäktsbrott mot barn under 15 år som lett till personupplärning per år

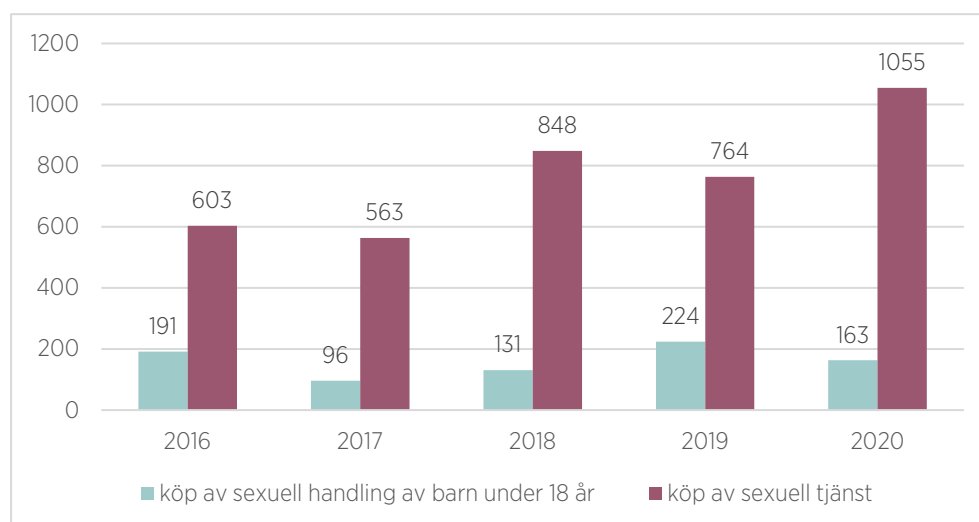

Källa: Officiell statistik över handlagda brott, Brottsförebyggande rådet.

3.3.4. Ökning av anmälda brott avseende köp av sexuella tjänster

Antalet anmälda brott av köp av sexuell tjänst har ökat sedan 2016. Mellan 2019 och 2020 skedde en ökning med 291 fler anmälda brott än året innan. Anmälda brott av köp av sexuell handling av barn varierar under strategiperioden, med som lägst 96 brott år 2017 och som högst 224 brott år 2019.

Figur 13. Antal anmälda köp av sexuell tjänst respektive köp av sexuell handling av barn under 18 år

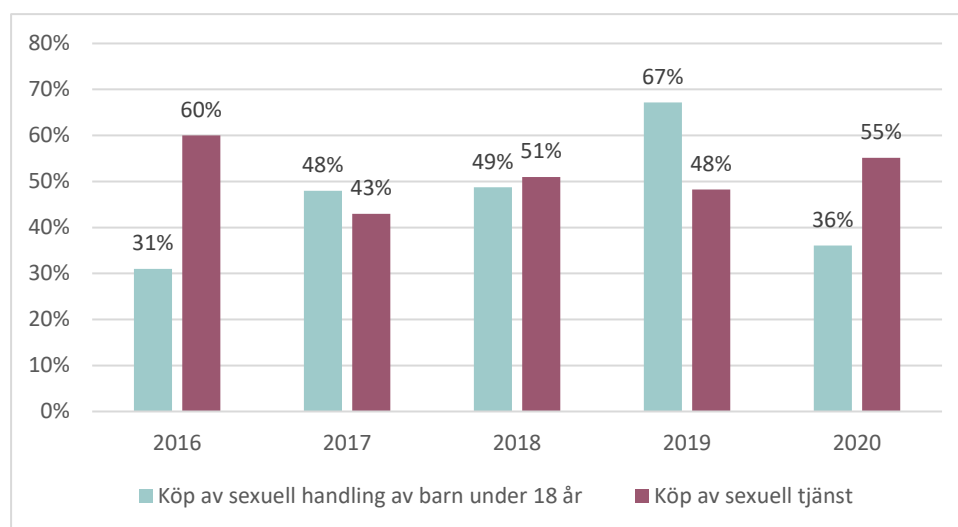

Källa: Anmälda brott, Brottsförebyggande rådet.

Andelen personuppljade brott av köp av sexuell tjänst var för strategiperioden som högst år 2016, men med relativt stora årliga variationer. 2019 uppljades 48 procent av brotten och 2020 uppljades 55 procent. Vad gäller köp av sexuell handling av barn är de årliga variationerna ännu större, vilket kan förklaras av det relativt låga antalet handlagda ärenden varje år. Ett lägre antal uppljade ärenden kan ha en stor påverkan på andelen. 2016 uppljades 31 procent av brotten, 2019 uppljades 67 procent och 2020 uppljades 36 procent.

Figur 14. Andel handlagda brott av köp av sexuell tjänst respektive köp av sexuell handling av barn under 18 år, som lett till personuppljning per år

Källa: Officiell statistik över handlagda brott, Brottsförebyggande rådet.

3.3.5. Stor skillnad över landet i hur många som beviljas kontaktförbud

I dagsläget är det inte möjligt att avgöra hur stor andel av sökta och beviljade kontaktförbud som rör ärenden om våld eller andra brott i nära relation, men Åklagarmyndighetens bedömning är att en majoritet av alla ärenden gällande kontaktförbud rör brott i nära relation.³²

³² Personlig kommunikation med Åklagarmyndigheten 2021-05-18

Tabell 2. Andelen (%) beviljade kontaktförbud av de ansökta kontaktförbuden per polisregion³³

Polisregion	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Nord	34	33	33	36	36	36	45	34
Bergslagen	32	32	33	31	29	38	35	34
Mitt	26	29	24	26	26	28	26	29
Stockholm	30	28	27	24	24	25	25	25
Öst	31	28	25	26	27	29	27	29
Väst	33	33	30	33	35	34	35	28
Syd	31	31	32	33	32	33	31	30
Övriga	14	11	10	4	0	0	12	18
Riket	31	30	29	30	30	31	31	29

Källa: Cåbra, Åklagarmyndigheten.

Under perioden 2014–2021 syns ingen utveckling av medeltalet beviljade kontaktförbud för hela landet som ligger på mellan 29 och 31 procent årligen. Däremot finns en stor skillnad i hur kontaktförbud beviljas mellan olika regioner och åklagarkammare.

Mellan 2014 och 2018 har skillnaden mellan polisregioner ökat. Några regioner har minskat i andel beviljade kontaktförbud, några ligger stabilt och några har ökat. Mellan 2020 och 2021 ser skillnaderna ut att börja minska, då de regioner som legat högst (Nord, Bergslagen, Väst och Syd) minskar andelen beviljade kontaktförbud. Skillnaden mellan de regioner som har högst respektive lägst värden rör sig mellan 8 och 12 procentenheter under strategiperioden. De åklagarkammare som organisatoriskt inte tillhör någon av ovanstående regioner ligger lägst vad gäller beviljade kontaktförbud. Till dessa hör bland andra Särskilda åklagarkammaren och de nationella åklagarkammarna, Riksenheten för miljö- och arbetsmål och Riksenheten mot internationell och organiserad brottslighet. För dessa kammare ligger andelen 2014 på 14 procent, för att succesivt minska till 0 procent år 2018 och 2019. Därefter ökar andelen till 12 procent 2020 och 18 procent 2021.

³³ Återkallade eller felregistrerade ärenden utgör i genomsnitt 10 procent av samtliga ärenden över perioden 2014 – 2021. Dessa har rensats bort ur statistiken innan andel beviljade kontaktförbud beräknats.

Sett till enskilda åklagarkammare är skillnaderna större än mellan regionerna. För 2021 hade de åklagarkammare med lägst värden (Särskilda åklagarkammaren och Stockholm Västerort) 18 respektive 20 procent beviljade kontaktförbud, medan de med högst värden (Kalmar och Luleå) hade 44 respektive 41 procent beviljade kontaktförbud. Det innebär en skillnad på 26 procentenheter mellan Särskilda åklagarkammaren och Kalmar. 2016, året innan strategiperiodens början, var skillnaderna mellan det lägsta och det högsta värdet 40 procentenheter (Särskilda åklagarkammaren lägst med 7 procent och Skövde högst med 47 procent).

Skillnaden i procentenheter mellan den åklagarkammare med lägst andel beviljade kontaktförbud och den med högst steg mellan 2015 och 2019. Mellan 2019 och 2021 har skillnaderna dock minskat. Det verkar också över lag som att färre ärenden hanterats under perioden 2019–2021 än mellan 2015–2018.

Tiden från registrering av ansökan gällande kontaktförbud till beslut skiljer också mellan olika regioner. Generellt ligger genomströmningstiden relativt jämnt under strategiperioden och varierar mellan 3–6 dagar. Mellan 2020 och 2021 verkar genomströmningstiden öka för de flesta regioner. Särskilda åklagarkammaren har under perioden 2017 – 2021 haft kortast genomströmningstid och 2021 var medianvärdet en dag från registrering till beslut. Samtidigt har Särskilda åklagarkammaren under samma period lägst andel beviljade kontaktförbud av samtliga åklagarkammare.

Det har dock skett en ökning de senaste två åren och det bör också noteras att antalet lagförda för olika brott i parrelation vid Särskilda åklagarkammaren de senaste åren varit väldigt lågt (5 ärenden per år de senaste två åren). För samma period beslutades det om 10 kontaktförbud.³⁴

Även om det på ett generellt plan verkar sannolikt att majoriteten av kontaktförbuden rör brott i nära relation kan det vara så att vissa åklagarkammare, såsom de nationella åklagarkammarna, främst hanterar andra typer av ärenden, vilket gör jämförelsen svår.

---

³⁴ Personlig kommunikation med Åklagarmyndigheten 2022-02-18.

3.4. MÅLSÄTTNING 4: FÖRBÄTTRAD KUNSKAP OCH METODUTVECKLING

Jämställdhetsmyndigheten bedömer att det i dagsläget inte finns några träffsäkra indikatorer för att följa målsättningen om förbättrad kunskap och metodutveckling.³⁵ För att ändå kunna säga något om utvecklingen på området redovisas här två indikatorer som det finns data för. Dessa indikatorer rör fortbildning om våld för handläggare inom socialtjänsten och visar i vilken utsträckning fortbildningar och vidareutbildningar genomförs. Indikatorerna säger inget om hur många handläggare i respektive grupp som faktiskt går utbildningarna.

Andelen kommuner som enligt Öppna jämförelser genomför fortbildning för handläggare som utreder barn eller vuxna som utsatts för eller bevittnat våld har ökat något under perioden 2016–2020. 2016 erbjöd 79 procent av kommunerna fortbildning för handläggare som utreder barn och 84 procent för de som utreder vuxna. 2020 låg motsvarande andelar på 94 respektive 96 procent. Detta har sjunkit under 2021 till 83 respektive 86 procent.

Andelen kommuner som erbjuder vidareutbildningar på högskolenivå för handläggare är över lag lägre och det erbjuds i högre grad till handläggare som utreder vuxna. Skillnaden mellan vidareutbildningar för handläggare som utreder barn och de som utreder vuxna har ökat under strategiperioden. 2016 var andelen avseende barn 20 procent och 22 procent för vuxna. 2020 är motsvarande andelar 27 respektive 35 procent. Även här syns en nedåtgående trend under 2021.

Sannolikt skulle nedgången för respektive indikator under 2021 kunna bero på coronapandemin med begränsade möjligheter att delta i fortbildningar med fysiska träffar.

---

³⁵ Mer om utvecklingsarbetet med verkningsfulla indikatorer för att följa upp den nationella strategin i avsnittet *Utveckling av indikatorområdet*.

3.5. INDIKATOROMRÅDET BEHÖVER UTVECKLAS

En övergripande slutsats är att det i dagsläget saknas indikatorer för att följa upp alla områden i den nationella strategin. Det går inte utifrån befintliga indikatorer att säga något om orsakerna till den utveckling som syns över strategiperioden. Det går inte heller att säga om det som framstår som en positiv utveckling inom indikatorn, exempelvis en kvantitativ ökning eller minskning, också betyder en kvalitativ förbättring inom området. Jämställdhetsmyndigheten kommer därför att fortsätta arbetet med att utveckla förslag till nya indikatorer, i dialog med andra aktörer på området. Jämställdhetsmyndigheten kommer, i samarbete med relevanta myndigheter, också ta fram förslag på nya insamlingsmetoder och källor för data som inte samlas in idag.

Genomgående för samtliga fyra målsättningar är en brist på så kallade strukturindikatorer som kan mäta vilka resurser och verktyg som finns på plats för att nå den nationella strategins målsättningar. Det är också brist på så kallade processindikatorer som kan mäta kvaliteten i det arbete som bedrivs. De indikatorer som är tillgängliga idag mäter, med några undantag, effekter på befolkningsnivå. Dessa indikatorer är bra, men kan vara svåra att tolka om det inte samtidigt går att relatera utfallet till *vilket* arbete som bedrivs, *hur* det bedrivs och med vilken *kvalitet*. Det är framför allt inom målsättning 1 och 4 som det saknas struktur- och processindikatorer, men det gäller för samtliga målsättningar. Jämställdhetsmyndigheten kommer att formulera förslag till indikatorer för att mäta vilka våldsförebyggande insatser som genomförs och hur det förebyggande arbetet är organiserat på regional och lokal nivå. Dessa ska kunna beskriva utvecklingen, men också användas för verksamhetsuppföljning av aktörer på regional och lokal nivå. För att följa utvecklingen inom målsättning 4 om förbättrad kunskap och metodutveckling behövs indikatorer som mäter hur kunskap sprids både kvantitativt och kvalitativt. Som Jämställdhetsmyndigheten tidigare lyft fram i rapporten *Arbete pågår* har en stor del av de åtgärder och uppdrag som regeringen beslutat om inom ramen för den nationella strategin ett fokus på just förbättrad kunskap och metodutveckling.³⁶

Jämställdhetsmyndigheten bedömer att vissa indikatorer som idag mäter utvecklingen inom en av målsättningarna också kan vara verkningsfulla indikatorer för att mäta utvecklingen inom andra målsättningar.

---

³⁶ Jämställdhetsmyndigheten (2020). *Arbete pågår – Åtgärder 2017–2019, del 1 av återrapportering av regleringsbrevsuppdrag*, 2020:1.

Slutligen ser Jämställdhetsmyndigheten att det återstår stora utmaningar i att mäta utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel. Det finns idag möjligheter att mäta till exempel Polisens upplysningsgrad rörande vissa brott inom ramen för dessa områden, men det är fortsatt svårt att få fram tillförlitliga siffror som visar hur omfattande utsattheten är.

3.5.1. Behov av att mäta det förebyggande arbetets struktur och processer

Det saknas idag möjligheter att mäta ett antal centrala områden i det förebyggande arbetet. Bland annat finns det inte indikatorer för att följa upp föräldraskapsstöd, förebyggande arbete inom föreningslivet och förskolan samt återfallsförebyggande insatser för icke-dömda våldsutövare. Det saknas också strukturindikatorer som avser mäta andel kommuner som använder evidensbaserade våldsförebyggande metoder. Dessa områden kommer Jämställdhetsmyndigheten fortsätta att utveckla i syfte att bättre kunna följa upp målsättning 1 i framtiden.

Jämställdhetsmyndigheten ser över möjligheterna att i göra detta i samarbete med länsstyrelserna.³⁷

Vissa indikatorer som idag tillhör andra målsättningar skulle potentiellt kunna användas för att också mäta det förebyggande arbetet. Till exempel skulle *Andel kommuner där socialtjänsten erbjuder stödsamtal med och utan biståndsbeslut till våldsutövare* som finns under målsättning 2 också kunna indikera återfallsförebyggande insatser rörande icke-dömda våldsutövare.

---

³⁷ SFS 2021:995 5§. Förordning (2021:995) om länsstyrelsernas regionala arbete mot mäns våld mot kvinnor.

3.5.2. Bättre möjlighet till uppföljning av målsättning 2 genom registerdatabaserade data

Inom målsättning 2 gällande upptäckt, stöd och skydd för våldsutsatta finns också behov av fler struktur- och processindikatorer, bland annat för att mäta tillgång till och kvalitet i skyddade boenden. Därtill behövs resultatindikatorer gällande upptäckt av våld inom sjukvård och socialtjänst. Detta blir ännu viktigare mot bakgrund av det lagförslag kring tillståndsplikt för skyddade boenden som omnämns i regeringens åtgärdsprogram avseende att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor 2021–2023.³⁸ Här kan det föreslagna nationella socialtjänstdataregistret³⁹ vara en möjlig framtida datakälla. Det myndighetsgemensamma arbetet för en förbättrad upptäckt av våld⁴⁰ kan potentiellt följas upp systematiskt på ett sådant vis att det skulle kunna utgöra en grund för indikatorer.

För området prostitution och människohandel kan upprepade omfattningskartläggningar vara ett verkningsfullt sätt att mäta utsattheten på detta område.

Vad gäller hedersrelaterat våld och förtryck är statistiken bristande. Det finns stora svårigheter i att mäta prevalens på området, bland annat på grund av så kallad småtalsproblematik i urvalsundersökningar och att det rör en särskilt utsatt grupp som ofta är svår att nå med konventionella statistiska undersökningar och metoder. Det saknas även en nationell omfattningskartläggning.

Socialstyrelsen har bedrivit ett utvecklingsarbete och kommer under 2022 att ställa nya frågor i Öppna jämförelser kring skydd och stöd till våldsutsatta samt orosanmälningar rörande barn som far illa.⁴¹ Materialet kommer därefter analyseras för att avgöra om frågorna fungerar som tänkt.⁴²

---

³⁸ Arbetsmarknadsdepartementet (2021). *Åtgärdsprogram för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor 2021–2023*.

³⁹ SOU 2020:47 *Hållbar socialtjänst – en ny socialtjänstlag*

⁴⁰ Socialdepartementet (2018). *Uppdrag att planera för utökad samverkan i frågor om förbättrad upptäckt av våld i nära relationer m.m.*, S2018/03696/JÄM

⁴¹ Socialstyrelsen (2021) *Indikatorer för nationell uppföljning Av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor*.

⁴² Personlig kommunikation med Socialstyrelsen 2022-02-11.

3.5.3. Spårbarhet genom rättskedjan är en förutsättning för effektiv uppföljning av brottsbekämpningen

Inom målsättning 3 gällande det brottsbekämpande arbetet försvåras uppföljningen idag av att det saknas möjligheter att följa ärenden genom rättskedjan.

Europarådets expertgrupp GREVIO uppmanar de svenska myndigheterna att slutföra det pågående arbetet med att införa ärendehanteringssystem som skulle göra alla brott som rör mäns våld mot kvinnor spårbara från anmälan till åtal.⁴³

Jämställdhetsmyndigheten bedömer att detta bör vara ett prioriterat utvecklingsområde. Mer samstämmiga system för ärendehantering inom rättsväsendet hade väsentligt förbättrat möjligheterna att följa ärenden från anmälan till utredning, åtal och eventuellt fällande dom. Detta bör kunna bidra till en mer tillförlitlig uppföljning av rättsväsendets hantering av brott inom ramen för mäns våld mot kvinnor.

Flera av indikatorerna inom målsättningen mäter kvalitet i rättsväsendets processer genom personupplklaringsprocent för olika brottstyper. Det bör tas med i analysen av indikatorerna att personupplklärung av brott är en svårtolkad indikator. Det finns en lång rad faktorer som påverkar vilken grad av upplklärung som kan förväntas, till exempel utredningsresurser, antal misstänka gärningspersoner, bevisunderlag med mera. Det är alltså många olika faktorer som kan tänkas påverka indikatorernas utveckling i detta avseende.⁴⁴

Indikatorn under målsättning 2 som mäter andel av de som utsatts för sexualbrott som anmält brottet skulle också kunna användas för att, tillsammans med andra mått, göra en uppskattning av förtroende för rättsväsendets hantering av sexualbrott.

---

⁴³ Europarådets expertgrupp GREVIO, BILAGA I Förteckning över GREVIO:s synpunkter och förslag, GREVIO/Inf (2018)15, 2019.

⁴⁴ För mer information om tolkning av personupplklaringsprocent och svårigheter med att mäta Polisens verksamhet, se: Brottsförebyggande rådet (2014:17). "Varför gav fler poliser inte ökad personupplklärung?"

3.5.4. Stort behov av systematisk uppföljning av förbättrad kunskap och metodutveckling

Det saknas idag indikatorer för att följa upp den nationella strategins fjärde målsättning om förbättrad kunskap och metodutveckling. En möjlighet att följa upp förbättrad kunskap skulle kunna vara att skapa mått baserade på de professionsutbildningar där det sedan 2018 och 2019 är infört i högskoleförordningen att studenter ska kunna visa kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer.⁴⁵ Det kan även vara relevant att följa upp olika former av vidareutbildning om mäns våld mot kvinnor för bland annat yrkesverksamma, under förutsättningen att det går att göra på ett representativt och systematiskt vis. Det går i dagsläget att redovisa hur många kommuner som genomför fortbildning för handläggare inom socialtjänsten, men det finns inte insamlade data om i vilken grad de som fått fortbildning upplever att den har påverkat deras yrkesutövning eller hur fortbildningen påverkar socialtjänstens verksamhet.

Ett möjligt sätt att följa upp förbättrad metodutveckling skulle kunna vara att mäta forskningsanslag till metodutveckling inom området samt följeforskning och utvärdering av metoder.

3.6. SLUTDISKUSSION

Jämställdhetsmyndigheten bedömer att utvecklingen inom den nationella strategins fyra målsättningar går sakta framåt på en del områden, utifrån de indikatorer som i dagsläget kan följas upp. I det urval av indikatorer som beskrivs ovan så syns vissa tendenser till en positiv utveckling, bland annat vad gäller återfallsförebyggande insatser, utsatthet för våld samt brottsbekämpningen i vissa fall. En mängd faktorer spelar in i tolkningen av statistiken. På många områden sker förändringar i indikatorerna mellan 2019–2021 och det finns sannolikt en gemensam förklaring i att coronapandemin har påverkat utvecklingen. Det kan gälla kapacitet och prioriteringar inom ramen för olika verksamheter, men också våldsutsatthet eller möjligheter för respondenter i urvalsundersökningar att svara utan att övervakas av en eventuell våldsutövare. Den fortsatta uppföljningen av den nationella strategin blir därmed central för att kunna ge svar på vad som påverkats av coronapandemin, men också om förändringar i statistiken visar sig vara stabila trendbrott eller om utvecklingen efter pandemin fortsätter enligt tidigare mönster.

---

⁴⁵ SFS 2017:857. Förordning om ändring i högskoleförordningen (1993:100).

Indikatorerna för den nationella strategins första målsättning om våldsförebyggande arbete visar på en möjlig minskning av könsstereotypa attityder och normer kopplade till att använda våld i interpersonella konflikter. Eftersom utvecklingen är mycket liten och i vissa fall ligger inom felmarginalen behöver detta tolkas med stor försiktighet. Fortsatta mätningar på området är viktigt. Både de redovisade indikatorerna och Jämställdhetsmyndighetens attitydundersökning från 2019 visar på stora skillnader i attityder till jämställdhet mellan unga kvinnor och unga män. Normer och värderingar är något som förändras långsamt och utvecklingen behöver därför följas under ett flertal år. Indikatorerna som ska mäta det återfallsförebyggande arbetet i Kriminalvårdens verksamheter visar under de senaste två åren på en positiv utveckling. Andelen klienter med risk för återfall i partnervåld eller sexualbrott som fullföljer återfallsförebyggande program ökar. Kriminalvården har ställt om en stor del av denna verksamhet till digitala träffar till följd av coronapandemin.⁴⁶ Det blir därför särskilt viktigt att följa dessa indikatorer under kommande år för att se om den positiva trenden kvarstår efter coronapandemins särskilda förutsättningar.

Tillgången till stöd och skydd samt rutiner för upptäckt av våld visar på en positiv trend under de senaste åren, liksom utvecklingen för självrapporterad utsatthet och även konstaterade fall av dödligt våld där det skett en nedgång. Uppföljning behövs framöver för att säkerställa att coronapandemins effekter på verksamheterna inte får långvariga konsekvenser för upptäckt av våld samt stöd och skydd till våld utsatta. Även utsatthet för brott kommer att behöva följas särskilt noggrant eftersom det fortfarande är oklart hur coronapandemin kan ha påverkat den faktiska brottsutsattheten eller svaren på undersökningarna.

---

⁴⁶ Återfallsförebyggande behandling för partnervålds- och sexualbrottsklienter i Kriminalvården. Kriminalvården 2021.

Inom ramen för den tredje målsättningen syns små tendenser till att personuppleringen av några av brotten ökar samt att skillnaden mellan i vilken grad olika åklagarkammare beviljar kontaktförbud minskar. Det går inte utifrån befintliga indikatorer att säga att brottsbekämpningen sammantaget blivit mer effektiv. Långtgående slutsatser kan inte dras då till exempel personuppläringsprocenten varierar relativt mycket årligen för många av brottstyperna samt att många underliggande faktorer kan påverka måttet. Detta behöver dock inte betyda att arbetet inte har förbättrats. Utifrån indikatorerna ser det för vissa områden ut som att utvecklingen har gått i positiv riktning, medan det för andra ser ut att ha stått still. Personuppläringsprocenten ökar för vissa brottstyper, åtminstone för några grupper. För brottstypen våldtäkt syns en viss positiv utveckling av personuppläringsprocenten under de senaste åren. Det går i dagsläget inte att säga om det är början på en långsiktig trend eller exakt vad utvecklingen beror på. Det är inte otänkbart att de nya bestämmelserna kring våldtäktsbrott och den så kallade samtyckeslagen⁴⁷, men även coronapandemin, kan ha påverkat utfallet.⁴⁸ De anmälda brotten av köp av sexuell tjänst ökar mellan 2016 och 2020, medan brott rörande köp av sexuell handling av barn inte uppvisar någon tydlig trend. Under samma period går det heller inte att urskilja någon utveckling vad gäller uppleringen av dessa brott. Däremot kan konstateras att både köp av sexuell tjänst och köp av sexuell handling av barn uppläras i förhållandevis hög grad, särskilt jämfört med andra sexualbrott. Vad gäller beviljande av kontaktförbud finns det fortsatt betydande skillnader mellan olika åklagarkammare under strategiperioden. Åklagarkammare i vissa polisregioner har också ökat andelen beviljade kontaktförbud mellan 2014–2021, medan andra kammare har beviljat i lägre grad. Jämställdhetsmyndigheten ser att det finns behov av att vidare utreda vad dessa skillnader mellan åklagarkammare kan bero på.

Utvecklingen av arbetet med förbättrad kunskap och metodutveckling går i dagsläget inte att mäta eftersom det saknas indikatorer kopplade till målsättningen.

En övergripande slutsats från uppföljningen av indikatorerna är att det i dagsläget saknas indikatorer för att följa upp alla områden i den nationella strategin. Jämställdhetsmyndigheten kommer därför att fortsätta arbetet med att utveckla förslag till nya indikatorer, i dialog med ansvariga myndigheter på området. Jämställdhetsmyndigheten kommer också ta fram förslag på nya insamlingsmetoder och källor för data som inte samlas in idag.

---

⁴⁷ SFS 2018:618 6 kap. Lag om ändring i brottsbalken.

⁴⁸ Om hur samtyckeslagstiftningen påverkar anmälningar och utredningar av våldtäktsärenden, se även kapitel 5

REFERENSER

- Arbetsmarknadsdepartementet (2021) *Åtgärdsprogram för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor 2021–2023, A2021/02397.*
- Brottsförebyggande rådet (2014) *Varför gav fler poliser inte ökad personupplärning? Slutrapport i uppdraget "Satsningen på fler poliser", 2014:17.*
- Brottsförebyggande rådet (flera år) *Skolundersökningen om brott 2015–2019*
- Brottsförebyggande rådet (2018) *Skolundersökningen om brott 2017 - Teknisk rapport 2018:16*
- Brottsförebyggande rådet (2019) *Grov kvinnofridskränkning – Brottsens hantering och utveckling i rättskedjan 1998–2017, 2019:8*
- Brottsförebyggande rådet (2019) *Nationella trygghetsundersökningen 2018, 2019:1.*
- Brottsförebyggande rådet (2020) *Nationella trygghetsundersökningen uppföljningsintervjuer 2019, 2/2020.*
- Brottsförebyggande rådet (2021). *Nationella trygghetsundersökningen uppföljningsintervjuer 2020, 3/2021.*
- Brottsförebyggande rådet (2021). *Nationella trygghetsundersökningen 2021, 2021:11*
- Europarådets expertgrupp GREVIO, BILAGA I Förteckning över GREVIO:s synpunkter och förslag, GREVIO/Inf (2018)15, 2019.
- Inglehart, R., Norris, P., & Welzel, C. (2002) *Gender Equality and Democracy. Comparative Sociology* (1). sid. 235–265. Doi:10.1163/156913302100418628.
- Jämställdhetsmyndigheten (2020), *Arbete pågår – Åtgärder 2017–2019, del 1 av återslagrapportering av regleringsbrevsuppdrag, 2020:1.*
- Jämställdhetsmyndigheten (2021), *Ett sekel av rösträtt och valbarhet – En uppföljning av det jämställdhetspolitiska delmålet en jämn fördelning av makt och inflytande, 2021:1*
- Kriminalvården. (2021) *Återfallsförebyggande behandling för partnervålds- och sexualbrottsklienter i Kriminalvården.*
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2015, 2018). *Ungdomsenkäten 2015, 2018.*
- SFS 2017:857. Förordning om ändring i högskoleförordningen, 1993:100.
- SFS 2018:618. Lag om ändring i brottsbalken, 2018:618.

Socialdepartementet (2016). *En nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor*, skr.2016/17:10

Socialdepartementet (2018). *Uppdrag att planera för utökad samverkan i frågor om förbättrad upptäckt av våld i nära relationer m.m.*, S2018/03696/JÄM

Socialstyrelsen. (2021). *Indikatorer för nationell uppföljning Av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.*

Socialstyrelsen (2021). *Nya bestämmelser om förebyggande av våld i nära relationer och om barnfridsbrott – Meddelandeblad Nr5/2021.*

Socialstyrelsen (2022). *Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2018 – 2021.*

SOU 2020:47 Hållbar socialtjänst – en ny socialtjänstlag

Unizon (2021). *Kvinnofrid måste få kosta. Unizons kommentar till regeringens budgetsatsningar mot mäns våld mot kvinnor.*

<https://www.unizonjourer.se/aktuellt/pressmeddelanden/kvinnofrid-maste-fa-kosta-unizon-kommenterar-regeringens-budgetsatsningar-mot-mans-vald/> (Hämtad 2022-03-08)

4. ÅTGÄRDER MÅLOMRÅDE 1: ETT UTÖKAT OCH VERKNINGSFULLT FÖREBYGGANDE ARBETE MOT VÅLD

Den första målsättningen i regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor rör ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete mot våld. Under strategiperioden har ett flertal åtgärder initierats som innebär en förskjutning mot ett alltmer proaktivt förhållningssätt i relation till det jämställdhetspolitiska delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Detta kapitel beskriver och analyserar åtgärder för att främja en samtyckeskultur och universella förebyggande insatser mot våld samt att förstärka det återfallsförebyggande arbetet med män och pojkar.

4.1. VÅLDSFÖREBYGGANDE ARBETE PÅ FLERA NIVÅER OCH ARENOR

I åtgärdsprogrammet för 2017–2020 lyfte regeringen att det behövs våldsförebyggande arbete av olika slag och med olika inriktning på flera nivåer och arenor i samhället. På ett grundläggande plan handlar det, enligt regeringen, om att utmana föreställningar om makt och maskulinitet som rättfärdigar våld, liksom att beakta bakgrundsfaktorer av betydelse för förekomst av våld mot kvinnor och flickor. Att bedriva ett kunskapsbaserat våldsförebyggande arbete innebär enligt samma skrivelse att kartläggningar, problembeskrivningar och analyser ska tas fram och att resultaten av genomförda insatser ska följas upp.

I den nationella strategin beskrivs att ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete mot våld omfattar universell prevention riktad till hela befolkningen. Det förebyggande arbetet handlar även om selektiv prevention riktad till särskilda grupper med förhöjd risk att utsättas för eller att utöva våld, situationell prevention som syftar till att minska antalet tillfällen att utöva våld samt indikativ prevention som riktas till män som har utövat våld för att förebygga att våldet upprepas.⁴⁹

Jämställdhetsmyndigheten bedömer sammantaget att åtgärder för att främja en samtyckeskultur, åtgärder för att främja universella förebyggande insatser mot våld samt åtgärder för ett stärkt återfallsförebyggande arbete med män och pojkar har en särskilt stor samhällsförändrande potential i förhållande till den nationella strategins ambitioner om ett utökat och mer verkningsfullt förebyggande arbete mot våld.

4.2. FLERA ÅTGÄRDER FÖR ATT FRÄMJA SAMTYCKESKULTUR

Från den första juli 2018 bygger den svenska sexualbrottslagstiftningen på principen att alla sexuella handlingar ska vara frivilliga. Utgångspunkten är att varje människa har en självklar rätt till sin egen kropp och sexualitet. I januari 2020 beslutade regeringen att en ny sexualbrottsutredning skulle genomföras,⁵⁰ där sexuella kränkningar som bland annat sexuellt ofredande, våldtäkt, sexualbrott på distans, utnyttjande av barn för sexuell posering och köp av sexuell tjänst lyfts fram och där definitionen av samlag och våldtäktsbegreppet utreds.⁵¹

Sexuella trakasserier utövas av och drabbar vuxna, unga och barn, på arenor som arbetsplatsen, skolan, fritiden och på nätet. Med anledning av #metoo och de många uppropen intensifierades regeringens arbete mot sexuella trakasserier.⁵² Ett flertal myndigheter har under strategiperioden fått uppdrag om att förebygga sexuella trakasserier, många av dem inriktade mot unga och mot skolan.⁵³

Regeringen har sett behov av såväl ny lagstiftning som attitydförändringar. Åtgärder för att skapa en samtyckeskultur och förebygga sexuella trakasserier och sexuellt våld mot både barn och vuxna har prioriterats under perioden 2017–2021.

---

⁴⁹ Skr. 2016/17:10

⁵⁰ SOU 2021:43

⁵¹ Förslag ges i utredningen att straffbestämmelserna om våldtäkt och våldtäkt mot barn ska ändras så att våldtäktsbegreppet avser vaginala, anala och orala samlag. Ändringen syftar till mer könsneutrala straffbestämmelser.

⁵² Regeringen (2017) *Regeringens samlade åtgärder mot sexuellt våld och trakasserier*. <https://www.regeringen.se/artiklar/2017/12/regeringens-samlade-atgarder-mot-sexuellt-vald-och-trakasserier/>

⁵³ Regeringen (2022) #Metoo, <https://regeringen.se/regeringens-politik/metoo/>

4.2.1. Information om samtyckeslagstiftningen och dess intentioner

Brottsoffermyndigheten fick i februari 2018 i uppdrag att ta fram ett webbaserat utbildningsmaterial och tillhörande lärarhandledning om innebörden av den nya sexualbrottslagstiftningen.⁵⁴ Myndigheten fick även i uppdrag att ta fram och sprida information om innebörden av regeringens förslag om en ny sexualbrottslagstiftning samt att arrangera sektorsövergripande utåtriktade informationsinsatser. Uppdraget slutredovisades i mars 2021, men har förlängts.⁵⁵

Inom ramen för uppdraget 2018–2021 har webbplatsen *frivilligtsex.se* utvecklats och den fick nästan 800 000 besök. Besöken till webbplatsen ökade ytterligare när kampanjen *Av fri vilja* lanserades. En broschyr med information om sexualbrottslagstiftningen har också tagits fram, i syfte att ge föräldrar och vårdnadshavare kunskap och verktyg för att kunna prata med ungdomar om sex, frivillighet och gränser. Därtill har temadagar och utbildningar för vuxna som möter barn utvecklats. En webbaserad utbildning, med tillhörande lärarhandledning, belyser olika aspekter av sexualbrottslagstiftningen och riktar sig i första hand till grundskolans årskurs 7–9, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och till grundsärskolan årskurs 7–9. Brottsoffermyndigheten menar att utbildningsmaterialet fått ett mycket positivt mottagande i användartester av lärare och elever. I nuläget går det dock inte att säga något om i vilken omfattning utbildningsmaterialet kommer att användas i praktiken i landets skolor.

Förutom Brottsoffermyndighetens material har de samverkande myndigheterna också tagit fram eget material på området.⁵⁶ Brottsoffermyndigheten menar att det är viktigt att samarbetet fortsätter och att en samlad plats utses för utbildningsmaterialen för att underlätta för lärare att hitta dem och navigera bland utbudet. Skolverkets webbplats skulle kunna vara en sådan lämplig plattform.

Brottsoffermyndigheten bedömer att löpande utveckling av materialet behövs. Myndigheten bedömer vidare att åldersanpassat undervisningsmaterial hela vägen från förskolan till gymnasiet behöver tas fram. Ett nästa steg bör vara att rikta insatserna till yngre barn. Brottsoffermyndigheten föreslår även i sin slutrapport att skolornas arbete med att implementera de nya läroplansändringarna behöver följas upp.⁵⁷ Det skulle till exempel kunna ske genom ett uppdrag till Statens skolinspektion. Ett sådant uppdrag skulle kunna utföras i samråd med Brottsoffermyndigheten i relation till uppdraget att skapa en samtyckeskultur.

---

⁵⁴ Ju2018/01290/KRIM

⁵⁵ Regleringsbrev 2021 och 2022. Slutrapporteras 31/8 2022.

⁵⁶ Exempelvis Stiftelsen Allmänna Barnhusets Dags att prata om och webbplatserna UMO och YOUMO.

⁵⁷ Brottsoffermyndigheten (2021) *Informations- och utbildningsinsatser med anledning av ny sexualbrottslagstiftning*. Slutredovisning av Ju2018/01290/KRIM

4.2.2. Förtydligande av läroplaner

Under 2017–2021 har flera åtgärder genomförts i syfte att förbättra kvaliteten och stärka likvärdigheten för skolformerna när det gäller undervisningen inom kunskapsområdet sex och samlevnad, som nu bytt namn till sexualitet, samtycke och relationer.

Skolverket fick 2017 i uppdrag att revidera förskolans läroplan där jämställdhet och kroppslig integritet fanns med i uppdraget.⁵⁸ 2018 fick Skolverket uppdraget att ”analysera om och vid behov föreslå hur undervisningen i kunskapsområdet sex och samlevnad i det obligatoriska skolväsendet, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och vuxenutbildningen bättre kan stödjas genom förtydliganden i läroplanerna för skolformerna”. Syftet med uppdraget var att stärka kvaliteten och likvärdigheten i sex- och samlevnadsundervisningen utifrån vad som framkommit i Skolinspektionens granskning.⁵⁹

Skolinspektionens granskning av sex- och samlevnadsundervisningen hänvisar till att #metoo-upprop som #tystiklassen och #räckupphanden vittnar om att det utövas ett könat våld i skolan. Rapporten understryker att undervisningen måste ta upp grovt språkbruk, nedsättande ord, hederskultur, sexuella trakasserier, jämställdhet, med mera för att elever ska få kunskap om normer och värderingar, och utveckla ett förhållningssätt i enlighet med skolans värdegrund. Skolverket fick samtidigt i uppdrag att särskilt beakta att frågor om hedersrelaterat våld och förtryck, samtycke och pornografi omfattas av sex- och samlevnadsundervisningen.⁶⁰

Skolverkets arbete med nya formuleringar landade i ändringarna i läroplanerna där det anges att skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke och stärka deras förutsättningar att göra medvetna och självständiga val. I utbildningen ska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck kritiskt granskas. Barn ska också få möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi. Ändringarna i läroplanerna ska tillämpas från och med höstterminen 2022.

⁵⁸ U2016/05591/S U2017/01929/S

⁵⁹ Skolinspektionen (2018) *Sex- och samlevnadsundervisning, tematisk kvalitetsgranskning*

⁶⁰ U2018/04029/GV (delvis) U2018/04617/GV; Kopplingar till Skolverkets uppdrag med att stärka det systematiska arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck (U2020/05328)

4.2.3. Behov av kompetensutveckling för lärare för att förbättra sex- och samlevnadsundervisningen

Granskningar som gjorts av sex- och samlevnadsundervisningen i skolan visar att många lärare tycker att det är svårt att undervisa i ämnet och att mer utbildning i frågorna behövs. Skolinspektionens rapport från 2018 visar att det finns ett stort behov av kompetensutveckling när det gäller lärarnas arbete med sex och samlevnad som kunskapsområde, normer och Hbtqi, hedersrelaterade frågor, sex- och samlevnadsundervisning för nyanlända elever och hantering av kontroversiella frågor som knyter an till sex- och samlevnadsområdet.

För att öka befintlig skolpersonals kunskaper och färdigheter ser Skolinspektionen behov av att rektorena regelbundet följer upp lärarnas kompetens och erbjuder relevant kompetensutveckling.⁶¹ Folkhälsomyndigheten betonar i sin rapport från 2017 att området behöver vara en del av den återkommande kompetensutvecklingen för lärarna.⁶² De menar också att lärare behöver få kunskaper om området i sin grundutbildning och att lärarutbildningarna måste rusta lärarna för arbetet. Även Brottsoffermyndigheten lyfter vikten av att lärarna har kunskap att undervisa i ämnet, och att dessa frågor ingår i lärarutbildningen, samt som en del i Lärarlyftet för redan yrkesverksamma pedagoger som Skolverket organiserar.⁶³

---

⁶¹ Skolinspektionen (2018) *Sex- och samlevnadsundervisning*

⁶² Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) i Sverige 2017 Resultat från befolkningsundersökningen SRHR2017, Folkhälsomyndigheten 28 maj 2019 (Uppdaterad: 6 september 2019)

⁶³ Brottsoffermyndigheten (2021) *Informations- och utbildningsinsatser med anledning av ny sexualbrottslagstiftning. Slutredovisning av Ju2018/01290/KRIM*

4.2.4. Utbildning av skolpersonal och nytt examensmål i lärarutbildningen

För att kompetensutveckla befintlig personal i skolan informerar Skolverket om läroplansändringarna⁶⁴ och ger stöd till lärare, rektorer och annan skolpersonal genom exempelvis webbaserade kurser.⁶⁵ Skolinspektionen menar att stödet för sex- och samlevnadsundervisning tydligare behöver kopplas ihop med det systematiska kvalitetsarbetet.⁶⁶ Skolverket har under tidsperioden även samarrangerat och deltagit i konferenser om unga, sex och skolan för skolpersonal och personal som i sitt uppdrag ska samverka med skolan⁶⁷. För att nyutexaminerade lärare ska få kompetens att undervisa om sex och relationer infördes 1 januari 2021 examensmålet i lärarutbildningarna för ”identitet, sexualitet och relationer”⁶⁸. Examensmålet har börjat tillämpas i utbildningar från och med höstterminen 2021.⁶⁹

4.2.5. Utveckling av sex- och samlevnadsundervisningen

Samtidigt som Skolverket fick i uppdrag att revidera sex- och samlevnadsundervisningen gavs också uppdrag kring sexuella trakasserier. Skolverket fick i regleringsbrev för 2018 och 2019 i uppdrag att genomföra insatser för att utveckla sex- och samlevnadsundervisningen och arbetet mot kränkande behandling i skolan i syfte att stärka det förebyggande arbetet mot sexuella trakasserier.⁷⁰ År 2018 fick myndigheten 50 miljoner kronor för att genomföra insatser samt fördela medel till organisationer i civilsamhället som erbjuder personal i skolan kompetensutveckling i arbetet med sex- och samlevnadsundervisning och i arbetet mot kränkande behandling.⁷¹ 47 organisationer delade på 20 miljoner kronor.⁷²

---

⁶⁴ Skolverket (2022) *Nytt i läroplanernas inledande delar 2022*.

<https://www.skolverket.se/undervisning/kallsidor/nytt-i-laroplanernas-inledande-delar-2022>

⁶⁵ Skolverket (2021) *Koll på arbetet mot sexuella trakasserier*.

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/koll-pa-sexuella-trakasserier>

⁶⁶ Skolinspektionen (2019) *Sex- och samlevnadsundervisning, tematisk kvalitetsgranskning*

⁶⁷ Samarrangerat 2018, deltagit 2020 [Sex unga och skolans roll 2018.pdf \(srhr.se\) SRHR program 2020_1.pdf](#)

⁶⁸ Utbildningsdepartementet (2020) *Ökad kompetens om neuropsykiatriska svårigheter och sex och samlevnad i lärarutbildningarna U2020/00176/UH*

⁶⁹ Regeringen (2021) *Bättre sexualundervisning för unga*

<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/09/battre-sexualundervisning-for-unga/>

⁷⁰ U2018/02877/BS (delvis), U2018/02960/S

⁷¹ Regleringsbrev U2018/04029/GV (delvis) U2018/04617/GV

⁷² Finns ännu ingen utvärdering av vad resultatet blev.

Uppdragen resulterade i nya stödmaterial på Skolverkets webbplats⁷³ och webbkurser om sex- och samlevnadsundervisning⁷⁴ och sexuella trakasserier⁷⁵. Verktuget *Koll på arbetet mot sexuella trakasserier* stödjer huvudmän, skolledare och skolpersonal i arbetet med att motverka sexuella trakasserier. Verktuget är tänkt att användas kollegialt av skolledning och personal i främst grundskolan och gymnasieskolan. Skolverket rekommenderar att verktuget används i det systematiska kvalitetsarbetet för att ge vägledning om vilka områden som verksamheten kan fokusera på för att utveckla och förbättra arbetet. Utöver detta har Skolverket även reviderat och vidareutvecklat befintliga insatser för att också de ska svara mot uppdragets syfte.⁷⁶ Skolverket reviderade 2019 stödmaterialiet *Främja, förebygga, upptäcka och åtgärda – hur skolan kan arbeta mot trakasserier och kränkningar* från 2014. Stödmaterialiet beskriver hur arbetet kan förstås som del i ett brett värdegrundsarbete.

I samverkan med RFSU har Skolverket även reviderat ett kunskapsmaterial om sexualitet och kön för lärare i syfte att uppdatera innehållet utifrån aktuell forskning. Skolverket har även reviderat ett stödmaterial om hedersrelaterat våld och förtryck, exempelvis de delar i stödet som behandlar olika aspekter av jämställdhet. Ingen uppföljning har ännu gjorts av användningen av stödmaterialen och utbildningarna eller vilka resultat de har gett.

4.2.6. Tvärvetenskapligt forskningsprojekt om sexualundervisningen

Ett praktiktäna tvärvetenskapligt forskningsprojekt på Stockholms universitet om grundskolans uppdrag med kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer undersöker hur undervisningen om sex och relationer går till, vilka utmaningar som finns och hur den kan stärkas. Projektet som genomförs i samarbete med lärare syftar till att utforska frågor och utmaningar i undervisningen, och en bok i ämnet har redan publicerats.⁷⁷

---

⁷³ Exempelvis [pdf4016 sex och samlevnad intro.pdf](#)

⁷⁴ Skolverket (2022) *Sexualitet, samtycke och relationer*
<https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/sexualitet-samtycke-och-relationer>

⁷⁵ Skolverket (2021) *Koll på arbetet mot sexuella trakasserier*.

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/koll-pa-sexuella-trakasserier>

⁷⁶ Skolverket (2019) *Skolverkets årsredovisning för 2018*; Kommentar av Skolverket att uppdragen ännu inte gått att följa upp, men inte om uppföljning i årsredovisningar för 2019 och 2020

⁷⁷ Ceder, S., Gunnarsson, K., Planting-Bergloo, S., Öhman, S. och Arvola Orlander, A. (2021) *Sexualitet och relationer- Att möta ett engagerande och föränderligt kunskapsområde i skolan*

Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen vid Stockholms universitet har även startat ett pedagogiskt utvecklingsprojekt för att inkludera det nya examensmålet i lärarutbildningen.⁷⁸

4.2.7. Jämställdhetsmyndighetens kunskapsbank om sexuella trakasserier

Jämställdhetsmyndigheten fick under strategiperioden i uppdrag att samla och sprida kunskap om sexuella trakasserier, där barn och ungas situation särskilt skulle belysas.⁷⁹ På Jämställdhetsmyndighetens webbplats finns sidor om sexuella trakasserier med information om aktuell forskning, lagstiftning, kunskapsstöd och informationsfilmer. I slutredovisningen av uppdraget samlade Jämställdhetsmyndigheten kunskap om sexuella trakasserier och belyste olika åtgärder mot sexuella trakasserier där flickors utsatthet särskilt lyftes fram.⁸⁰ Jämställdhetsmyndigheten har fortsatt inhämta och sprida kunskap om sexuella trakasserier, bland annat genom att ta del av #metoo-uppropens kunskap och erfarenhet, inte minst om särskilt utsatta grupper. Flera informationsfilmer har färdigställts och börjats användas. Exempelvis har filmen *Sexuellt trakasserad i arbetslivet* använts vid Jämställdhetsmyndighetens utbildningstillfällen om arbetsgivarperspektiv på våld och sexuella trakasserier. När det gäller skola, barn och unga finns det samlad information för de som möter barn och unga, samt länkar som barn och unga själva kan använda.⁸¹

---

⁷⁸ [Hur stärker vi blivande lärare undervisa om identitet, sexualitet och relationer? - Centrum för universitetslärarutbildning \(su.se\)](#)

⁷⁹ Inom ramen för arbetet med att nå de jämställdhetspolitiska målen ska myndigheten samla och sprida kunskap om sexuella trakasserier. Barns och ungas situation ska särskilt belysas. Regleringsbrev S2017/07218/RS

⁸⁰ Jämställdhetsmyndigheten (2019). *Samlad kunskap mot sexuella trakasserier*. Rapport 2019:12

⁸¹ [För dig som möter barn och unga – Jämställdhetsmyndigheten \(jamstalldhetsmyndigheten.se\)](#), [Sexuella trakasserier i skolan – Jämställdhetsmyndigheten \(jamstalldhetsmyndigheten.se\)](#), [För dig som är utbildningsanordnare – Jämställdhetsmyndigheten \(jamstalldhetsmyndigheten.se\)](#)

4.2.8. Folkhälsomyndighetens nya nationella strategi för sexuell och reproduktiv hälsa

2019 fick Folkhälsomyndigheten i uppdrag att ta fram en ny nationell strategi för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) där målet är en god jämlik och jämställd sexuell och reproduktiv hälsa för hela befolkningen⁸². Frihet från diskriminering, trakasserier, sexuella trakasserier, våld och förtryck som grundläggande för hälsa och välbefinnande poängteras i strategin. En aspekt av detta är samtycke där ömsesidighet, frivillighet, egenmakt och respekt måste etableras. Strategin lyfter vikten av att undervisningen om jämställdhet, identitet, sexualitet och relationer behöver utvecklas inom grund- och gymnasieskolan och vuxenutbildningen.

Utifrån SRHR-strategin har Folkhälsomyndigheten i uppdrag att göra en handlingsplan som ska konkretisera strategins målsättningar, utveckla den nationella uppföljningen av strategin och fungera som en plattform för det fortsatta SRHR-arbetet i Sverige.

4.3. ÅTGÄRDER FÖR ATT FRÄMJA UNIVERSELLA FÖREBYGGANDE INSATSER MOT VÅLD

I åtgärdsprogrammet för perioden 2017–2020 pekade regeringen på att den avsåg att fortsatt stödja utveckling och spridning av universellt våldsförebyggande insatser. Redan innan strategin lanserades påbörjades tillämpningen av det universellt våldsförebyggande programmet Mentors in Violence Prevention/Mentorer i våldsprevention (MVP). MVP lanserades i Sverige genom civilsamhällesorganisationen Män för jämställdhet (MÄN). Regeringen har stöttat utvecklingen bland annat genom uppdrag till Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) och genom en överenskommelse med SKR.⁸³ När Jämställdhetsmyndigheten inrättades 2018 övertog myndigheten den roll som MUCF tidigare hade haft i arbetet med att stödja utvecklingen av universella våldsförebyggande insatser.

---

⁸² S2019/03298/FS

⁸³ Skr. 2016/17:10

I detta avsnitt beskrivs initiativ till åtgärder som regeringen tagit under strategiperioden 2017–2021 för att främja och utvärdera användningen av våldsförebyggande insatser samt att kartlägga forskning om mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Därtill beskrivs åtgärder som också vidtagits i form av uppdrag i syfte att stärka samordningen mellan berörda myndigheter när det gäller våldsförebyggande insatser.

4.3.1. Svag evidens gällande effektiva våldsförebyggande metoder

Jämställdhetsmyndigheten fick i regleringsbrevet för 2018 i uppdrag att sammanställa, sprida och utveckla effektiva arbetsmetoder för våldsförebyggande arbete med unga män och pojkar i hederskontext, liksom att sprida och utveckla metoder för universellt våldsförebyggande arbete med barn och unga.

Inom ramen för uppdraget sammanställde och spred Jämställdhetsmyndigheten två publikationer om erfarenheter av internationella och nordiska våldsförebyggande arbetsmetoder.⁸⁴ Jämställdhetsmyndigheten sammanställde och spred även en kartläggning av ett 70-tal svenska myndigheters och organisationers kännedom om arbetsmetoder för våldsförebyggande arbete med unga.⁸⁵ Inom ramen för uppdraget övertog Jämställdhetsmyndigheten även den våldsförebyggande handboken *Inget att vänta på*⁸⁶ från MUCF. Handboken reviderades och spreds i samverkan med civilsamhällesorganisationerna MÄN och Unizon, som också tidigare medverkat till handbokens tillkomst och spridning. Handboken samlar kunskap om våld, genus och prevention och ger konkret vägledning för hur ett systematiskt och kunskapsbaserat våldsförebyggande arbete kan genomföras i fem steg. Handboken har fått stor spridning över hela landet.⁸⁷

---

⁸⁴ Jämställdhetsmyndigheten (2019) *Samtal pågår: om hedersrelaterat våld och förtryck*; Jämställdhetsmyndigheten (2019) *Varaktig framgång i stället för projekt – Nordiska erfarenheter av våldsförebyggande arbete*

⁸⁵ Jämställdhetsmyndigheten (2019) *Våldsförebyggande arbete. Sammanställning av Jämställdhetsmyndighetens enkät avseende nationellt arbete med våldsprevention*

⁸⁶ Jämställdhetsmyndigheten (2019) *Inget att vänta på – Handbok för våldsförebyggande arbete* Göteborgstryckeriet 2020, Tredje omarbetade upplagan

⁸⁷ Handboken har sedan den trycktes första gången 2015 spridits i närmare 17 000 tryckta exemplar. Den finns därutöver för nedladdning på webb. Riktade informations- och kunskapsinsatser samt metodstödande insatser utifrån handboken har genomförts återkommande sedan 2015. I den uppdaterade handboken ingår även våldsförebyggande arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Jämställdhetsmyndigheten konstaterar i slutredovisningen av uppdraget att kunskapsläget är svagt vad gäller vilka arbetsmetoder som kan ha effekt, varför det inte bedömts möjligt att rekommendera metoder för spridning och utveckling. I stället finns det möjlighet att utveckla ett kompetens- och metodstöd till regional och lokal nivå utifrån handboken *Inget att vänta på*.⁸⁸

4.3.2. Stort behov av effektutvärdering av våldsförebyggande insatser

Jämställdhetsmyndigheten fick i regleringsbrevet 2019 uppdrag att ta fram en forskningsöversikt över våldsförebyggande arbete i Sverige. Myndigheten skulle i genomförandet av uppdraget samråda med relevanta aktörer samt främja en samverkansstruktur för det våldsförebyggande arbetet på nationell nivå.

Översikten, som genomfördes av Stockholms universitet, innehåller en kritisk granskning av våldspreventiva metoder och insatser som används i Sverige samt ett urval av internationella metoder som bedömts relevanta. Översikten visar att det finns en rad olika insatser i Sverige som inriktar sig på prevention av våld mot kvinnor på universell nivå. Av de 93 olika insatser och initiativ som initialt identifierades exkluderades majoriteten för vidare analys, eftersom de inte varit möjliga att utvärdera. Forskarna drar slutsatsen att det finns ett stort behov av att utveckla och effektutvärdera existerande program och insatser, men att det krävs både systematik och långsiktighet vad gäller programutveckling och forskning för att åstadkomma resultat. Forskarna menar vidare att förutsättningar för det saknas idag då de flesta initiativ finansieras av tillfälliga projektmedel och inte inkluderar robust forskning om programmen.⁸⁹

Vad gäller uppdraget att främja en samverkansstruktur konstaterar Jämställdhetsmyndigheten i slutredovisningen att det kunskaps- och metodstöd för våldsförebyggande arbete som myndigheten börjat bygga i samverkan med länsstyrelserna bör ses som en stomme i arbetet med att främja en nationell samverkansstruktur för våldsförebyggande arbete. Jämställdhetsmyndigheten framhåller vidare att det våldsförebyggande arbetet bör samordnas och bedrivas i bred samverkan med aktörer inom hela området social hållbarhet. I samverkan bör det vara tydligt att de involverade myndigheternas arbete ska utgå från den nationella strategins utgångspunkt om att våld ska förebyggas med fokus på våldsutövare och maskulinitetsnormer.⁹⁰

---

⁸⁸ Jämställdhetsmyndigheten (2019:11) *Våldsförebyggande arbete med barn och unga- Slutredovisning av regeringsuppdrag om våldsförebyggande arbete*

⁸⁹ Jämställdhetsmyndigheten (2019) *Våldsförebyggande arbete med barn och unga*; Franzén, A. och Gottzén, L. (2020) *Våldsprevention i Sverige: En forskningsöversikt*.

⁹⁰ Jämställdhetsmyndigheten (2020) *Långsiktigt arbete för kunskap och samverkan. Slutredovisning av uppdrag om förstärkta insatser utifrån den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor*

4.3.3. Förslag om nationell och regional samverkansstruktur

Regeringen gav 2020 Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att lämna förslag på hur samordningen mellan olika berörda myndigheter kan stärkas när det gäller primärpreventiva våldsförebyggande insatser för att förebygga mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i ungas partnerrelationer. Jämställdhetsmyndigheten skulle inom uppdraget även ta fram och lämna förslag på hur det våldsförebyggande arbetet kan följas upp på kort och lång sikt.⁹¹ I genomförandet av uppdraget samverkade Jämställdhetsmyndigheten med ett flertal relevanta myndigheter.⁹²

I slutredovisningen av uppdraget konstaterar Jämställdhetsmyndigheten att en nationell och regional samverkansstruktur för det våldsförebyggande arbetet behöver utvecklas som ett medel för att berörda myndigheters insatser för att förebygga mäns våld mot kvinnor ska kunna samordnas. Jämställdhetsmyndigheten föreslår vidare att en sådan samverkansstruktur tar sin utgångspunkt i en gemensam organisering baserad på berörda myndigheters olika roller och ett gemensamt mål att ge ett samordnat, tvärsektoriellt och konkret kunskaps- och metodstöd till den regionala och lokala nivån. Vidare föreslås att lämpliga myndigheter bör ges särskilda uppdrag att tillsammans utveckla en samverkansstruktur⁹³, samt att det GD-råd som inrättats av Jämställdhetsmyndigheten bör kopplas till densamma.⁹⁴

Vad gäller uppföljning av det våldsförebyggande arbetet på kort och lång sikt föreslår Jämställdhetsmyndigheten i slutredovisningen att den återkommande nationella uppföljningen av jämställdhetspolitikens sju delmål och uppföljningen av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor utgör ett ramverk. Jämställdhetsmyndigheten föreslår även att det skapas möjligheter för aktörer på lokal nivå att söka medel för uppföljning och utvärdering av implementering av våldsförebyggande arbetsmetoder.⁹⁵

---

⁹¹ A2020/01468/JÄM

⁹² Brottsförebyggande rådet, Polismyndigheten, Linköpings universitet (Barnafrid), Delegationen mot segregation, Folkhälsomyndigheten, länsstyrelserna (bland annat Nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen i Östergötlands län), Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Statens skolverk och Socialstyrelsen.

⁹³ Jämställdhetsmyndigheten (2021) *Samordning av våldsförebyggande insatser. Slutredovisning av uppdrag om utveckling av samordning avseende våldsförebyggande insatser*

⁹⁴ Förutom Jämställdhetsmyndigheten ingår Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Brottsförebyggande rådet, Kriminalvården, Skolverket, Socialstyrelsen, länsstyrelserna och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF. Rådet ska bidra till att stärka arbetet inom den tioåriga nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Syftet är att få en gemensam lägesbild och dra nytta av varandra, så att arbetet mot mäns våld mot kvinnor får ett högre tempo och blir mer effektivt

⁹⁵ Ibid

4.3.4. Lokala anpassningar av genusförändrande våldsförebyggande arbete

Utifrån regeringens intentioner och målsättningar i den nationella strategin har Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) uttryckt en avsikt att förstärka sitt arbete med att stödja medlemmarna i arbetet med att nå de jämställdhetspolitiska målsättningarna. I överenskommelsen med staten om insatser för att stärka jämställdhetsarbetet lokalt och regionalt 2018–2020, inkluderades ett arbete med att stödja och främja utvecklingen av genusförändrande våldsförebyggande arbete med fokus på förskola och skola.⁹⁶

Inom överenskommelsen fick SKR medel för att långsiktigt stödja och främja utvecklingen av kunskapsbaserade, våldsförebyggande metoder som riktar sig brett till alla elever, exempelvis den universellt våldsförebyggande metoden Mentorerna i våldsprevention (MVP). Genom statliga medel till SKR kunde arbetet fortsätta även 2021. Under tidperioden 2019–2021 delade SKR ut medel till 46 kommuner i syfte att stärka skolans förutsättningar att driva ett verkningsfullt våldsförebyggande arbete. I återrapporteringen lyfter flera skolhuvudmän att de genomfört lokala anpassningar av metoderna vilket har tagit stora resurser i anspråk. De många anpassningarna kan ge en indikation om att metodförvaltarnas stöd inte helt motsvarar skolhuvudmännens önskemål och behov. Flera skolhuvudmän uttrycker behov av nationellt stöd i metodförvaltning och kunskapsutveckling.

Det arbete som bedrivits med MVP i kommunerna mellan 2018–2020 utvärderades av forskare från Stockholms universitet på uppdrag av SKR. I syfte att dra viktiga lärdomar inför det framtida utvecklingsarbetet genomfördes även en lärandeutvärdering, där forskare under 2020 följt arbetet hos två av de skolhuvudmän som beviljats medel genom utlysningen. Utvärderingen visar bland annat att programmet MVP behöver utvecklas och ytterligare anpassas till den svenska kontexten, så att det blir mer sensitivt inför den kunskap om och de förändrade attityder kring genus och sexualitet som kan ses hos ungdomar i Sverige. De vuxna ledarnas handledning måste säkerställs och utvecklas. För att utveckla programmet och dess långsiktiga effekter krävs fortsatt systematisk uppföljning och utvärdering av användningen av programmet.⁹⁷

---

⁹⁶ Sveriges Kommuner och Regioner (2018) Meddelande från styrelsen nr 3/2018, *Överenskommelse mellan staten och SKL om stöd till jämställdhetsarbetet och kvinnofridsarbetet på lokal och regional nivå 2018–2020*

⁹⁷ Gottzén, L., Lindberg, D., Bruno, L., Joelsson, T., Eriksson, M. och Billevik, J. (2021) *Utvärdering av Mentors in Violence Prevention i Sverige: Slutrapport*

4.3.5. Stora kunskapsluckor om effekten av våldsförebyggande arbete

Forte fick 2021 i uppdrag av regeringen att genomföra en kartläggning av forskning om mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck med fokus på klient- och praktknära forskning.⁹⁸

Kartläggningen som presenterades 2022 bygger på systematiska sökningar efter översikter i 13 internationella databaser för vetenskapliga publikationer. Sökningarna begränsades till insatser, preventionsprogram, riskhantering eller annan form av metod eller arbetssätt som syftar till att förebygga eller förhindra våld inom respektive område. Det var även viktigt att översikterna skulle ha en överförbarhet till svenska förhållanden, vilket bland annat innebar att översikter om metoder i låg- och medelinkomstländer exkluderades.

Forte konstaterar att det överlag finns stora kunskapsluckor. Vad gäller primärprevention ser Forte viss evidens för att förebyggande program som syftar till att förändra normer och attityder till samt kunskap om våld i nära relation har en önskad brottsförebyggande effekt. Det konstateras även viss evidens för att förebyggande program som vänder sig till unga har förmåga att förbättra både kunskaper om och attityder till våld i nära relation, liksom att sådana program kan öka deltagarnas benägenhet att ingripa om våld i nära relation uppdragas. Däremot saknas evidens för att dessa program kan åstadkomma en faktisk beteendeförändring eller att de positiva effekterna skulle vara långvariga.

Vad gäller hedersrelaterat våld och förtryck visar kartläggningen att kunskapsläget är ytterst bristfälligt. Viss evidens påträffas för olika former av ekonomiskt stöd som sker med villkor kopplade till flickors skolgång. Resultaten har dock låg överförbarhet till Sverige eftersom Sverige har såväl skolplikt som försörjningsstöd.⁹⁹

I det missiv som Forte bilagt kartläggningen föreslås bland annat en strategisk forskningssatsning för att adressera de omfattande kunskapsbehoven avseende metoder, åtgärder och arbetssätt för att bekämpa och förebygga mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Forte ser att en sådan satsning med fördel skulle kunna utvecklas i samarbete med regeringens aviserade nationella våldsförebyggande program. Forskningen bör enligt Forte vara policy-, praktik- och brukarnära för att stödja de verksamheter som arbetar med regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.¹⁰⁰

---

⁹⁸ S2021/05814

⁹⁹ Forte (2022) *Förebyggande arbete och riskhantering av våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. En systematisk kartläggning*

¹⁰⁰ Forte (2022) *Missiv till Uppdrag att kartlägga forskning om mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck*

4.4. ÅTGÄRDER FÖR ATT STÄRKA FÖRÄNDRINGSARBETE MED VÅLDSUTÖVARE

Den nationella strategin lyfter både återfallsförebyggande insatser inom Kriminalvården och metoder och behandlingar som män och andra som riskerar att utöva eller redan utövar våld kan erbjudas eller själva söka sig till. Strategin menar att unga män, män med utländsk bakgrund och hbtqi-personer är viktiga målgrupper att nå med behandling. Att stöd och hjälp når alla målgrupper av våldsutövare i alla delar av Sverige är prioriterat.

Detta avsnitt fokuserar på förändringsarbete med våldsutövande män och pojkar. Mellan 2017–2021 genomförde olika aktörer, så som Socialstyrelsen, Kriminalvården, Jämställdhetsmyndigheten, länsstyrelserna, SKR och civila samhället olika typer av åtgärder där kunskap och metoder för arbete med våldsutövare stod i centrum. Brå har även utrett hur Polismyndigheten skulle kunna motivera och förmedla kontakten mellan våldsutövare och behandling.¹⁰¹

4.4.1. Ändringar i socialtjänstlagen gällande återfallsförebyggande insatser

Utredningen om återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld från 2018 lyfter behovet av ny lagstiftning, att en sekretessbrytande regel införs samt behov av både förtydligat ansvar och stöd till socialtjänst och hälso- och sjukvård.¹⁰² Utredningen slår fast att arbetet med våldsutövare alltid måste utgå från de våldsutsattas behov av säkerhet, och att en samordnad individuell plan är ett verktyg i arbetet med våld mot närstående. Kompetens och samordning måste lyftas och prioriteras, och nationella myndigheter bör samverka mer aktivt.

Utredningen ledde till en ändring i socialtjänstlagen från 1 augusti 2021, som innebär ett nytt ansvar för kommun och socialtjänst.¹⁰³ Socialnämnden har nu ett uttalat krav på att verka för att personer som utsätter eller har utsatt närstående för våld eller andra övergrepp ska ändra sitt beteende. Arbetet med att våldsutövaren ska ändra sitt beteende ska förenas med insatser som riktas till de våldsutsatta, där Socialnämnden särskilt ska beakta säkerheten för de våldsutsatta och deras närstående.¹⁰⁴

¹⁰¹ Brottsförebyggande rådet (2017) *Polisiära arbetsätt för att förebygga upprepat partnervåld – med fokus på våldsutövare*

¹⁰² SOU 2018:37

¹⁰³ Socialstyrelsen (2021) *Nya bestämmelser om förebyggande av våld i nära relation och om barnfridsbrott*

¹⁰⁴ Nya bestämmelsen i 5 kap. 11 a § SoL.

Utredningen föreslog även att ett centrum för samordning och kunskapsutveckling kring förändringsarbete och återfallsförebyggande insatser för personer som utsätter närstående för våld skulle inrättas hos Socialstyrelsen i samverkan med andra relevanta aktörer.¹⁰⁵

4.4.2. Arbete med män som utövar våld mot närstående

Socialstyrelsen fick 2018 i uppdrag från regeringen att ta fram metoder för socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med män som utövar våld mot närstående. Uppdraget gällde att identifiera metoder med lovande resultat eller att skapa nya metoder för senare prövning och effektutvärdering. I uppdraget ingick att metoden ska vara kombinerad med säkerhetsåtgärder för närstående såsom partnerkontakt och riskbedömningar. Socialstyrelsen skulle även utreda förutsättningarna för att utveckla beslutsstöd med eller utan rekommendationer.

I slutrapporteringen av uppdraget konstaterar Socialstyrelsen att det saknas tillräckligt vetenskapligt stöd i forskningslitteraturen för att någon behandlingsmetod ska kunna rekommenderas som den som i första hand bör användas. Generellt behöver verksamheterna nå fler våldsutövare med verk samma metoder och det önskas även bättre bedömningsmetoder. Framför allt behöver metoderna effektutvärderas och utvecklas.

För att få fler våldsutövare att frivilligt söka behandling är lågröskelmetoder i verksamheter som primärvård, familjerådgivning och ungdomsmottagningarna en möjlighet.

Våldsutövande män, som utsätter kvinnor för omfattande kontroll och förtryck som inskränker kvinnornas frihet och livsutrymme söker sällan frivillig behandling. Socialstyrelsen bedömer att det är oklart om beteendet påverkas av någon av de redovisade behandlingsmetoderna och planerar därför att låta experter bedöma behovet av att utveckla nya metoder för denna typ av våld och förtryck.

Våldsutövare som utövar hedersrelaterat våld och förtryck skiljer sig från våldsutövare i partnerrelationer, bland annat genom att våldet ofta utövas av flera personer. Rapporten beskriver olika former av familjearbete som har utvecklats för att arbeta med utövare av hedersvåld och menar att det är angeläget att familjearbetet följs upp och utvärderas. Socialstyrelsen påpekar att det är av yttersta vikt att detta arbete inte har familjeåterförening som överordnat mål. De utsattas säkerhet och välmående måste prioriteras och arbetet måste utföras av personal med god kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck.¹⁰⁶

---

¹⁰⁵ SOU 2018:37

¹⁰⁶ A2021/02083 Socialstyrelsen ska göra en muntlig delredovisning till Regeringskansliet (Arbetsmarknadsdepartementet och Socialdepartementet) senast den 25 mars 2022. Socialstyrelsen ska slutredovisa uppdraget senast den 15 juni 2022.

4.4.3. SKR har tagit fram kunskapsstöd om förändringsarbete med våldsutövare

Under 2017 hade regeringen och SKR en överenskommelse kring att stärka jämställdhetsarbetet med inriktning mot pojkar och män.¹⁰⁷ En central del i satsningen var att utmana och förändra snäva normer för maskulinitet som både begränsar och drabbar kvinnor och män, flickor och pojkar. Detta skulle bland annat göras genom att ta fram olika kunskapsunderlag. Förutom kunskap om maskulinitet i relation till olika områden prioriterades kunskap om förändringsarbete med män som utövar eller har utövat våld mot kvinnor som de har eller haft en nära relation till, med de våldsutsattas säkerhet och trygghet som utgångspunkt. Syftet med arbetet var att skapa en fördjupad förståelse av vad som krävs för att göra ett sådant förändringsarbete hållbart och kvalitativt för socialtjänsten och hälso- och sjukvården.

I det kunskapsstöd som togs fram inom överenskommelsen beskriver SKR att förändringsarbete med våldsutövande män kan ses som en sammanhängande insatstrappa som sträcker sig från upptäckt och motivationsarbete, till påverkansarbete och stöd, behandling, och sedan uppföljning och upprätthållande av uppnådd förändring.¹⁰⁸ Insatstrappan behöver vara samordnad, även om insatserna utförs av olika aktörer som socialtjänst och hälso- och sjukvård.

En annan utmaning berör i vilken grad det är möjligt att arbeta kunskapsbaserat och att utveckla en evidensbaserad praktik när forskningen inte alltid ger entydiga svar om vilken typ av insats som har starkast forskningsstöd.

Kunskapsöversikten lyfter också att behandlingarna måste vara målgruppsanpassade, det vill säga till olika typer av våldsutövare och deras situation. Rapporten framhåller att forskning och erfarenhet visar att det finns en risk att de som arbetar professionellt inom området kan ingå en negativ, eller falsk, allians med våldsutövaren, och medvetet eller omedvetet bidra till ett förminskande eller osynliggörande av mannens våldsutövning. Utbildning och handledning, och kontinuerlig uppföljning, behövs för att motverka detta.

4.4.4. Hjälptelefonen Välj att sluta har gett effekt

Pilotprojektet *Välj att sluta* är en telefonlinje där den primära målgruppen är icke-frihetsberövade vuxna som utövar eller riskerar att utöva våld i nära relationer.

---

¹⁰⁷ Överenskommelse mellan regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting om att stärka jämställdhetsarbetets inriktning mot män, pojkar och maskulinitetsfrågor 2015–2016 som bl.a. fokuserar på mäns och pojkars delaktighet i våldsförebyggande arbete (S2015/06824/JÄM).

¹⁰⁸ Sveriges Kommuner och Regioner (2018) *Förändringsarbete med våldsutövande män. Strategier för kvalitetsutveckling*

I slutrapporten av pilotverksamheten redovisas en utvärdering som lyfter att nästan hälften av de som ringer anger att de aldrig sökt stöd förut. Detta innebär att telefonlinjer kan fungera som lågröskelinsatser för att få våldsutövare att våga söka hjälp och stöd.¹⁰⁹

Slutrapporten föreslår att verksamheten ska förlängas och expanderas till att bli nationell, vilket den blev 2021. Dock finns det behov av vissa förbättringar vid ett utökande. Det är viktigt att upptäckten av våldet motsvaras av det stöd och de hjälpinsatser som finns tillgängliga. Behov finns av fler behandlingsenheter som våldsutövare kan slussas vidare till efter samtalen. Dessa behöver finnas i hela landet, samt vara av god kvalitet och garantera säkerheten för de våldsutsatta.

4.4.5. Nationella telefonlinjen PrevenTell

PrevenTell är en nationell telefonlinje som drivs i syfte att nå personer som kan vara aktuella för vård och behandling mot sexuella riskbeteenden. Även närstående och vårdgivare kan få råd och stöd att hantera frågor kring sexuellt våld och oro. Regeringen har sedan starten 2012 årligen gett bidrag till Karolinska universitetssjukhuset i syfte att utveckla och drifva PrevenTell.¹¹⁰ Som framgår nedan har verksamheten tillförts permanenta medel fr.o.m. 2022.

I en rapport utifrån ett regeringsuppdrag¹¹¹ menar verksamheten att det finns behov av att inrätta ett nationellt kunskapscentrum vid Karolinska Institutet i samverkan med Karolinska Universitetssjukhuset, där sjukhuset föreslås fortsätta att driva och utveckla PrevenTell som en del av den kliniska verksamheten.¹¹² Rapporten lyfter även att mer forskning behövs kring effektiva behandlingsmetoder.

---

¹⁰⁹ Länsstyrelsen Stockholm (2020) *Välj att sluta – En telefonlinje för personer som utövar våld i nära relationer Slutrapport för en pilotverksamhet*

¹¹⁰ Stöd till Karolinska universitetssjukhusets verksamhet vid Centrum för Andrologi och Sexualmedicin (CASM) för att 2015–2018 driva och utveckla hjälptelefonen PrevenTell för personer med oönskad sexualitet samt genomföra utbildningsprogram för hälso- och sjukvården om personer som utövar, eller riskerar att utöva, sexuellt våld (U2014/06482/JÄM (delvis); Regeringen (2021) *Regeringen fortsätter stödja hjälplinjen Preventell* <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/02/regeringen-fortsatter-stodja-hjalplinjen-preventell/>

¹¹¹ A2019/02129/JÄM

¹¹² Karolinska Institutet och Karolinska Universitetssjukhuset (2020) *Nationellt kunskapscentrum för frågor om oönskad sexualitet och prevention av sexuellt våld*. Delrapportering av uppdrag A2019/02129/JÄM.

För att stärka kunskapsbasen kring effektiva och evidensbaserade behandlingsmetoder, liksom andra preventiva insatser behöver den tvärvetenskapliga forskningen på dessa områden öka. Centrumet föreslås därför bedriva forskning, utveckla och sprida kunskap, utbilda samt främja samverkan, där en nationell uppföljning av vårdens resultat genom ett nationellt kvalitetsregister ytterligare skulle stärka förutsättningarna för utveckling av evidensbaserade metoder. PrevenTell har genom budgetpropositionen för 2022 fått en permanent finansiering.

4.4.6. KAST-verksamheter motverkar våldsutövning genom prostitution

Förbudet mot köp av sexuella tjänster trädde i kraft den 1 januari 1999.¹¹³ Verksamheten KAST för köpare av sexuella tjänster startade 2000 som en telefonhjälpelinje för våldsutövare inom prostitution och människohandel för sexuella ändamål samt personer som har ett tvångsmässigt sexuellt beteende och funderingar kring sexköp. Sedan 2012 har KAST utvecklats, och specialiserade kommunala KAST-mottagningarna finns nu som verksamheter i Göteborg, Karlstad, Malmö, Skellefteå, Stockholm, Västerås och Umeå. Män som kommer till KAST-mottagningarna söker sig oftast dit på eget eller partners initiativ, men kan även hänvisas till mottagningen från annan verksamhet. Även våldsutövare som gripits av polis för köp av sexuell tjänst kan hänvisas till mottagningen. Mottagningarna når dock få unga män. KAST erbjuder även anhörigstöd, i form av samtal.

KAST-mottagningen i Göteborg har inom ett uppdrag till Jämställdhetsmyndigheten, i samverkan med Länsstyrelsen Västra Götaland, utvärderats av FoU i Väst. Utvärderingen undersöker arbetssätt och behandlingsmetoder, klienternas upplevelse av behandlingen samt effekten av densamma. Företrädare för KAST-verksamheterna lyfter att sexuell exploatering, prostitution och människohandel för sexuella ändamål är ett tydligt könat fenomen. De som köper sex i Sverige är framför allt män och det är viktigt att det förebyggande arbetet kopplas till sexualundervisningen och utmanande av destruktiva maskulinitetsnormer, menar KAST-verksamheterna. Mottagningens klienter anger att de slutat eller minskat sina köp av sexuella tjänster. Våldsutövarna säger även att de generellt är mycket nöjda och upplever att behandlingen har fått dem att må bättre.

---

¹¹³ SFS 1998:408

KAST-verksamheten bidrar, tillsammans med det arbete som exempelvis Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten utför, till att på samhälls nivå motverka våldsutövning genom prostitution.¹¹⁴ Det går dock inte att dra generella slutsatser om metoder och om behandlingens effekter av denna uppföljning. Därför har Jämställdhetsmyndigheten initierat en nationell utvärdering av ytterligare KAST-verksamheter i samverkan med flera länsstyrelser. Utvärderingen kommer att utföras av forskare på Göteborgs universitet och pågå under flera år.

4.4.7. Återfallsförebyggande arbete med dömda våldsutövare

2018 gav regeringen Kriminalvården i uppdrag att vidareutveckla myndighetens återfallsförebyggande arbete med personer som är dömda för brott mot närstående.¹¹⁵ Utvecklingen av det individuella behandlingsprogrammet Predov och behandling med digitala inslag via Virtual Reality-teknik är insatser som har införts av Kriminalvården. Predov har bidragit till att nå fler klienter för behandling. I samarbete med länsstyrelser och kommuner har Predov prövats i mindre skala utanför Kriminalvården. Socialstyrelsen lyfter i rapporten *Behandlingsmetoder för personer som utövar våld i nära relationer* att fler skulle kunna få behandling om en vårdkedja bildas, där behandling som har påbörjats i Kriminalvården kan avslutas med samma metod i socialtjänsten eller hälso- och sjukvården.¹¹⁶

Forskning och utprovning av det nederländska digitala behandlingsprogrammet VRAPT har bidragit till ytterligare framsteg för behandling i virtuell miljö. Digital behandling med frivårdsklienter har ökat under coronapandemin och bedöms fungera väl och kan förstärka effekterna av insatser riktade mot våld mot närstående såväl som mot våld generellt. Nya forskningsstudier avseende riskbedömning, behandlingsutvärdering och en intervjustudie om hedersvåld har genomförts. En studie över risk- och behovsbedömningar gällande återfall i partnervåld, och en effekt- och implementeringsstudie om behandlingsprogrammet RVP har inletts. I arbetet med att genomföra RVP med hedersvåldsdömda är programledarna osäkra på hur hederskontexten ska adresseras i behandlingen, vilket behöver utforskas och prövas ytterligare. Försöken med RVP för hedersdömda bedöms som lovande och är utgångspunkt för fortsatt utprovning av behandling.

---

¹¹⁴ Isaksson, M., Strufve, M. och Rangmar, J. (2021) *KAST i Göteborg – en samtalsmottagning för köpare av sexuella tjänster, Beskrivning av arbetssätt, behandlingsmetoder och upplevda effekter.*

¹¹⁵ S2018/04674/JÄM (delvis)

¹¹⁶ Socialstyrelsen (2020) *Behandlingsmetoder för personer som utövar våld i nära relationer*

Kriminalvården bedömer i utvärderingen av arbetet att satsningen resulterat i vidareutveckling av det återfallsförebyggande arbetet för personer dömda för våldsbrott mot närstående. Satsningen har även ökat kunskapen om hedersrelaterad brottslighet samt lett till utvecklandet av ett behandlingsprogram för målgruppen.¹¹⁷

Kriminalvården har publicerat förbättrad och mer lättillgänglig information till brottsoffer på myndighetens externa hemsida. Ett samverkansprojekt med Polismyndigheten som utreder rutiner för informationsutbyte i syfte att skydda brottsoffer är pågående. Kriminalvården bedömer dock att det finns behov att vidare utreda hur information till brottsoffer kan ges under verkställigheten.

Kriminalvården samarbetar med Socialstyrelsen i deras parallella uppdrag om våld mot närstående, och planerar en gemensam utredning om kommunala insatser för våldsutsatta familjer gällande förekomsten av metoder för olika målgrupper av våldsutövare.

Regeringen gav 2021 Socialstyrelsen i uppdrag att analysera och lämna förslag på hur en nationell samordning av och kunskapsutveckling kring återfallsförebyggande arbete med personer som är dömda för brott mot närstående skulle kunna se ut.

---

¹¹⁷ Kriminalvården (2021) *Slutredovisning av regeringsuppdrag om insatser för att förebygga återfall i våldsbrott mot närstående och hedersrelaterade brott*

4.4.8. Återfallsförebyggande åtgärder för unga våldsutövare

Kunskapsproduktionen och metodutvecklingen av återfallsförebyggande åtgärder har haft ett stort fokus på vuxna våldsutövare. Samtidigt inleds ofta våldsutövande i nära relationer i relativt unga åldrar, och riskerar att fortsätta om det inte bryts. Brå fick 2020 i uppdrag att studera vilka åtgärder som kan vidtas i samhället för att motverka våld i nära relationer bland unga.¹¹⁸ Brå konstaterar att det finns ytterst få insatser som erbjuds för att förebygga upprepat våld hos unga våldsutövare, och att de insatser som finns till stor del erbjuds av den ideella sektorn. De aktörer som intervjuats i Brås undersökning menar att de insatser som genomförs i myndigheters eller kommuners regi i stort sett inte är anpassade för en yngre målgrupp. Den ideella sektorns insatser för målgruppen är viktiga, men på grund av osäker resurstillgång den sämre möjligheter att utveckla långsiktiga insatser, ta fram evidensbaserade metoder eller göra utvärderingar. De ideella organisationerna har inte heller tillräckligt med resurser för att erbjuda likvärdigt stöd över hela landet eller till alla de grupper av unga som behöver det.¹¹⁹ Sammanfattningsvis är behovet av kunskapsutveckling vad gäller återfallsförebyggande metoder mycket stort kopplat till unga våldsutövare.

4.5. SLUTDISKUSSION

Sammantaget har flera åtgärder vidtagits inom ramen för den nationella strategin som innebär en förskjutning mot ett alltmer proaktivt förhållningssätt i relation till det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

Jämställdhetsmyndigheten bedömer att särskilt stor samhällsförändrande potential finns i åtgärder för att främja en samtyckeskultur, universella förebyggande insatser mot våld samt ett stärkt återfallsförebyggande arbete med män och pojkar.

Att skapa en samtyckeskultur är ett långsiktigt arbete som berör såväl individer som samhällets institutioner. Genom regeringens åtgärder har ett arbete stimulerats för att uppdatera och utveckla offentliga aktörers informations- och utbildningsinsatser så att de är i linje med de normer och värderingar som lagstiftningen vilar på. Detta har exempelvis skett genom uppdrag till Brottsoffermyndigheten om informationsinsatser, förtydliganden i läroplaner, nytt examensmål i lärarutbildningen och uppdrag att utveckla skolans arbete med sexualitet, samtycke och relationer.

---

¹¹⁸ Ju2020/03036/KRIM

¹¹⁹ Brottsförebyggande rådet (2021) *Våld i ungas parrelationer*

Den uppmärksamhet kring mäns våld mot kvinnor som kom i kölvattnet av #metoo har tillvaratagits genom flera åtgärder, bland annat genom insamling och spridning av kunskap om sexuella trakasserier.

För det fortsatta arbetet bedömer Jämställdhetsmyndigheten att det är viktigt hur den handlingsplan som Folkhälsomyndigheten tar fram utifrån den nya nationella strategin för sexuell och reproduktiv hälsa (SRHR) konkretiseras avseende arbetet med att skapa en samtyckeskultur och att förebygga sexuellt våld.

Vad gäller arbetet med våldsförebyggande insatser menar Jämställdhetsmyndigheten att spridning och utveckling försvåras av att det stora flertalet insatser i en svensk kontext inte har utvärderats alls, och ofta inte heller är strukturerade metoder som är möjliga att utvärdera. Den programutveckling som kommit längst i Sverige rör det internationellt beprövade programmet Mentorer i våldsprevention (MVP). Även kring denna insats finns dock behov av fortsatt utvärdering och flera skolhuvudmän har uttryckt behov av nationellt stöd kring metodförvaltning och kunskapsutveckling.

Generellt finns stora behov av att utveckla och utvärdera existerande insatser, men förutsättningarna saknas ofta. Det beror bland annat på bristande förvaltning då det saknas en aktör som tar det övergripande ansvaret för metoder som tas fram. Därtill saknas ofta långsiktig finansiering. Jämställdhetsmyndigheten bedömer att forskning och utvärdering som bedrivs i en samskapande process mellan teori och praktik är nödvändig för att skapa förutsättningar för ökad spridning och användning av verkningsfulla våldsförebyggande insatser.

En strategisk forskningssatsning som utvecklas i samarbete med regeringens nationella våldsförebyggande program, så som föreslås av Forte, skulle kunna stärka utvecklingen. En fortsatt utveckling av Jämställdhetsmyndighetens uppdrag om fördjupad uppföljning av delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra bedöms också vara verkningsfullt. Jämställdhetsmyndigheten ser att en sådan utvecklad uppföljning exempelvis bör ta till vara de erfarenheter som gjorts och görs inom regionala och lokala satsningar, så som modellen *En kommun fri från våld*¹²⁰. En utvecklad fördjupad uppföljning bör även utvärdera implementeringen av den nationella våldsförebyggande handboken *Inget att vänta på*, som i nuläget utgör en bas för det nationella och regionala kompetens- och metodstöd för våldsförebyggande arbete som är under uppbyggnad inom Jämställdhetsmyndigheten.

---

¹²⁰ MÄN (2017) *En kommun fri från våld*

Jämställdhetsmyndigheten ser, i likhet med Statskontoret, att myndigheten utifrån sin roll som förvaltningsmyndighet för jämställdhetspolitiken är den aktör som har bäst förutsättningar att främja ett effektivt och kunskapsbaserat arbete inom området mäns våld mot kvinnor. Jämställdhetsmyndigheten skulle välkomna ett tydligare uppdrag att samordna det våldsförebyggande arbetet nationellt, eftersom en sådan roll kräver medverkan av ett flertal andra myndigheter och aktörer.

En nationell och regional samverkansstruktur för det våldsförebyggande arbetet behöver fortsatt förstärkas och utvecklas, med den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor som utgångspunkt.

Jämställdhetsmyndigheten har i tidigare redovisningar föreslagit att en sådan samverkansstruktur tar sin utgångspunkt i en gemensam organisering, baserad på berörda myndigheters olika roller och ett gemensamt mål att ge ett samordnat, tvärasektoriellt och konkret kunskaps- och metodstöd till regionala och lokala aktörer. För att skapa samsyn och effektivitet finns det också behov av gemensamma uppdrag till Jämställdhetsmyndigheten och andra myndigheter¹²¹ som är centrala för det förebyggande arbetet kring utveckling av metodstöd till regional och lokal nivå.

Det återfallsförebyggande arbetet står inför en avsevärd utökning genom de förändringar i socialtjänstlagen som innebär att kommunernas socialtjänst nu har ett uttalat krav på att verka för att personer som utsätter eller har utsatt närstående för våld eller andra övergrepp ska ändra sitt beteende. Jämställdhetsmyndigheten bedömer att erfarenheterna av såväl Kriminalvårdens arbete med dömda män, som de lågtröskelverksamheter som prövats bör tas till vara för att få våldsutövare att frivilligt söka stöd. I likhet med SKR ser Jämställdhetsmyndigheten att förändringsarbete med våldsutövande män kan ses som en sammanhängande trappa av insatser, som sträcker sig från upptäckt och motivationsarbete, till påverkansarbete och stöd, behandling och sedan uppföljning och upprätthållande av uppnådd förändring. Insatstrappan behöver vara samordnad även om insatserna utförs av olika aktörer.

Även det återfallsförebyggande arbetet är i behov av fortsatt kunskaps- och metodutveckling. Det gäller även uppföljning och forskning, inte minst kopplat till unga våldsutövare. För ett utökat och mer verkningsfullt förebyggande arbete ser Jämställdhetsmyndigheten att fler åtgärder bör vidtas för att stimulera myndigheters och kommuners anpassning och utveckling av återfallsförebyggande insatser för en yngre målgrupp.

---

¹²¹ Exempelvis Brå, Folkhälsomyndigheten och Myndigheten för delaktighet.

REFERENSER

- Brottsförebyggande rådet (2017) *Polisiära arbetssätt för att förebygga upprepat partnervåld – med fokus på våldsutövare 2017:13*
- Brottsförebyggande rådet (2021) *Våld i ungas parrelationer 2021:15*
- Brottsoffermyndigheten (2021) *Informations- och utbildningsinsatser med anledning av ny sexualbrottslagstiftning*. Slutredovisning av Ju2018/01290/KRIM.
- Ceder, S., Gunnarsson, K., Planting-Bergloo, S., Öhman, S. och Arvola Orlander, A. (2021) *Sexualitet och relationer- Att möta ett engagerande och föränderligt kunskapsområde i skolan*. Studentlitteratur AB.
- Folkhälsomyndigheten (2019) *Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) i Sverige 2017 Resultat från befolkningsundersökningen SRHR2017*
- Forte (2022) *Förebyggande arbete och riskhantering av våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. En systematisk kartläggning*
- Franzén, A. och Gottzén, L. (2020) *Våldsprevention i Sverige: En forskningsöversikt*. Stockholms universitet.
- Gottzén, L., Lindberg, D., Bruno, L., Joelsson, T., Eriksson, M. och Billevik, J. (2021) *Utvärdering av Mentors in Violence Prevention i Sverige: Slutrapport*. Barn- och ungdomsvetenskap: Forskning (2021:3), Stockholms universitet.
- Isaksson, M., Strufve, M. och Rangmar, J. (2021) *KAST i Göteborg – en samtalsmottagning för köpare av sexuella tjänster, Beskrivning av arbetssätt, behandlingsmetoder och upplevda effekter*. Göteborgsregionen FoU Väst.
- Jämställdhetsmyndigheten (2019) *Inget att vänta på – Handbok för våldsförebyggande arbete* Göteborgstryckeriet 2020, Tredje omarbetade upplagan.
- Jämställdhetsmyndigheten (2019) *Samtal pågår: om hedersrelaterat våld och förtryck*
- Jämställdhetsmyndigheten (2019) *Varaktig framgång i stället för projekt – Nordiska erfarenheter av våldsförebyggande arbete*
- Jämställdhetsmyndigheten (2019) *Våldsförebyggande arbete. Sammanställning av Jämställdhetsmyndighetens enkät avseende nationellt arbete med våldsprevention*
- Jämställdhetsmyndigheten (2019) *Våldsförebyggande arbete med barn och unga- Slutredovisning av regeringsuppdrag om våldsförebyggande arbete*
- Jämställdhetsmyndigheten (2020) *Långsiktigt arbete för kunskap och samverkan. Slutredovisning av uppdrag om förstärkta insatser utifrån den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor*

Jämställdhetsmyndigheten (2021) *Samordning av våldsförebyggande insatser. Slutredovisning av uppdrag om utveckling av samordning avseende våldsförebyggande insatser*

Jämställdhetsmyndigheten (2021) *Sexuella trakasserier*

<https://jamstalldhetsmyndigheten.se/mans-vald-mot-kvinnor/sexuella-trakasserier>

(Hämtad 2022-04-08)

Karolinska Institutet och Karolinska Universitetssjukhuset (2020) *Nationellt kunskapscentrum för frågor om önskad sexualitet och prevention av sexuellt våld. Delrapportering av uppdrag A2019/02129/JÄM.*

Kriminalvården (2021) *Slutredovisning av regeringsuppdrag om insatser för att förebygga återfall i våldsbrott mot närstående och hedersrelaterade brott. S2018/04674/JÄM.*

Lag om förbud mot köp av sexuella tjänster (1998:408). SFS 1998:408.

Länsstyrelsen Stockholm (2020) *Välj att sluta – En telefonlinje för personer som utövar våld i nära relationer Slutrapport för en pilotverksamhet. Rapport 2020:17.*

MÄN (2017) *En kommun fri från våld. Många små steg tillsammans gör skillnad.*

Regeringen (2017) *Regeringens samlade åtgärder mot sexuellt våld och trakasserier. <https://www.regeringen.se/artiklar/2017/12/regeringens-samlade-atgarder-mot-sexuellt-vald-och-trakasserier/> (Hämtad 2022-04-08)*

Regeringen (2021) *Regeringen fortsätter stödja hjälplinjen Preventell <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/02/regeringen-fortsatter-stodja-hjalplinjen-preventell/> (Hämtad 2022-04-08)*

Regeringen (2021) *Bättre sexualundervisning för unga <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/09/battre-sexualundervisning-for-unga/> (Hämtad 2022-04-12)*

Regeringen (2022) *#Metoo, <https://regeringen.se/regeringens-politik/metoo/> (Hämtad 2022-04-08)*

Regeringsbeslut 2017-04-20 *Uppdrag om en översyn av läroplanen för förskolan. U2016/05591/S, U2017/01929/S.*

Regeringsbeslut 2018-02-22 *Uppdrag till Brottsoffermyndigheten att genomföra informations- och utbildningsinsatser med anledning av en ny sexualbrottslagstiftning. Ju2018/01290/KRIM.*

Regeringsbeslut 2018-06-28 *Uppdrag om förslag till ändringar i läroplaner avseende kunskapsområdet sex och samlevnad. Regleringsbrev för budgetåret 2018 avseende Statens skolverk. U2018/02877/BS (delvis), U2018/02960/S.*

Regeringsbeslut 2018-12-06 *Bidrag till vissa organisationer. Regleringsbrev för budgetåret 2018 avseende Statens skolverk.* U2018/04029/GV (delvis), U2018/04617/GV.

Regeringsbeslut 2018-08-30 *Uppdrag om insatser för att förebygga återfall i våldsbrott mot närstående och hedersrelaterade brott.* S2018/04674/JÄM (delvis).

Regeringsbeslut 2019-08-01 *Uppdrag att utarbeta en nationell strategi för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter.* S2019/03298/FS.

Regeringsbeslut 2020-06-25 *Uppdrag om utveckling av samordning avseende våldsförebyggande insatser.* A2020/01468/JÄM

Regeringsbeslut 2020-08-27 *Uppdrag att studera åtgärder mot våld i nära relationer bland unga.* Ju2020/03036/KRIM.

Regeringsbeslut 2021-08-12 *Uppdrag att kartlägga forskning om mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.* S2021/05814 (delvis).

Regeringsbeslut 2021-11-03 *Uppdrag om samordning och kunskapsutveckling för återfallsförebyggande arbete.* A2021/02083.

Skolinspektionen (2018) *Sex- och samlevnadsundervisning*, 400-2016:11445

Skolverket (2019) *Skolverkets årsredovisning för 2018*, Stockholm.

Skolverket (2021) *Koll på arbetet mot sexuella trakasserier.*

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/koll-pa-sexuella-trakasserier> (Hämtad 2022-04-08)

Skolverket (2022) *Nytt i läroplanernas inledande delar 2022.*

<https://www.skolverket.se/undervisning/kallsidor/nytt-i-laroplanernas-inledande-delar-2022> (Hämtad 2022-04-08)

Skrivelse 2016/17:10 *Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid.*

Socialdepartementet *Att stärka jämställdhetsarbetets inriktning mot män, pojkar och maskulinitetsfrågor.* Överenskommelse för åren 2015 och 2016 mellan staten och Sveriges Kommuner och Landsting. (S2015/06824/JÄM)

Socialstyrelsen (2020) *Behandlingsmetoder för personer som utövar våld i nära relationer*

Socialstyrelsen (2021) *Nya bestämmelser om förebyggande av våld i nära relation och om barnfridsbrott.* Meddelandeblad nr. 5/2021.

SOU2018:37 *Att bryta ett våldsamt beteende – återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld*

SOU 2021:43 *Ett förstärkt skydd mot sexuella kränkningar. Betänkande av 2020 års sexualbrottsutredning.*

Stockholms universitet (2022) *Stärker blivande lärare undervisa om identitet, sexualitet och relationer* <https://www.su.se/ceul/samverkan/pedagogiska-ambassadörer/pedagogiska-ambassadörer-2022/stärker-blivande-lärare-undervisa-om-identitet-sexualitet-och-relationer-1.595835> (Hämtad 2022-04-08)

Sveriges Kommuner och Regioner (2018) Meddelande från styrelsen nr 3/2018, *Överenskommelse mellan staten och SKL om stöd till jämställdhetsarbetet och kvinnofridsarbetet på lokal och regional nivå 2018–2020*.

Sveriges Kommuner och Regioner (2018) *Förändringsarbete med våldsutövande män. Strategier för kvalitetsutveckling*

Utbildningsdepartementet (2020) *Ökad kompetens om neuropsykiatriska svårigheter och sex och samlevnad i lärarutbildningarna U2020/00176/UH*. Promemoria.

5. ÅTGÄRDER MÅLOMRÅDE 2: FÖRBÄTTRAD UPPTÄCKT AV VÅLD OCH STARKARE SKYDD OCH STÖD FÖR VÅLDSUTSATTA

Den andra målsättningen i regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor handlar om att förbättra möjligheterna att upptäcka våld och våldsutövare, samt att förstärka skyddet och stödet till våldsutsatta. Genom åtgärder som vidtagits inom målområdet under strategiperioden har fler aktörer utvecklat sitt arbete med ökad upptäckt av våld och samhällsansvaret för skydd och stöd har förtydligats. Detta kapitel beskriver och analyserar åtgärder inom tre områden inom den andra målsättningen som Jämställdhetsmyndigheten bedömer ha särskilt stor samhällsförändrande potential: insatser för ökad upptäckt av våld, förstärkt tillsyn och kunskapsstöd samt ett stärkt barnrättsperspektiv.

5.1. FLERA SATSNINGAR FÖR ÖKAD UPPTÄCKT AV VÅLD

Historiskt har frågor om upptäckt av våld, skydd och stöd närmast uteslutande hanterats av kvinnojourer och kommuner, men sedan arbetet med att genomföra den nationella strategin påbörjades har fler aktörer utvecklat sitt arbete med ökad upptäckt av våld och samhällsansvaret för skydd och stöd har förtydligats. Som en del av åtgärdsprogrammet för 2021 – 2023 har regeringen beslutat att medel till kvinno- och tjejjourer blir permanenta.

Jämställdhetsmyndigheten menar att detta innebär en markant förbättring för kvinnor och barn i behov av skydd och ett viktigt steg för att tillse att alla i behov av skydd också erbjuds det.

Vidare har förändring skett genom att såväl SKR som flera statliga myndigheter som kommer i kontakt med våldsutsatta och våldsutövare genomfört åtgärder för ökad upptäckt av våld, med avstamp i den nationella strategin. Förändringen är välkommen, inte minst mot bakgrund av att Socialstyrelsens dödsfallsutredningar visar att såväl brottsoffer som gärningspersoner i både barn- och vuxenärenden har haft omfattande kontakter med olika samhällsaktörer det senaste året före det aktuella brottet som lett till dödsfallet. Vanligast var kontakt med hälso- och sjukvården¹²², en verksamhet som sällan frågar vuxna och barn om våld enligt såväl Inspektionen för vård och omsorg (IVO) som Socialstyrelsen.¹²³ Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) vid Uppsala universitet har även fått ökade och permanenta medel för Kvinnofridslinjen, den nationella stödtelefonen för våldsutsatta. Stödtelefonen vänder sig till våldsutsatta och deras anhöriga samt till personer som möter våldsutsatta i sitt arbete. Därtill har permanenta medel avsatts från och med 2021 för utveckling av kommunernas arbete med anledning av förändringen i socialtjänstlagen (5 kap. 11 a § SoL)¹²⁴, som innebär att socialnämnderna får ett tydligt ansvar att arbeta förebyggande med personer som utövar våld i nära relation.

Detta avsnitt beskriver regeringsuppdrag om myndighetssamverkan för ökad upptäckt av våld samt statens överenskommelse med SKR om ett utvecklat arbete med tidig upptäckt inom arbetslivet och hälso- och sjukvården.

5.1.1. SKR har utvecklat arbetet med tidig upptäckt av våld

Utifrån regeringens intentioner och målsättningar i den nationella strategin har SKR uttryckt en avsikt att förstärka sitt arbete med att stödja medlemmarna i arbetet med att nå de jämställdhetspolitiska målsättningarna. I överenskommelsen med staten om insatser för att stärka jämställdhetsarbetet lokalt och regionalt 2018–2020, inkluderades ett arbete med att stödja och främja utvecklingen av hälso- och sjukvårdens arbete med tidig upptäckt av våld.¹²⁵

---

¹²² Socialstyrelsen (2022) *Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2018–2021*

¹²³ Statskontoret (2021) *Mäns våld mot kvinnor. En analys av myndigheternas arbete med den nationella strategin.*

¹²⁴ Socialstyrelsen (2021) *Nya bestämmelser om förebyggande av våld i nära relationer och om barnfridsbrott – Meddelandeblad Nr5/2021.*

¹²⁵ Sveriges Kommuner och Regioner (2018) *Meddelande från styrelsen nr 3/2018, Överenskommelse mellan staten och SKL om stöd till jämställdhetsarbetet och kvinnofridsarbetet på lokal och regional nivå 2018–2020*

Inom ramen för SKR:s arbete har en kartläggning genomförts av samtliga 21 regioners arbete med att upptäcka våldsutsatthet och ge stöd och behandling till utsatta. Syftet med kartläggningen var att stödja hälso- och sjukvården och tandvården att bättre möta behoven hos våldsutsatta och stimulera till en snabbare förändringstakt hos SKR:s medlemmar. Kartläggningen presenteras i en rapport som identifierar utmaningar och behov, lyfter goda arbetsätt samt ger förslag på hur ledningsfunktioner på olika nivåer kan stödja en långsiktig utveckling.¹²⁶

Inom ramen för satsningen har SKR även tagit fram ett stödmaterial för arbetsgivare om att uppmärksamma medarbetares utsatthet för våld i nära relationer.¹²⁷ Många kommuner och regioner har egna lokala rutiner för arbetsgivarens åtgärder vid våld i en medarbetares nära relation. Efterfrågan gäller ett samlat nationellt stöd på området.

5.1.2. Myndigheter har samverkat för ökad upptäckt av våld

Med utgångspunkt i den plan som Socialstyrelsen tog fram på uppdrag av regeringen¹²⁸ uppdrog regeringen åt Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Migrationsverket, Socialstyrelsen och Jämställdhetsmyndigheten att verka för förbättrad upptäckt av våld¹²⁹. Inom uppdraget har de tre nationella myndigheterna samverkat om rutiner och metoder för upptäckt av våldsutsatthet och våldsutövande, samt förstärkt stöd till relevant personal med klientkontakter. Socialstyrelsens roll i uppdraget har varit att bistå de övriga myndigheterna med kunskap. Jämställdhetsmyndigheten har bland annat ansvarat för övergripande samordning, uppföljning och redovisning.

Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Migrationsverket har utifrån den samverkansplattform som bildats utvecklat myndighetsspecifika metoder och rutiner för att kunna ställa frågor om våld och för att kunna erbjuda lämpliga insatser vid behov. De har även arbetat med att säkerställa tillgång till kunskap och information om våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck inklusive barnnäktenskap, tvångsäktenskap, vilseledande till äktenskapsresa och könsstympning av flickor och kvinnor, sexuell exploatering av barn, prostitution och människohandel för sexuella och andra ändamål samt sexuella trakasserier och övergrepp.

---

¹²⁶ Sveriges Kommuner och Regioner (2021) *Hälso- och sjukvård för våldsutsatta – så kan arbetet utvecklas*

¹²⁷ Sveriges Kommuner och Regioner (2020) *Våld i nära relation – stöd för dig som chef. Stödmaterial för arbetsgivare.*

¹²⁸ S2018/03696/JÄM

¹²⁹ S2019/01517/JÄM

Därutöver har myndigheterna arbetat med att sprida information om adekvat lagstiftning och om insatser för skydd och stöd att hänvisa till. Arbetet i uppdraget har även bestått av att synliggöra att kunskap om mäns våld mot kvinnor och dess konsekvenser behöver finnas hos både chefer och medarbetare.

En utgångspunkt i genomförande av uppdraget har varit att utsatthet för våld kan vara en dold orsak till arbetslöshet eller sjukskrivning samt utgöra grund för uppehållstillstånd. Mot denna bakgrund har arbetet syftat till att frågor om våld ska hanteras som en del av respektive myndighets ordinarie uppdrag och betraktas som en grundläggande förutsättning för varje medarbetares professionalitet och yrkesutövning.¹³⁰

Jämställdhetsmyndighetens roll inom uppdraget har även varit att stödja Nationella nätverket för samordningsförbund (NNS), samt att följa och utvärdera en pilotverksamhet för upptäckt av våld vid några samordningsförbund, dvs. särskilda lokala organisationer för samverkan i enskilda ärenden mellan kommun, hälso- och sjukvård, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. En sammanställning av den statistik som förts av samordningsförbunden för perioden 2019–2021 visar bland annat att 55 procent kvinnor och 31 procent män svarat att de har blivit utsatta för psykiskt våld av en närstående. 44 procent kvinnor och 26 procent män, svarar att de har blivit utsatta för fysiskt våld av en närstående. 28 procent kvinnor och 6 procent män, svarar att de har blivit utsatta för sexuellt våld.¹³¹ Exemplet visar att rutinmässiga frågor om våld leder till upptäckt av våld och bekräftar att problematiken förekommer i hög utsträckning inom målgruppen. Jämställdhetsmyndighetens utvärdering av samordningsförbundens pilotverksamhet visar att flera faktorer talar för att fler våldsutsatta och våldsutövare har upptäckts och hänvisats till stöd.¹³²

---

¹³⁰ Jämställdhetsmyndigheten (2022) *Samverkan för ökad upptäckt av våld. Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Jämställdhetsmyndigheten, Migrationsverket och Socialstyrelsen i samverkan.*

¹³¹ NNS (2021) *Statistik från NNS och samordningsförbundens regeringsuppdrag att upptäcka psykiskt, fysiskt och sexuellt våld*

¹³² Jämställdhetsmyndigheten, 2022:9, bilaga 1

5.1.3. Riktat stöd till ledningsansvariga, skärpt reglering och samordnad kunskapsstyrning

Socialstyrelsen har uppmärksammat att frågor om våld inte alltid ställs i det praktiska arbetet i hälso- och sjukvården eller socialtjänsten trots de rutiner, allmänna råd, föreskrifter, vägledningar och utbildningsmaterial som tagits fram och spridits.¹³³ Vad gäller hälso- och sjukvården konstaterar SKR i råden till sina medlemmar att förbättrad vård för våldsutsatta kräver regionövergripande beslut, tydligt ledarskap och systematiskt arbete på alla nivåer i hälso- och sjukvårdssystemet. I den rapport som SKR tagit fram ges flera tydliga exempel på hur förtroendevalda, förvaltningsledningar, utvecklingsfunktioner samt enhets- och verksamhetschefer kan skapa förutsättningar för verksamheterna att upptäcka och stödja våldsutsatta utifrån sitt kärnuppdrag.¹³⁴

Såväl Socialstyrelsen som Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) har i Statskontorets intervjuer uttryckt att det finns behov av att tydligare reglera hälso- och sjukvårdens ansvar inom området.¹³⁵ Även inom ramen för Socialstyrelsens uppföljning av föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2014:4) har det inkommit synpunkter om att det vore en positiv åtgärd att omvandla det allmänna rådet om att ställa frågor om våld till en föreskrift för såväl hälso- och sjukvård som socialtjänst. Även om flera utmaningar kvarstår vid en sådan förändring ser verksamheter som intervjuats att det skulle skicka en signal om vikten av att upptäcka våldsutsatthet vilket kan vara ett stöd i det strategiska arbetet och implementeringen.¹³⁶

I Statskontorets analys av myndigheternas arbete med den nationella strategin konstateras att frågor om mäns våld mot kvinnor inte har fångats upp av strukturen för kunskapsstyrning i hälso- och sjukvården. Statskontoret anser att behov av kunskap inom hela området mäns våld mot kvinnor, både inom socialtjänst och hälso- och sjukvård, på sikt bör rymmas inom det råd för kunskapsstyrning av vård och omsorg som samlas vid Socialstyrelsen.¹³⁷

---

¹³³ Socialstyrelsen (2018) *Fråga om våld – En kartläggning av hur socialtjänsten och hälso- och sjukvården frågar om våldsutsatthet och våldsutövande samt användning av bedömningsmetoder.*

¹³⁴ Sveriges Kommuner och Regioner (2021) *Hälso- och sjukvård för våldsutsatta – så kan arbetet utvecklas*

¹³⁵ Statskontoret (2021) *Mäns våld mot kvinnor. En analys av myndigheternas arbete med den nationella strategin.*

¹³⁶ Socialstyrelsen (2021) *Konsekvensutredning – förslag till nya föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer.*

¹³⁷ Statskontoret (2021) *Mäns våld mot kvinnor. En analys av myndigheternas arbete med den nationella strategin.*

5.1.4. Arbetsplatsen som arena för upptäckt, stöd och skydd

Jämställdhetsmyndigheten bedömer att det arbete som påbörjats inom ramen för SKR:s överenskommelse med staten om insatser för att stärka jämställdhetsarbetet lokalt och regionalt 2018–2020 med ett samlat stöd till arbetsgivare för att uppmärksamma våldsutsatthet hos medarbetare har en samhällsförändrande potential.¹³⁸

I nuläget har svenska arbetsgivare inget formellt ansvar när en anställd blir utsatt för våld i nära relation. Den internationella arbetsorganisationen ILO:s konvention om avskaffande av våld och trakasserier i arbetslivet uppmanar dock till att vidta lämpliga åtgärder för att erkänna konsekvenserna av våld i nära relationer och i den utsträckning det är möjligt minska dess påverkan i arbetslivet.¹³⁹ Ett förslag om att Sverige ska ratificera konventionen bereds nu av regeringen. I åtgärdsprogrammet för 2021–2023 har regeringen även aviserat att den kommer att inleda en dialog med arbetsmarknadens parter gällande upptäckt och stöd till anställda som är utsatta för våld i nära relation eller hedersrelaterat våld och förtryck.¹⁴⁰ Fler arbetsgivare, inte minst inom staten, skulle kunna axla ansvaret för medarbetares utsatthet för och utövande av våld. Att det finns skäl att utöka stödet för ökad upptäckt av våld, inte minst i verksamheter med staten som arbetsgivare, bekräftar den undersökning som Jämställdhetsmyndigheten och forskare på Western University i Kanada genomförde 2021 på länsstyrelserna i fyra län samt på Jämställdhetsmyndigheten. Över en tredjedel av de anställda som svarade på enkäten hade påverkats av våld i nära relation, antingen själva eller via en kollega. Bland de som hade utsatts uppgav nästan 10 procent att våldet fortgick på eller i närheten av arbetsplatsen. Av de som uppgav att de hade utsatts uppgav över hälften att våldet hade påverkat deras prestation på arbetsplatsen. Det fanns en stor samstämmighet bland respondenterna att våld i nära relationer har en inverkan på arbetstagarens liv och att arbetsgivaren bör vidta åtgärder.¹⁴¹ Studien stärker antagandet att åtgärder för förbättrad upptäckt av våld inom arbetslivet skulle innebära att fler enskilda upptäcks och kan nås av erbjudanden om stöd, skydd och behandling.

---

¹³⁸ Sveriges Kommuner och Regioner (2018) Meddelande från styrelsen nr 3/2018, *Överenskommelse mellan staten och SKL om stöd till jämställdhetsarbetet och kvinnofridsarbetet på lokal och regional nivå 2018-2020*

¹³⁹ Internationella arbetsorganisationen ILO (2019) *C190- Violence and Harassment Convention* (no 190)

¹⁴⁰ Regeringskansliet (2021) *Åtgärdsprogram för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, 2021-2023*

¹⁴¹ Western Education Centre for Research & Education on Violence Against Women & Children (2021) *Kan arbetsplatsen vara trygg, när hemmet inte är det?*

5.1.5. Utökad myndighetssamverkan och uppföljning av arbetet för ökad upptäckt av våld

Regeringen har i åtgärdsprogrammet för 2021–2023 aviserat att det myndighetsgemensamma uppdraget om ökad upptäckt av våld ska fortsätta.¹⁴² Statskontoret konstaterar att de involverade myndigheterna har uppskattat uppdragets upplägg och karaktär som har möjliggjort för myndigheterna att dra konkret nytta av varandras metodstöd, utbildningar och liknande.¹⁴³

Inför slutredovisningen av uppdraget har Jämställdhetsmyndigheten gjort bedömningen att ett förlängt uppdrag med fördel kan involvera fler myndigheter. Som Jämställdhetsmyndigheten pekat på i en rapport med fokus på uppföljning av ekonomisk jämställdhet bör uppdraget fortsättningsvis tydligare inkludera ekonomiskt våld.¹⁴⁴ Ett utökat uppdrag kan även ta i beaktande de slutsatser som GREVIO framfört om behov av att utarbeta metoder för myndighetssamverkan för att i enskilda ärenden om våld mot kvinnor säkerställa att samordningen och samarbetet fungerar mellan berörda parter, så som exempelvis socialtjänst, polis, Arbetsförmedlingen och hälso- och sjukvård.¹⁴⁵ Här finns vissa erfarenheter redan genom det pilotprojekt om systematiskt arbete för att upptäcka våld i nära relationer som bedrivits på några platser i landet på initiativ av NNS.¹⁴⁶

Det görs idag en viss uppföljning av arbetet med förbättrad upptäckt av våld. Exempelvis följer Försäkringskassan upp i vilken utsträckning de ställer frågor om våld och hur frågor om våld påverkar handläggares bedömningar samt vissa förändringar i utfall.¹⁴⁷

---

¹⁴² Regeringskansliet (2021) *Åtgärdsprogram för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, 2021-2023*

¹⁴³ Statskontoret (2021) *Mäns våld mot kvinnor. En analys av myndigheternas arbete med den nationella strategin.*

¹⁴⁴ Jämställdhetsmyndigheten (2022) *Ekonomisk jämställdhet. En uppföljning av utvecklingen åren 2015-2020 av det jämställdhetspolitiska delmålet.*

¹⁴⁵ GREVIO/Inf(2018)15, Bilaga 1, Förteckning över GREVIOs synpunkter och förslag

¹⁴⁶ Jämställdhetsmyndigheten (2022) *Tvärsektoriell samverkan inom rehabiliteringsområdet – Utvärdering av pilotverksamhet för upptäckt av våld i nära relation vid några samordningsförbund*

¹⁴⁷ Statskontoret (2021) *Mäns våld mot kvinnor. En analys av myndigheternas arbete med den nationella strategin.*

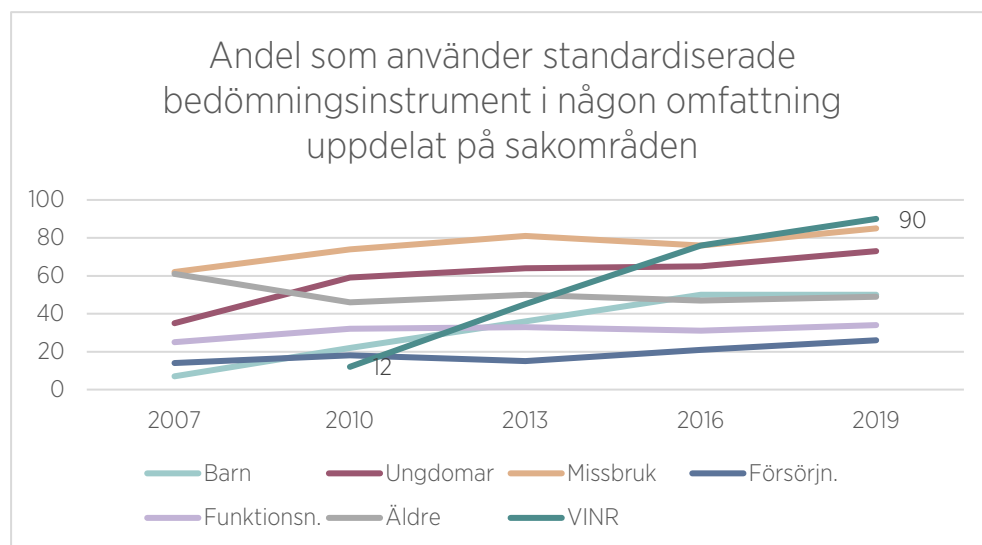

5.2. FÖRSTÄRKT TILLSYN OCH KUNSKAPSSTÖD

Detta avsnitt beskriver stöd till det lokala och regionala arbetet med våldsutsatta kvinnor och barn samt nationell tillsyn av arbetet i socialtjänst, hälso- och sjukvård och skyddade boenden. Åtgärdsområdet är tudelat, men bör ses som en helhet där nationell tillsyn stimulerar till arbete med normering och vägledning inom området. Nationell tillsyn ger även en bild av hur situationen ser ut i kommuner när det handlar om exempelvis att utreda och ge insatser till våldsutsatta kvinnor och barn.

Nationell tillsyn av arbetet med våldsutsatta kvinnor och barn som tidigare genomförts vid två tillfällen, 2008–2009 samt 2012–2013 har stimulerat ett omfattande utvecklingsarbete i berörda verksamheter och bidragit med väsentlig kunskap till Socialstyrelsens arbete med kunskapsstöd. En rapport från Socialstyrelsen visar exempelvis att användningen av standardiserade bedömningsmetoder inom området våld i nära relationer (förkortat VINR) ökat avsevärt, från 12 procent år 2010 till 90 procent år 2019. Utvecklingen sticker ut i jämförelse med andra närliggande fält inom det sociala arbetet (se tabell nedan).¹⁴⁸

Figur 15 Andel som använder standardiserade bedömningsinstrument i någon omfattning uppdelat på sakområden

Källa: Socialstyrelsen, 2019

¹⁴⁸ Socialstyrelsen (2019) *Evidensbaserad praktik i socialtjänsten*

Samtidigt visar regional tillsyn som genomförts av IVO att det lokala arbetet med våldsutsatta kvinnor och barn fortfarande har stora brister.¹⁴⁹ Det innebär att det är motiverat med en fortsatt förstärkning av den nationella tillsynen.

IVO har fått regeringens uppdrag att förstärka och utveckla tillsynen av socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete mot mäns våld mot kvinnor.¹⁵⁰ Uppdraget inbegriper våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, samt det våld av eller mot närstående som barn utsätts för eller bevittnar. Utvecklingen ska avse hur tillsynen kan vara mer förebyggande och riskbaserad samt bidra till lärande för berörda aktörer. Uppdraget ska slutredovisas 2024.

5.2.1. Överenskommelse med SKR ska stärka och utveckla kvinnofridsarbetet

Överenskommelsen mellan staten och SKR om stöd till jämställdhetsarbetet och kvinnofridsarbetet på lokal och regional nivå 2018–2020, inkluderade bland annat att långsiktigt stödja och främja utvecklingen av kommuners och regioners kommungemensamma funktioner för kompetensutveckling på området mäns våld mot kvinnor, socialtjänstens arbete med stöd till våldsutsatta kvinnor och barn och beteendeförändrande insatser till våldsutövare.

En grundläggande del av satsningen har varit att i samråd med bland andra Socialstyrelsen och länsstyrelserna stödja de regionala stöd- och samverkansstrukturerna (RSS) med kunskap och kapacitetsutveckling avseende kvinnofridsarbete. Genom kvinnofridssatsningen har de regionala samverkans- och stödstrukturerna för socialtjänst och närliggande hälso- och sjukvård anställt utvecklingsledare inom kvinnofridsområdet. Utvecklingsledarnas uppdrag är att stödja kunskapsutveckling i kommunerna och stärka samverkan mellan aktörer i länen. Målet är att stödja långsiktigt hållbara strukturer.¹⁵¹ Genom att regeringen har beviljat SKR:s ansökan om fortsatt statlig finansiering fortsätter satsningen 2021–2023, med särskilt fokus på att utveckla arbetet med hedersrelaterat våld och förtryck.¹⁵²

---

¹⁴⁹ Inspektionen för vård och omsorg (2019) *Barn riskerar att bli utan stöd och hjälp. En regional tillsyn av våld i nära relationer vid 13 kommuner och 7 barnkliniker i Mellansverige* se även Inspektionen för vård och omsorg (2018) *Granskning av kommuners arbete med våld i nära relationer. En rapport med IVO:s iakttagelser från 14 kommuners arbete*

¹⁵⁰ A2021/01714

¹⁵¹ Sveriges Kommuner och Regioner (2018) Meddelande från styrelsen nr 3/2018, *Överenskommelse mellan staten och SKL om stöd till jämställdhetsarbetet och kvinnofridsarbetet på lokal och regional nivå 2018-2020*

¹⁵² Sveriges Kommuner och Regioner (2020) *Ansökan om statsbidrag för kommuner, regioner och sammanslutningar av dessa, signerad 2020-12-18*

5.2.2. Socialstyrelsen har stöttat utvecklingen av arbete inom vård och omsorg mot mäns våld mot kvinnor

En av utgångspunkterna i den nationella strategin handlar om ett kunskapsbaserat arbete och att berörda verksamheter bör vägledas av kunskap om effekten av olika insatser.¹⁵³ Inom ramen för den nationella strategin har Socialstyrelsen haft regeringsuppdrag om att stödja utvecklingen inom vård och omsorg mot mäns våld mot kvinnor.¹⁵⁴ Inom uppdraget har Socialstyrelsen vidareutvecklat befintligt kunskapsstöd, men också kompletterat kunskapsstödet med inriktning på hedersrelaterat våld och förtryck.¹⁵⁵

De sammantagna resultaten av Socialstyrelsens kunskapsstöd under strategiperioden ger, enligt myndighetens egen bedömning, ökade förutsättningar för en kunskapsbaserad utveckling av arbetet inom vård och omsorg med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Här ingår stöd för vård och omsorg i arbetet med att förebygga och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck utifrån bästa tillgängliga kunskap.¹⁵⁶

Kunskapsstöd som kanaliseras via de regionala samverkans- och stödstrukturerna, har enligt Statskontoret varit en viktig ingång till ledningsnivån i kommuner och regioner. Som Statskontoret pekar på i sin analys bör kunskap om arbetsätt i ökad utsträckning spridas via länsstyrelser och regionala samverkans- och stödstrukturer, med fokus på kunskap som professioner efterfrågar och på kunskap utifrån identifierade problem och utmaningar.¹⁵⁷

---

¹⁵³ Skr. 2016/17:10

¹⁵⁴ S2018/03516/JÄM

¹⁵⁵ Socialstyrelsen (2021) *Slutredovisning av uppdrag att stödja utvecklingen av arbete inom vård och omsorg med mäns våld mot kvinnor (S2018/03516/JÄM)*

¹⁵⁶ Ibid

¹⁵⁷ Statskontoret (2021) *Mäns våld mot kvinnor. En analys av myndigheternas arbete med den nationella strategin.*

5.2.3. Det finns behov av fortsatt uppföljning av utvecklingsarbetet med ökad upptäckt av våld

För den fortsatta uppföljningen av utvecklingen inom området är det enligt Jämställdhetsmyndighetens bedömning angeläget att kontakter med primärvården som handlar om våldsutsatthet rapporteras till det nationella patientregistret, så som påtalas av GREVIO.¹⁵⁸ För den fortsatta uppföljningen skulle det även vara värdefullt om det upprättades ett nationellt socialtjänstdataregister med individuppgifter som rör våld i nära relationer, så som föreslås i betänkandet om en ny socialtjänstlag.¹⁵⁹ Om förslaget blir verklighet skulle registeruppgifterna kunna underlätta utvecklingen av resultatindikatorer som kan bidra med mer kunskap för att till exempel identifiera utvecklingsområden som kan behöva särskilda satsningar.

5.3. STÄRKT BARNRÄTTSPERSPEKTIV

Det tredje åtgärdsområdet har fokus på stärkt barnrättsperspektiv i arbetet med barn i behov av skydd från våld. Hittills har insatsen skyddat boende varit oreglerad i lag och den närmare innebörden av insatsen har inte varit juridiskt definierad. Det innebär bland annat att barn som direkt eller indirekt har utsatts för våld i lagens mening har setts som medföljare till den förälder som utsatts för våld och inte fått ett eget beslut på insatsen. Att barnet inte fått ett eget beslut på insatsen innebär bland annat att det saknas krav på dokumentation och uppföljning. Barnets egna behov har därför hittills inte legat till grund vare sig för det skydd, det stöd eller den behandling som barnets utsatthet kan motivera.

Under strategiperioden har ytterligare steg tagits i riktning mot stärkt barnrättsperspektiv och en ökad professionalisering av insatser för skydd och stöd. Det största steget som tagits i denna riktning är den föreslagna reformen om stärkt barnrättsperspektiv i skyddat boende som bland annat innebär att barn i skyddat boende ska omfattas av samma regelverk som andra placerade barn och att insatsen skyddat boende för första gången ska regleras i lag.¹⁶⁰

---

¹⁵⁸ GREVIO/Inf(2018)15, Bilaga 1, Förteckning över GREVIO:s synpunkter och förslag

¹⁵⁹ SOU 2020:47, *Hållbar socialtjänst – en ny socialtjänstlag*

¹⁶⁰ Ds 2020:16 *Stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende – förslag till bestämmelser rörande bl.a. omedelbar placering, sekretess och skolgång*, SOU 2017:112 *Ett fönster av möjligheter*.

Ända sedan överenskommelsen kring att följa regelverk för det sociala området som slöts mellan staten, SKR och ideella organisationer inom det sociala området år 2008, har en tydlig strävan hos regeringen varit att skyddat boende ska vara en insats liksom andra inom det sociala arbetet. I och med den föreslagna reformen befästs strävan i lag. Regeringen bedömer att reformen om stärkt barnrättsperspektiv i skyddat boende kan komma att träda i kraft i januari 2023.¹⁶¹ Jämställdhetsmyndigheten menar att om reformen genomförs innebär detta ett viktigt paradigmskifte i synen på skyddat boende och på barn som rättighetsbärare.

5.3.1. Förslag om reglering av skyddat boende och stärkt barnrättsperspektiv

Regeringen tillsatte 2016 en utredning om ett stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende. I januari 2018 överlämnades betänkandet *Ett fönster av möjligheter* (SOU 2017:112) som föreslår att insatsen skyddat boende regleras i socialtjänstlagen (2001:453), som en ny placeringsform för vuxna och barn som medföljande till en vuxen vårdnadshavare och att begreppet skyddat boende ska definieras i socialtjänstförordningen (2001:937). Förslag lämnas också om att barn i skyddat boende ska omfattas av samma regelverk som andra placerade barn, vilket bland annat innebär att socialnämnden noga ska följa barnets vistelse där. Vidare föreslås ändringar i skollagen (2010:800) för att tydliggöra att elever som vistas i skyddat boende i en annan kommun än i hemkommunen ska ha rätt att bli dels mottagna i en skola i den kommun där de vistas, dels fullfölja påbörjad gymnasieutbildning eller motsvarande utbildning när de återvänder till hemkommunen.¹⁶² Under beredningen av betänkandet *Ett fönster av möjligheter* har kompletteringar gjorts bland annat med förslag till lagstiftning för att ge socialnämnden befogenhet att omedelbart kunna placera ett barn i skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare när det saknas samtycke från den andra vårdnadshavaren.¹⁶³

---

¹⁶¹ Arbetsmarknadsdepartementet (2021) *Åtgärdsprogram för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor 2021–2023*, A2021/02397.

¹⁶² SOU 2017:112, *Ett fönster av möjligheter – stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende*

¹⁶³ Ds 2020:16, *Stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende*

Den aviserade lagförändringen beaktar den kritik som GREVIO riktat mot Sverige. GREVIO ser med oro på situationen för barn som följer med sin vårdnadshavare till ett skyddat boende. I granskningen av Sveriges tillämpning av Istanbulkonventionen uppmanar GREVIO å det starkaste de svenska myndigheterna att snabbt genomföra utredningens förslag om ett stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende.¹⁶⁴

5.3.2. Undersökning visar att brister i rutiner röjer uppgifter om kvinnor och barn som lever med skyddade personuppgifter

Jämställdhetsmyndigheten har under strategiperioden haft i uppdrag att undersöka livssituationen för våldsutsatta personer som lever med skyddade personuppgifter, med fokus på kvinnor och barn, och vilka ytterligare åtgärder som behövs för att underlätta för denna grupp.¹⁶⁵ Av undersökningen, som bland annat bygger på en intervjustudie med 86 kvinnor och deras 128 barn, framgår att kvinnors och barns hela livssituation försvåras av att leva med skyddade personuppgifter. Många av kvinnorna upplever att samhällets skydd och stöd upphör efter att de beviljats skyddade personuppgifter. Trots skyddade personuppgifter lever kvinnorna och deras barn med en ständig hotbild. De flesta har blivit röjda en eller flera gånger av olika myndigheter och av hälso- och sjukvården. Barns umgänge med en våldsutövande pappa är en stor säkerhetsrisk både för barnet och för mamman. Umgänge med den våldsutövande pappan när barnet befinner sig på skyddat boende är olämpligt. Att domstolar beslutat om umgänge med den pappa som utövat våld är högst olämpligt. Barns rättigheter behöver stärkas och tillvaratas i högre grad i ärenden som rör skyddade personuppgifter. En del barn nekas behandling så länge barnet har umgänge med våldsutövaren. Vart tredje barn i intervjustudien fick inget stöd eller behandling.

Som Jämställdhetsmyndigheten konstaterar i slutredovisningen av uppdraget, behöver myndigheter och andra aktörer som möter personer som lever med skyddade personuppgifter mer kunskap, rutiner och riktlinjer för att inte riskera att skyddade personuppgifter röjs. Bland annat bör våldsutsatta kvinnor och barn med skyddade personuppgifter erbjudas en kontaktperson som kan tillhandahålla stöd hjälp och vägledning i myndighetskontakter och i praktiska vardagsfrågor. Kontaktpersonen ska finnas så länge skyddsbehovet kvarstår.¹⁶⁶

---

¹⁶⁴ GREVIO/Inf(2018)15, Bilaga 1, Förteckning över GREVIO:s synpunkter och förslag

¹⁶⁵ A2021/00971

¹⁶⁶ Jämställdhetsmyndigheten (2022) *Skyddade personuppgifter – oskyddade personuppgifter. Delredovisning av uppdraget att höga kunskapen om våldsutsatta personer som lever med skyddade personuppgifter med fokus på kvinnor och barn*

5.3.3. Kartläggning av våld eller andra övergrepp i mål om vårdnad, boende och umgänge

Jämställdhetsmyndigheten har på uppdrag av regeringen genomfört en kartläggning av hur uppgifter om våld eller andra övergrepp beaktas i mål om vårdnad, boende eller umgänge.¹⁶⁷ Trots att uppgifter om våld eller andra övergrepp förekommer i en majoritet av fallen, visar Jämställdhetsmyndighetens granskning att domstolar ofta undviker att väga in uppgifterna om våld i sina beslut. Granskningen visar att domstolarna tenderar att fokusera mer på samarbetsvårigheter än på uppgifter om våld och andra övergrepp när de fattar beslut. I rapporten pekar Jämställdhetsmyndigheten på att det finns risker med att tingsrätterna har en skyldighet att verka för samförståndslösningar, om det innebär att domstolar verkar för att överenskommelser ska komma till stånd även när det borde anses direkt olämpligt på grund av de allvarliga uppgifter om våld eller andra övergrepp som framkommer.¹⁶⁸

5.3.4. Det finns behov av kunskapsstöd och utökad vägledning för att stärka våldsutsatta kvinnors och barns säkerhet

En slutsats som Jämställdhetsmyndigheten dragit i uppdraget är att det stärkta barnrättsperspektiv som en kommande reglering av insatsen skyddat boende kan komma att innebära, bör kompletteras med ytterligare förstärkningar. Det behövs bland annat kunskapsstöd och vägledning till domstolar och socialtjänst, samt kunskapsstöd och vägledning till myndigheter för att förhindra att skyddade personuppgifter röjs. Kunskapen måste sedan omsättas och användas i praktiken av myndigheter och socialtjänst.

---

¹⁶⁷ A2020/01054/JÄM

¹⁶⁸ Jämställdhetsmyndigheten (2022) *Uppgifter om våld är inget undantag*

Som Jämställdhetsmyndigheten har påtalat i kartläggningen av hur uppgifter om våld eller andra övergrepp beaktas i mål om vårdnad, boende eller umgänge, behöver domstolarna ökad kunskap om våld samt vilka konsekvenserna är av såväl våldsutsatthet som av beslut om vårdnad, boende och umgänge.¹⁶⁹ Detta pekar även GREVIO på i sina rekommendationer till Sverige. GREVIO uppmanar starkt de svenska myndigheterna att se till att personal inom domstolar och brottsbekämpande myndigheter genomgår en systematisk och obligatorisk grundläggande utbildning och fortbildning om alla former av våld som omfattas av Istanbulkonventionen. GREVIO uppmanar de svenska myndigheterna att se till att socialtjänstens och domstolarnas familjerättsenheter vidtar alla lämpliga åtgärder för att se till att de i beslut som rör vårdnad av barn inte äventyrar de våldsutsatta kvinnornas och deras barns säkerhet. Här betonar GREVIO att domare som handlägger familjerättsmål behöver få ändamålsenlig utbildning och stöd.¹⁷⁰

5.3.5. Brå föreslår fler åtgärder mot våld i nära relationer bland unga

2020 fick Brå i uppdrag att studera vilka åtgärder som kan vidtas i samhället för att motverka våld i nära relationer bland unga och att övergripande sammanställa vad forskningen säger om orsaksmekanismerna bakom sådant våld.¹⁷¹ Brå konstaterar att våld i ungas partnerrelationer inte uppmärksammas tillräckligt och pekar på att rutinmässiga frågor bör ställas i högre grad än idag, exempelvis av hälso- och sjukvården, elev- och studenthälsan och barn- och ungdomspsykiatrien. Brå kommer fram till att relevanta samhällsaktörer brister i stödet till målgruppen och presenterar ett antal strategiska åtgärder för att stärka samhällets förmåga. Brå föreslår bland annat att de myndigheter som tar fram och ger råd kring våld i nära relationer tydligare inkluderar information om våld i ungas partnerrelationer. Verksamheter som är uppbyggda kring stöd för vuxna behöver också arbeta för att gruppen 13–25 år nås av stödinsatser. Brå föreslår en kartläggning och översyn av de stödjande insatser som erbjuds till unga våldsutsatta i kommunal och regional regi, liksom att organisationer inom civilsamhället som ger stöd till unga ges möjlighet till en stabil och långsiktig verksamhet. Brå föreslår också åtgärder och insatser för hbtqi-personer och extra sårbara grupper samt att rättsväsendets arbete mot ungas parrelaterade våld stärks.¹⁷²

---

¹⁶⁹ Jämställdhetsmyndigheten (2022) Uppgifter om våld är inget undantag

¹⁷⁰ GREVIO/Inf (2018) 15, Bilaga 1, Förteckning över GREVIO:s synpunkter och förslag

¹⁷¹ Ju2020/03036/KRIM

¹⁷² Brottsförebyggande rådet (2021:15) *Våld i ungas parrelationer*

5.3.6. Kampanjer och forskning för att stärka våldsförebyggande insatser riktade till unga i partnerrelationer

Jämställdhetsmyndigheten har sedan myndigheten inrättades 2018 arbetat med uppdrag om våld i ungas partnerrelationer. Uppdragen har haft som syfte att stärka såväl det förebyggande arbetet som det stödjande arbetet. I åtgärdsprogrammet för 2021–2023 aviserar regeringen att Jämställdhetsmyndigheten ska få fortsätta uppdrag inom detta område.

Sedan 2018 har Jämställdhetsmyndigheten tillsammans med länsstyrelserna och stiftelsen 1000 Möjligheter bedrivit den nationella kampanjen *Svartsjuka är inte romantiskt*, om våld i ungas partnerrelationer. Kampanjen är kopplad till stiftelsens statsbidragsfinansierade chatt och telefonstöd för unga. Syftet med kampanjen är att uppmärksamma våld i ungas partnerrelationer som ett samhällsproblem, samt att sätta fokus på, samla och sprida kunskap om frågan. Inom ramen för uppdraget har Jämställdhetsmyndigheten samverkat med stiftelsen 1000 möjligheter samt organisationen MÄN. Syftet har varit att stärka pågående arbete mot ungas våld i parrelationer. Medel har även fördelats till Länsstyrelsen Stockholm och verksamheten *Välja att sluta*, i syfte att i större utsträckning nå målgruppen unga män som utövar våld och kontroll i sina relationer.

Vidare har Stockholms universitet på uppdrag av Jämställdhetsmyndigheten påbörjat forskningsprojektet *Våld i ungas nära relationer – stödbehov hos utsatta och utövare* med fokus på särskilt utsatta grupper, med en inledande kartläggning av ungdomars upplevelse av samhällets stöd och respons med fokus på verksamheter inom den idéburna sektorn. Studien kommer att slutrapporteras till Jämställdhetsmyndigheten i december 2022.

5.4. SLUTDISKUSSION

Jämställdhetsmyndigheten bedömer att de åtgärder som har vidtagits av regeringen för ökad och tidig upptäckt av våld bidrar till samhällsförändring i enlighet med den nationella strategins intentioner. Under strategiperioden har flera satsningar gjorts för att möjliggöra ett långsiktigt och verkningsfullt arbete för förbättrad upptäckt av våld och starkare skydd och stöd för våldsutsatta. Medel har permanentats till bland annat kvinno- och tjejjourer och Kvinnofridslinjen, den nationella stödtelefonen för våldsutsatta. Därtill har fler aktörer blivit involverade i arbetet med att upptäcka och agera mot mäns våld mot kvinnor. Området blir därmed ett samhällsuppdrag som många ansvarar för och inte en sidofråga som några få arbetar med. Om fler myndigheter upptäcker och agerar mot mäns våld innebär det att fler utsatta kvinnor och barn får ökade möjligheter att leva i frihet, utan risk för våldsutsatthet. Jämställdhetsmyndigheten menar att det påbörjade arbetet bör följas upp närmare av en utomstående aktör och att uppföljningen bör leda till utveckling av direkt berörda myndigheter. Det bör även göras en fördjupad uppföljning av det myndighetsgemensamma arbetet med förbättrad upptäckt av våld. Jämställdhetsmyndighetens fortsatta arbete med att ta fram förslag på nya indikatorer för den nationella strategin, inte minst struktur- och processindikatorer, kan bidra till en sådan uppföljning.

Jämställdhetsmyndigheten ser att kunskaper för att kunna upptäcka mäns våld mot kvinnor bör betraktas som en grundläggande förutsättning för professionalitet och yrkesutövning i klientnära myndigheter. När verksamheter på ett systematiskt sätt har börjat ställa frågor om våld framkommer vanligen att frågorna är befogade eftersom våldsutsattheten ofta är mycket omfattande. Jämställdhetsmyndigheten ser också att fler myndigheter bör ingå i arbetet för ökad upptäckt av våld för att få ytterligare genomslag. Därutöver bedömer Jämställdhetsmyndigheten att fler arbetsgivare, inte minst inom staten, skulle kunna ta ett större arbetsgivaransvar vid medarbetares utsatthet och utövande av våld.

När det gäller det klientnära arbete som bedrivs av kommuner och regioner har förbättringar skett inom området över tid, samtidigt som tillsyn visar att arbetet fortfarande har allvarliga brister. Brister förekommer även i domstolarnas hantering av uppgifter om våld och andra övergrepp i mål om vårdnad, boende och umgänge, liksom i hanteringen av ärenden med skyddade personuppgifter.

Utöver en förstärkt reglering har kombinationen av en förstärkt tillsyn och uppdrag att stödja utvecklingen av arbete inom vård och omsorg tidigare varit framgångsrikt. Jämställdhetsmyndigheten bedömer att regeringsuppdraget om förstärkt och utvecklad tillsyn kan ha en strategisk betydelse vad gäller den fortsatta utvecklingen i första linjens arbete med upptäckt, skydd och stöd.

Jämställdhetsmyndigheten menar att det generellt finns utmaningar när ny kunskap ska komma till användning och nya arbetssätt ska implementeras och bli en integrerad del av verksamheter. Arbetet behöver förankras på och stöttas av ledningsnivå. Kunskapsstöd som kanaliseras via de regionala samverkans- och stödstrukturerna (RSS), har varit en viktig ingång till ledningsnivån i involverade verksamheter. Likt Statskontoret konstaterar Jämställdhetsmyndigheten att kunskap om nya arbetssätt i ökad utsträckning bör spridas via länsstyrelserna och regionala samverkans- och stödstrukturer (RSS). Mot bakgrund av detta ser Jämställdhetsmyndigheten att det är strategiskt viktigt med de statliga medel som möjliggjort en förstärkning av regionala samverkans- och stödstrukturer med anställda utvecklingsledare inom kvinnofridsområdet. En slutsats som Jämställdhetsmyndigheten delar med Statskontoret är att kunskap om upptäckt, skydd och stöd inom hela området mäns våld mot kvinnor, såväl inom socialtjänst som hälso- och sjukvård, på sikt bör rymmas inom det råd för kunskapsstyrning av vård och omsorg som samlas vid Socialstyrelsen.

Jämställdhetsmyndigheten menar vidare att det finns brister i samhällets arbete med att ta tillvara barns rättigheter, trots att barnkonventionen är lag. Problematiken gällande barn i skyddat boende, barn med skyddade personuppgifter och barn i vårdnadstvister har inte fått tillräcklig uppmärksamhet. Barn och unga som utsätts för våld i sin partnerrelation är en grupp som behöver synliggöras i högre grad. Därtill brister samhällsaktörer¹⁷³ som är relevanta för unga som utsätts för våld i sina partnerrelationer i sitt stöd. Jämställdhetsmyndigheten menar att fler åtgärder bör vidtas för att stärka ett mer barnrättsbaserat synsätt i offentlig verksamhet och att barnkonventionen integreras i verksamheten. Den pågående utredningen som ska ta fram en nationell strategi för att förebygga våld mot barn blir en viktig del i detta arbete.¹⁷⁴ Jämställdhetsmyndigheten ser bland annat behov av utbildningsinsatser för socialtjänstens och domstolarnas familjerättsenheter så att de beslut som rör vårdnad av barn inte äventyrar de våldsutsatta kvinnornas och deras barns säkerhet. Jämställdhetsmyndigheten ser också behov av utbildningsinsatser och vägledning för myndigheter i syfte att förhindra att skyddade personuppgifter röjs. Vad gäller våld i ungas relationer ser Jämställdhetsmyndigheten, liksom Brå, behov av en kartläggning och översyn av de stödjande insatser som erbjuds i kommunal och regional regi till unga våldsutsatta.

---

¹⁷³ I Brås rapport *Våld i ungas parrelationer* intervjuades ett flertal offentliga samhällsaktörer som är relevanta för unga som utsätts för våld i sina partnerrelationer, såsom statliga myndigheter, länsstyrelser, kunskapscentrum vid universitet och högskolor, regionala och kommunala verksamheter samt därtill ideella organisationer.

¹⁷⁴ Dir. 2021:29

För att kunna följa upp den fortsatta utvecklingen bättre ser Jämställdhetsmyndigheten att det är angeläget att kontakter med primärvården om våldsutsatthet rapporteras till det nationella patientregistret, så som påtalas av GREVIO. Det vore även värdefullt om ett nationellt socialtjänstdataregister upprättades med individuppgifter som rör våld i nära relationer. Ett sådant register skulle kunna underlätta utvecklingen av resultatindikatorer för att till exempel identifiera utvecklingsområden som kan behöva särskilda satsningar.

REFERENSER

Brottsförebyggande rådet (2021:15) *Våld i ungas parrelationer*

Ds 2020:16, *Stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende – förslag till bestämmelser rörande bl.a. omedelbar placering, sekretess och skolgång*

Europarådet (2011) *Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet. Europarådets fördragsserie nr. 210*

GREVIO/Inf (2018) 15, Bilaga 1, Förteckning över GREVIO:s synpunkter och förslag

Internationella arbetsorganisationen ILO (2019) *C190 - Violence and Harassment Convention* (no 190)

Inspektionen för vård och omsorg (2018) *Granskning av kommuners arbete med våld i nära relationer. En rapport med IVO:s iakttagelser från 14 kommuners arbete*

Inspektionen för vård och omsorg (2019) *Barn riskerar att bli utan stöd och hjälp. En regional tillsyn av våld i nära relationer vid 13 kommuner och 7 barnkliniker i Mellansverige*

Jämställdhetsmyndigheten (2022) *Ekonomisk jämställdhet. En uppföljning av utvecklingen åren 2015-2020 av det jämställdhetspolitiska delmålet.*

Jämställdhetsmyndigheten (2022) *Samverkan för ökad upptäckt av våld. Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Jämställdhetsmyndigheten, Migrationsverket och Socialstyrelsen i samverkan*

Jämställdhetsmyndigheten (2022) *Tvärssektoriell samverkan inom rehabiliteringsområdet. Utvärdering av pilotverksamhet för upptäckt av våld i nära relation vid några samordningsförbund*

Jämställdhetsmyndigheten (2022) *Uppgifter om våld är inget undantag*

Regeringen (2021) *Åtgärdsprogram för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, 2021-2023 (A2021(02397))*

Sveriges kommuner och regioner (2018) *Meddelande från styrelsen nr 3/2018, Överenskommelse mellan staten och SKL om stöd till jämställdhetsarbetet och kvinnofridsarbetet på lokal och regional nivå 2018-2020*

Sveriges kommuner och regioner (2020) *Ansökan om statsbidrag för kommuner, regioner och sammanslutningar av dessa, signerad 2020-12-18*

Sveriges kommuner och regioner (2020) *Våld i nära relation – stöd för dig som chef. Stödmaterial för arbetsgivare.*

Sveriges kommuner och regioner (2021) *Hälso- och sjukvård för våldsutsatta – så kan arbetet utvecklas*

Socialstyrelsen (2018) *Fråga om våld – En kartläggning av hur socialtjänsten och hälso- och sjukvården frågar om våldsutsatthet och våldsutövande samt användning av bedömningsmetoder.*

Socialstyrelsen (2019) *Evidensbaserad praktik i socialtjänsten*

Socialstyrelsen (2021) *Slutredovisning av uppdrag att stödja utvecklingen av arbete inom vård och omsorg med mäns våld mot kvinnor (S2018/03516/JÄM)*

Socialstyrelsen (2021) *Konsekvensutredning – förslag till nya föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer.*

Socialstyrelsen (2021). *Nya bestämmelser om förebyggande av våld i nära relationer och om barnfridsbrott – Meddelandeblad Nr5/2021.*

Socialstyrelsen (2022) *Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2018-2021*

SOU 2017:11, *Ett fönster av möjligheter – Stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende*

SOU 2020:47, *Hållbar socialtjänst – en ny socialtjänstlag*

Statskontoret (2021) *Mäns våld mot kvinnor. En analys av myndigheternas arbete med den nationella strategin.*

6. ÅTGÄRDER MÅLOMRÅDE 3: EFFEKTIVARE BROTTSBEKÄMPNING

Det brottsbekämpande arbetet inbegriper brottsförebyggande, brottsutredande och lagförande arbete. Detta kapitel redovisar och analyserar åtgärder inom den brottsutredande och lagförande delen. Det brottsförebyggande arbetet redovisas närmare i kapitlet om våldsförebyggande åtgärder.

I detta kapitel ingår även brottsbekämpande insatser inom området hedersrelaterat våld och förtryck, mot bakgrund av områdets särskilda fokus i den nationella strategin. Den nationella strategin inkluderar även frågor om prostitution och människohandel och flera av åtgärderna som beskrivs i detta kapitel är relevanta för utredningar av brott inom detta område. Lagstiftning om våldtäkt mot barn under 15 år och sexuell exploatering av barn behandlas särskilt.¹⁷⁵

Flera åtgärder har vidtagits under strategiperioden vad gäller att förebygga och bekämpa brott inom området, bland annat genom förslag om höjning av minimistraffet för fridskränkingsbrotten och om skärpning av straffskalan för överträdelse av kontaktförbud.¹⁷⁶

---

¹⁷⁵ Se även Jämställdhetsmyndigheten (2019) *Barn i människohandel. Slutredovisning av regeringsuppdraget att samordna arbetet mot människohandel och exploatering av barn* Rapport 2019:6

¹⁷⁶ Proposition 2020/21:217 *Skärpta straff för våld och andra kränkningar i nära relationer*

6.1. FÖRBÄTTRADE UTREDNINGAR AV SEXUALBROTT, VÅLD I NÄRA RELATION OCH BROTT MOT BARN

Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten har under strategiperioden fått uppdrag om att redovisa hur det brottsutredande arbetet och dess resultat har utvecklats på flera områden med koppling till regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, bland annat vad gäller sexualbrott, brott i parrelation samt brott mot barn.¹⁷⁷

6.1.1. Flera åtgärder har genomförts för att förbättra brottsutredningar

Flera åtgärder har gjorts under strategiperioden 2017–2021 för att förbättra utredningar av sexualbrott och våld i nära relationer samt mot barn. I mars 2017 beslutade Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten gemensamt att införa arbetsmetoden *Ett utvecklat bästa arbetssätt (EUBA)* för utredning av brott mot barn, våld i nära relation och sexualbrott mot vuxna.¹⁷⁸ Syftet med arbetssättet är att korta handläggningstiderna och att höja kvaliteten i bevissäkringen. Arbetssättet pekar bland annat på vikten av att förhör hålls tidigt i utredningens skede, att målsägandebiträde eller särskild företrädare förordnas, att tvångsmedel regelmässigt övervägs och att dokumentation av både målsägande och misstänkts skador eller avsaknad av skador görs. Arbetssättet verkar effektivt. Enligt Åklagarmyndighetens och Polismyndighetens gemensamma granskning av handläggningen av våldsbrott i nära relationer och sexualbrott mot vuxna (2019) har de kammare och polisområden som i högre utsträckning arbetar efter metodstödet *Ett utvecklat bästa arbetssätt* också en högre lagföringsandel över tid än övriga.¹⁷⁹ Polismyndighetens egenkontroller av hur EUBA efterföljs visar att det finns delar av metodstödet som kan förbättras, bland annat användandet av videoförhör med målsäganden, dokumentation av skador eller avsaknad av skador och användning av spårsäkringssats vid sexualbrott.¹⁸⁰

---

¹⁷⁷ Ju2021/03101; Ju2021/03096

¹⁷⁸ Åklagarmyndigheten, Utvecklingscentrum Göteborg; Polismyndigheten, Utvecklingscentrum Väst Promemoria Mars 2017 Uppdaterad juni 2018

¹⁷⁹ Polismyndigheten NOA UC Väst, Åklagarmyndigheten UC Göteborg, Tillsynsrapport 2019:1

¹⁸⁰ Polismyndigheten (2021) *Årsredovisning*

För att förstärka användandet av arbetssättet EUBA genomförde Polismyndigheten under 2020 kompetenshöjande insatser till förundersökningsledare i yttre tjänst, i jourutredningsverksamhet och i den ordinarie utredningsverksamheten. Regionala utbildningsinsatser mot 80 olika målgrupper har också gjorts. Sedan andra tertiet 2020 genomför Polismyndigheten också tertialvisa kvalitativa uppföljningar av tillämpningen av arbetssättet, för att få kunskap om hur det tillämpas och när det inte tillämpas, samt vad tillämpningen brister i.¹⁸¹

Polismyndigheten har sedan 2018 riktlinjer för hantering av spårsäkringssatser för våldtäktsärenden. Sedan 2018 har myndigheten också en två veckor lång utbildning för utredare av sexualbrott, där frågor om bevisvärdering och bemötande är en del.¹⁸² Åklagarmyndigheten har sedan lång tid en vidareutbildning om brott i nära relationer.¹⁸³

Rikspolischefen fattade i juni 2019 beslut om en satsning avseende särskilt utsatta brottsoffer, det vill säga för målsägande inom brott i nära relation, våldtäkt samt vålds- och sexualbrott mot barn¹⁸⁴. Den särskilda satsningen innebar bland annat en resursförstärkning med 350 medarbetare till verksamheter som arbetar inom området, vilken var genomförd i juli 2020. För att hantera det ökade inflödet av sexualbrottsärenden har Nationellt forensiskt centrum, NFC, fått utökade resurser, vilket resulterat i att NFC under 2019 minskade antalet öppna sexualbrottsärenden och att handläggningstiderna successivt sjönk.¹⁸⁵ Under 2019 avslutades 52 procent fler sexualbrottsärenden än under 2018, och NFC:s genomsnittliga handläggningstider för nyinkomna sexualbrottsärenden minskade till drygt en månad jämfört med cirka tre månader för 2018. I juli 2020 beslutade Polismyndigheten om nationella enhetliga riktlinjer för utredning av internetrelaterade sexualbrott mot barn. Efter Riksrevisionens granskning av hanteringen av internetrelaterade sexualbrott mot barn¹⁸⁶ har Polismyndigheten bland annat påbörjat arbetet med nya IT-stöd som ska underlätta hanteringen av övergreppsmaterial och inkomna tips.¹⁸⁷

---

¹⁸¹ Polismyndigheten (2020) *Årsredovisning*

¹⁸² Brottsförebyggande rådet (2019). *Våldtäkt från anmälan till dom - En studie av rättsväsendets arbete med våldtäktsärenden* Rapport 2019:9

¹⁸³ Polismyndigheten NOA UC Väst, Åklagarmyndigheten UC Göteborg, Tillsynsrapport 2019:1

¹⁸⁴ Polismyndigheten (2020) *Årsredovisning*

¹⁸⁵ Polismyndigheten (2019) *Årsredovisning*

¹⁸⁶ Riksrevisionen (2021:25): *Internetrelaterade sexuella övergrepp mot barn – stora utmaningar för polis och åklagare.*

¹⁸⁷ Polismyndigheten (2021) *Årsredovisning*

Inom Polismyndigheten pågår ett arbete med att införa en nationell förhørsmodell.¹⁸⁸ Projektet bedrevs som ett utvecklingsprojekt under 2018–2021 och nu pågår ett arbete med att ta fram en handbok och ett metodstöd som kopplar till handboken. Syftet med införandet av en nationell förhørsmodell är att säkerställa att utredande förhör håller en kvalitet som gör att de bidrar till en effektivare utredningsverksamhet. Förhørsmodellen förespråkar forskningsbaserade metoder för att få fram så opåverkade utsagor som möjligt, och betonar vikten av ett gott bemötande av förhörspersonen, samt att förhörspersonen ska förstå processen och känna sig trygg i situationen. Projektet betonar även värdet av att fler förhör spelas in och belyser möjligheten att använda skriftliga förhör.¹⁸⁹

Sveriges åtalsplikt¹⁹⁰ innebär att åtal ska väckas om gärningen är straffbar, faller under allmänt åtal och en fällande dom kan förväntas. Förundersökningsplikt innebär att en förundersökning ska inledas så snart det finns anledning att anta att brott har begåtts.¹⁹¹ För att effektivisera rättsprocessen finns dock vissa undantag från åtalsplikt och förundersökningsplikt. Genom förundersökningsbegränsning¹⁹² kan en brottsutredning begränsas till att endast omfatta de mest väsentliga delarna, eller leda till att vissa brott inte alls utreds. Åtalsunderlåtelse innebär att det varken blir åtal eller rättegång. Dessa åtgärder används oftast när en person misstänks för flera brott samtidigt, och ytterligare brott inte förväntas påverka påföljden vid en dom.¹⁹³

---

¹⁸⁸ Polismyndigheten NOA (2017). *Nationellt strategiskt projekt Ämnesområde förhör*. Projektdirektiv A555.694/2017

¹⁸⁹ Muntlig kontakt med Polismyndigheten 2022-01-11

¹⁹⁰ 20 kap. 6 § rättegångsbalken

¹⁹¹ 23 kap.1 § RB

¹⁹² 23 kap. 4 a § RB

¹⁹³ Riksåklagaren (2021). *Förundersökningsbegränsning och åtalsunderlåtelse* Riksåklagarens riktlinjer 2021:1

Sedan 2021 ska förundersökningsbegränsning och åtalsunderlåtelse som regel inte användas i ärenden om sexual- och fridskränkingsbrott mot barn och vuxna och andra gärningar med utstuderade inslag av hot eller våld, enligt riksåklagarens riktlinjer om förundersökningsbegränsning och åtalsunderlåtelse.¹⁹⁴ Detta med tanke på den grova kränkning av integriteten som denna typ av brott innebär för målsäganden. Att ärenden inte förundersökningsbegränsas innebär också större möjlighet för fler målsäganden att få brottskadeersättning. En utredning om reglering av straffmätning vid flerfaldig brottslighet är också tillsatt.¹⁹⁵ När en domstol dömer en person för flera brott bestämmer domstolen normalt en gemensam påföljd för alla brotten utifrån den samlade brottslighetens allvar. Även om detta i grunden är en rimlig ordning, menar regeringen¹⁹⁶ att det är viktigt att straffet står i proportion till brottslighetens allvar även för den som begår flera brott, och att detta särskilt gäller i förhållande till mäns våld mot kvinnor.

Inom Åklagarmyndigheten finns särskilt utsedda åklagare för brott mot barn och brott i parrelation. Under de senaste åren har även nationella ämnesspecialisttjänster inrättats inom brottsområdena sexualbrott, brott mot barn och brott i parrelation. Arbete pågår att ta fram ett metodstöd som syftar till att utgöra stöd för åklagare som handlägger sexualbrott mot vuxna.¹⁹⁷ Sedan 1 januari 2020 tillämpas en ny uppföljningsmodell där Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten gemensamt kan följa upp brottsanmälning, förundersökning och åtal. Med hjälp av modellen följer myndigheterna upp ärenden inom brott i parrelation, våldtäkt mot vuxna och brott mot barn.¹⁹⁸

---

¹⁹⁴ Ibid

¹⁹⁵ Ju 2021:08

¹⁹⁶ Regeringskansliet (2021) *Åtgärdsprogram för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor* A2021/02397

¹⁹⁷ Åklagarmyndigheten (2021) *Årsredovisning*

¹⁹⁸ Polismyndigheten (2020) *Årsredovisning*

6.1.2. Vissa åtgärder har genomförts för att förbättra stödet till målsägande

I Brås¹⁹⁹ studie av rättsväsendets hantering av våldtäkt analyserades möjliga orsaker till att så många utredningar om våldtäkt läggs ner. Myndigheten drog slutsatsen att ett bättre utredningsarbete i vissa fall hade kunnat bidra till att få ärendet till åtal. Detta gällde ärenden där målsäganden inte ville delta, den misstänkte inte hade identifierats eller där tillräcklig bevisning saknades. Dessa ärenden var dock få, och Brå uppskattar att endast cirka 3 procent av de nedlagda ärenden som ingick i studien hade haft förutsättningar att gå till åtal om utredningsarbetet hade varit bättre, vilket hade ökat andelen anmälningar under 2016 som ledde till åtal från 6 till 9 procent.

Eftersom denna typ av brott är svårutredda, menar Brå att det kan vara viktigt att ha ett mått på framgång som mer direkt har målsägandens upplevelse av rättsprocessen i fokus. I värsta fall kan utredning och eventuell rättegång upplevas som ytterligare ett trauma för målsäganden. Men den har också en potential att stärka målsäganden och bidra till läkande, även om den misstänkte inte blev straffad. Brå poängterar därför att det är viktigt att ge målsäganden ett respektfullt och empatiskt bemötande vid förhör och andra kontakter med polis och åklagare. Detta innefattar bland annat att informera målsäganden om möjligheten att få målsägandebiträde, brottsofferstödjure eller skyddat boende, att informera om utredningens gång, att förklara vad som juridiskt sett krävs för en fällande dom och att en friande dom inte slår fast att den misstänkte inte var skyldig utan endast att det inte gick att bevisa att den misstänkte var skyldig, att utredningen inte drar ut på tiden i onödan med mera.²⁰⁰ Polismyndighetens nationella förhørsmodell kan användas som ett stöd för att säkerställa ett empatiskt bemötande av målsäganden. Även målsägandebiträdet kan bistå med information och stöd.

---

¹⁹⁹ Brottsförebyggande rådet (2019). *Våldtäkt från anmälan till dom - En studie av rättsväsendets arbete med våldtäktsärenden* Rapport 2019:9

²⁰⁰ Ibid

Ett problem i utredningar om sexualbrott och våld i nära relation är att det är relativt vanligt att målsägande inte vill delta i utredningen. Närmare en femtedel av utredningarna om våldtäkt läggs ner på grund av att målsägande inte alls velat delta, eller väljer att inte fullfölja rättsprocessen.²⁰¹ Vid anmälningar om våld i nära relation vill en tredjedel av de utsatta kvinnorna inte delta i utredningen efter att anmälan hade upprättats.²⁰² Vart tionde våldtäktsärende inom nära relation begås i en hederskontext. I dessa fall kan risken att målsägande hoppar av processen vara extra hög på grund av att målsägande inte kan söka stöd eller får stöd hos den närmsta omgivningen på grund av hedersrelaterade normer som skuldbelägger målsägande för våldtäkten.²⁰³

Målsägandes medverkan är viktig för att brott ska kunna utredas. Utan målsägandes medverkan försvåras utredningsarbetet och kan resultera i att ärendet läggs ner.²⁰⁴ En analys av förundersökningar rörande våld i nära relation visade att personuppleringen ökade 2,8 gånger när målsäganden deltog i utredningsarbetet jämfört med när deltagandet uteblev.²⁰⁵

Brå menar att målsägandebiträdet har en stärkande och motiverande effekt på målsägandes medverkan.²⁰⁶ Sex av tio målsägande får ett målsägandebiträde, men sällan tidigare än efter första förhöret.²⁰⁷ Den 1 juli 2018 ändrades lagen kring förordnande om målsägandebiträde så att vid brott enligt 6 kap. brottsbalken, ska anmälan om målsägandebiträde göras omedelbart när förundersökning har inletts eller återupptagits, om det inte är uppenbart att målsäganden saknar behov av sådant biträde.²⁰⁸

---

²⁰¹ Brottsförebyggande rådet (2019). *Våldtäkt från anmälan till dom - En studie av rättsväsendets arbete med våldtäktsärenden* Rapport 2019:9

²⁰² Brottsförebyggande rådet (2008). *Polisens utredningar av våld mot kvinnor i nära relationer* Rapport 2008:25

²⁰³ Brottsförebyggande rådet (2019). *Våldtäkt från anmälan till dom - En studie av rättsväsendets arbete med våldtäktsärenden* Rapport 2019:9

²⁰⁴ Brottsförebyggande rådet (2016). *Målsägandes medverkan i rättsprocessen* Rapport 2016:8

²⁰⁵ Brottsförebyggande rådet (2008). *Polisens utredningar av våld mot kvinnor i nära relationer* Rapport 2008:25

²⁰⁶ Brottsförebyggande rådet (2016). *Målsägandes medverkan i rättsprocessen* Rapport 2016:8

²⁰⁷ Brottsförebyggande rådet (2019). *Våldtäkt från anmälan till dom - En studie av rättsväsendets arbete med våldtäktsärenden* Rapport 2019:9

²⁰⁸ Ibid

Sedan 1 januari 2022 finns utökade möjligheter att i domstol använda tidiga förhör som spelats in under förundersökningen. Den nya lagstiftningen förväntas få stort genomslag i mål om brott i parrelation.²⁰⁹ Möjligheten till användning av inspelade förhör kan innebära minskad påfrestning för förhörspersoner och en minskad risk för att vittnen och brottsoffer utsätts för påtryckningar i syfte att få dem att ta tillbaka eller ändra sina uppgifter. Detta kan vara särskilt relevant i de ärenden som även innefattar hedersrelaterat våld och förtryck där påtryckningar kan utövas av den närmsta omgivningen.

6.2. NY SAMTYCKESLAGSTIFTNING OCH STÄRKT JURIDISKT SKYDD FÖR BARN

6.2.1. Samtyckeslagstiftning

Den 1 juli 2018 ändrades lagstiftningen när det gäller våldtäkt, så att lagen nu bygger på avsaknad av frivillighet i stället för förekomst av våld, hot eller en särskilt utsatt situation. Antalet anmälningar av våldtäkter har ökat stadigt de senaste åren, bland annat i samband med #metoo-rörelsen.²¹⁰ Denna ökning har fortsatt sedan den nya samtyckeslagstiftningen, och troligtvis har lagstiftningen bidragit till anmälningsfrekvensen genom att fler kvinnor nu uppfattar att det de varit med om är en våldtäkt i juridisk mening.²¹¹ I samband med den nya lagstiftningen har också flera informationskampanjer och utbildningar bedrivits, vilka bör ha bidragit till anmälningsförändringen.²¹²

Brå har gjort en första uppföljning av tillämpningen av den nya samtyckeslagstiftningen. Det mest tydliga resultatet som framträder i uppföljningen är att antalet åtal och fällande domar för våldtäkt har ökat markant sedan lagändringen. Antalet fällande domar ökade från 190 domar 2017 till 333 domar 2019, en ökning med 75 procent.²¹³

---

²⁰⁹ Åklagarmyndigheten (2021) *Nya regler om tidiga förhör* Rättslig vägledning 2021:23

²¹⁰ Brottsförebyggande rådet (2020). *Den nya samtyckeslagen i praktiken* Rapport 2020:6

²¹¹ Brottsförebyggande rådet (2019). *Våldtäkt från anmälan till dom - En studie av rättsväsendets arbete med våldtäktsärenden* Rapport 2019:9

²¹² Se kapitel 3 om åtgärder för att främja en samtyckeskultur.

²¹³ Brottsförebyggande rådet (2020). *Den nya samtyckeslagen i praktiken* Rapport 2020:6

En trolig förklaring till denna ökning är att händelser som förut inte kunnat leda till åtal och fällande dom för våldtäkt nu gör det. Detta betyder att ett syfte med lagändringen har uppfyllts. Ökningen kan också, enligt Brås tolkning, tyda på att de nya reglerna påverkat domstolarnas sätt att värdera vilken bevisning som krävs för en fällande dom. Eftersom frågan om målsäganden deltagit frivilligt nu alltid är grunden för bedömningen i våldtäktsmål, är en hypotes att förekomsten av våld eller en utsatt situation nu kan användas för att styrka ofrivilligheten.²¹⁴

De fall av anmälda våldtäkter som tagits upp i rätten efter lagändringen skiljer sig från de före lagändringen. De nya fallen rör mer sällan våldtäkter inom nära relation, och i stället är den dominerande relationen att parterna är bekanta med varandra. Brås genomgång visar att de nya fällande domarna i hög grad avser fall där målsäganden blivit överrumplad av handlingen och inte hunnit reagera, och fall där målsäganden reagerat på övergreppet med passivitet.²¹⁵

Enligt Brå är en positiv följd av lagändringen att personer som utsatts för ett sexuellt övergrepp nu har större möjlighet att få rättslig upprättelse genom att anmäla brottet. På sikt har också lagen potential att bidra till förändrade normer kring sex och samtycke. Därmed kan lagen i förlängningen ge effekt inte bara genom fler rättsliga åtgärder, utan också genom att våldtäktsbrotten blir färre. För detta krävs dock att kunskapen om lagstiftningen sprids i samhället, och att en samtyckeskultur skapas på alla nivåer i samhället.²¹⁶

---

²¹⁴ Ibid

²¹⁵ Ibid

²¹⁶ Se kapitel 3.

6.2.2. Lagskärpningar för att skydda barn och unga från sexuell exploatering

Riksdagen har successivt tagit beslut om ett antal lagskärpningar för att skydda barn och unga från sexuell exploatering. Den 1 januari 2018 ändrades den tidigare lagstiftningen om brottet kontakt med barn i sexuellt syfte så att det nu räcker för en fällande dom att en förövare föreslår en träff i syfte att möjliggöra sexuella övergrepp (så kallad grooming). Samtidigt ändrades brottsbeteckningen till kontakt för att träffa ett barn i sexuellt syfte och straffskalan skärptes från maximalt ett till två års fängelse. Den 1 januari 2020 infördes höjda straff för köp av sexuell handling av barn, där minimistraffet höjdes från böter till fängelse och maximistraffet höjdes från två till fyra år i fängelse. Samtidigt ändrades brottsbeteckningen till utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling. Nyligen har också 2020 års sexualbrottsutredning föreslagit ytterligare straffskärpningar för sexualbrotten.²¹⁷ Regeringen har i februari 2022 fattat beslut om lagrådsremissen *Skärpt syn på våldtäkt och andra sexuella kränkningar*.²¹⁸ I arbetet mot internetrelaterade sexualbrott mot barn ger Riksrevisionen rekommendationer till Regeringen om att säkerställa att verksamheten vid Barnhusen blir mer enhetlig, håller hög kvalitet och är tillgänglig för alla utsatta barn och unga.²¹⁹

6.2.3. Barnfridsbrottet

Sedan 1 juli 2021 har barn som bevittnat våld fått ställning som målsägande i och med den nya lagen om barnfridsbrott.²²⁰ Det är sedan dess straffbart att utsätta ett barn för att se eller höra vissa brottsliga gärningar, såsom vålds-, frids- och sexualbrott, i en nära relation. Lagändringen stödjer sig på forskning som visar att barn som bevittnar våld mellan närstående löper ökad risk att drabbas av både psykisk och fysisk ohälsa.²²¹ Lagen innebär en förändring av barnets rättsliga status till brottsoffer vilket möjliggjort att barnet kan erhålla skadestånd. Polis och åklagare kan nu också förhöra barn utan att först be om föräldrarnas godkännande.²²²

---

²¹⁷ SOU 2021:43 *Ett förstärkt skydd mot sexuella kränkningar*

²¹⁸ Lagrådsremiss (2022). *Skärpt syn på våldtäkt och andra sexuella kränkningar*

²¹⁹ Riksrevisionen (2021) *Internetrelaterade övergrepp mot barn 2021:25*

²²⁰ 4 kap. 3 § brottsbalken (BrB)

²²¹ Prop. 2020/21:170 *Barn som bevittnar brott*

²²² Prop. 2020/21:170 *Barn som bevittnar brott*

Under de första fem månaderna efter införandet av den nya lagstiftningen har över 3000 anmälningar om barnfridsbrott gjorts. Runt 200 åtal har väckts och cirka 60 domar har fallit.²²³

6.3. KUNSKAPSHÖJANDE INSATSER FÖR FÖRBÄTTRADE UTREDNINGAR AV HEDERSRELATERAD BROTTSLIGHET

Under hösten 2017 inrättades vid Polismyndigheten ett nationellt kompetensnätverk mot hedersrelaterad brottslighet²²⁴ och sedan dess anordnas två gånger per år seminarier för att höja kompetensen och möjliggöra erfarenhetsutbyte. Enligt Polismyndighetens årsredovisning 2020 har man ökat förutsättningarna för uppkläring av dessa brott genom att höja kompetensen om brott med hedersmotiv och framtagandet av ett nytt metodstöd om hedersrelaterad brottslighet. På grund av att hedersrelaterade brott saknar egen brottskod är det dock svårt att mäta uppkläringen av dessa brott. Under 2019 infördes möjligheten att i Polismyndighetens utredningsstöd DurTvå-flagga ärenden där det anses finnas anledning att utreda ett eventuellt hedersmotiv. Denna flaggning ska inte betraktas som ett statistikverktyg, utan avsikten är att tidigt identifiera hedersrelaterade ärenden och säkerställa att rätt åtgärder vidtas.²²⁵ Under våren 2021 analyserades användandet av flaggningen och Polismyndigheten avser arbeta med att förbättra detta som ett internt arbetsverktyg i utrednings- och skyddsarbetet.²²⁶

I januari 2020 färdigställdes Polismyndighetens metodstöd *Hedersrelaterad brottslighet*. Metodstödet består av två delar. Del ett är teoretisk och beskriver vad hedersnormer, hedersrelaterat våld och förtryck samt hedersrelaterad brottslighet är. Innehållet syftar till att ge grundläggande kunskap inom området. Del två hanterar polisens arbete i praktiken och syftar till att skapa förutsättningar för att agera på bästa möjliga sätt i de olika delarna av polisens arbete.

---

²²³ <https://www.svt.se/nyheter/snabbkollen/3-000-anmalningar-om-barnfridsbrott>

²²⁴ Polismyndigheten (2020) *Årsredovisning*

²²⁵ <https://polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/hedersrelaterade-brott/>

²²⁶ Polismyndigheten (2021) *Årsredovisning*

Könsstymning av flickor och kvinnor och äktenskapstvång har egna kapitel som innehåller fakta om brotten samt praktiska råd om bland annat bemötande, förhör och bevisning. Metodstödet finns också i en digital version med ett tillhörande självriktande test. Metodstödet togs fram i nära dialog med Åklagarmyndigheten som samtidigt publicerade en ny handbok inom området. I metodstödet och handboken fastslogs en ny myndighetsgemensam definition av hedersrelaterad brottslighet.²²⁷ På sikt förväntar sig Polismyndigheten att tillämpningen av metodstödet, tillsammans med arbetet i kompetensnätverket, ska leda till ökad uppkläring av brott med hedersmotiv.

Sedan 2020 finns det en särskilt utpekad hedersåklagare, på varje allmän åklagarkammare och på Riksenheten för internationell och organiserad brottslighet. Sedan 2021 har Åklagarmyndigheten en särskild ämnesspecialist (åklagare) på området hedersrelaterad brottslighet.²²⁸ Sedan flera år tillbaka tillhandahåller Åklagarmyndigheten en vidareutbildning för åklagare om bland annat äktenskapstvång och könsstymning av kvinnor och flickor.²²⁹

Sedan 2021 pågår ett myndighetsgemensamt uppdrag om information och vägledning i arbetet mot hedersrelaterad brottslighet. Nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen Östergötland ansvarar för uppdraget som bedrivs i samverkan med Barnafriid vid Linköpings universitet, Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Brottsoffermyndigheten och Socialstyrelsen. Målet med uppdraget är att främja tillämpningen av de nya bestämmelserna kring barnäktenskap, utreseförbud och straffskärpningsgrund för hedersrelaterade brott. Detta förväntas kunna bidra till att förebygga och bekämpa hedersrelaterad brottslighet samt att barn och unga har kännedom om sina rättigheter och vet vart de kan vända sig om de är utsatta eller riskerar att utsättas för hedersrelaterad brottslighet.²³⁰

6.3.1. Lagändringar som berör hedersrelaterad brottslighet

Under strategiperioden har en rad lagändringar genomförts inom området hedersrelaterad brottslighet. Uppföljning och analys behövs för att se om lagändringarna bidragit till önskat syfte.

- Förbud mot erkännandet av utländska barnäktenskap (lagändringen började gälla januari 2019).

---

²²⁷ Polismyndigheten (2020) *Årsredovisning*

²²⁸ [Hedersrelaterad brottslighet \(aklagare.se\)](https://www.aklagare.se)

²²⁹ Länsstyrelsen Östergötland (2021) *Plan för myndighetsgemensam information och vägledning för arbetet mot hedersrelaterad brottslighet* A2020/02649/JÄM Rapport 2021:9

²³⁰ Ibid

- Preskriptionstiden för könsstympning av kvinnor och flickor avskaffad (lagändringen började gälla maj 2020).
- En särskild straffskärpningsgrund har införts, som innebär att brott med hedersmotiv får ett högre straffvärde (lagändringen infördes juli 2020).
- Barnäktenskapsbrott infört som nytt brott. Barnäktenskapsbrott innebär att det är straffbart att förmå eller tillåta ett barn att ingå ett äktenskap eller en äktenskapsliknande förbindelse (lagändringen infördes juli 2020).
- Barn kan beläggas med utreseförbud om det finns misstanke om att de riskerar att föras utomlands för att giftas bort eller könsstympas (lagändringen började gälla juli 2020).
- Ett förslag finns om att införa ett nytt brott med beteckningen hedersförtryck. Brottet innebär att det blir straffbart att begå vissa brottsliga gärningar mot en person, om var och en av gärningarna varit del i en upprepad kränkning av personens integritet, och att ett syfte med detta varit att bevara eller återupprätta en persons eller familjs, släkts eller liknande grupps heder. Straffet föreslås vara fängelse i lägst ett och högst sex år. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juni 2022.²³¹

---

²³¹ Prop. 2021/22:138 *Ett särskilt brott för hedersförtryck*

6.4. SLUTDISKUSSION

Sammantaget har flera åtgärder under strategiperioden vidtagits av de brottsbekämpande myndigheterna för att förbättra och effektivisera utredningar av sexualbrott och brott i nära relation. Mer resurser har tillförts som bland annat lett till snabbare handläggningstakt. Det har också tagits fram standardiserade arbetssätt och riktlinjer som kan vara en bra väg att effektivisera och kvalitetssäkra arbetet, samt för att främja att brottsoffer i olika delar av landet får samma möjligheter till upprättelse och stöd. Dock saknas uppföljning av i vilken mån arbetsmetoderna faktiskt efterlevs i praktiken, och vilken effekt på utredningsarbetet och för brottsoffren detta har. Det saknas också effektiva indikatorer för att följa upp utvecklingen av och kvaliteten hos utredningsarbetet, vilket också konstateras av Polismyndighetens internrevision.²³² Det är därför svårt att bedöma effekten av genomförda åtgärder. Jämställdhetsmyndigheten kommer att fortsätta arbetet med att utveckla förslag till nya indikatorer, i dialog med andra aktörer på området.²³³

I Polismyndighetens regleringsbrev för 2022 anges att redovisningen av de aktuella brottstyperna även ska inkludera regionala skillnader samt hur myndigheten följer upp och säkerställer att aktuella metodstöd och riktlinjer för utredningsarbetet tillämpas. Det är Jämställdhetsmyndighetens förhoppning att dessa uppföljningar även inkluderar kvalitativa mått.

Under strategiperioden har vissa åtgärder genomförts för att förbättra stödet till målsägande, bland annat att målsägandebiträde ska förordnas mer regelmässigt och en ökad möjlighet att använda inspelade förhör. Detta kan minska risken för att målsägande inte fullföljer processen. Flera åtgärder främjar också ett gott bemötande av målsägande. Detta är viktigt både för brottsutredningens gång och för allmänhetens förtroende för rättsväsendet.²³⁴

Efter införandet av den nya lagen om samtycke har antalet anmälda våldtäktsbrott ökat och även antalet åtal och fällande domar. Om kunskapen om lagen sprids och förankras i samhället, kan antalet våldtäktsbrott i framtiden bli färre. Jämställdhetsmyndigheten bedömer därför att medvetandehöjande och informationsspridande insatser till olika målgrupper i samhället är fortsatt relevant. Insatserna bör anpassas och riktas till olika relevanta målgrupper genom exempelvis språkanpassning och olika arenor för informationsspridning.

---

²³² Polismyndigheten internrevision 047.717/2020 och A058.733/2018

²³³ Se kapitel 2, *Beskrivning och analys av utvecklingen utifrån utvalda indikatorer*

²³⁴ Se även Brottsförebyggande rådet (2021) *Om utsatthet, otrygghet och förtroende* Nationella trygghetsundersökningen 2021:11

Det juridiska skyddet för barn har under strategiperioden stärkts genom lagstiftning kring sexuell exploatering och den nya lagen om barnfridsbrott. Barnets position som brottsoffer i fall av våld mellan föräldrarna bör även beaktas i domar om vårdnad, boende och umgänge, så att barn inte mot sin vilja tvingas till skadligt umgänge.²³⁵ Uppgifter om våld är vanligt i dessa mål och det finns brister i hur barns utsatthet för våld beaktas i domar om vårdnad, boende och umgänge.²³⁶ I september 2021 beslutades om en utredning för att bättre skydda barn från umgänge med en våldsam förälder (dir. 2021:70).²³⁷

De brottsbekämpande myndigheternas åtgärder inom arbetet mot hedersrelaterad brottslighet består framför allt av kunskapshöjande insatser. Om kunskapen från nätverk och metodstöd når ut i alla delar av verksamheten och vilken effekt detta har, kan inte bedömas i dagsläget. Det nya uppdraget till Nationella kompetensteamet att inrätta ett nationellt kompetenscentrum förväntas bidra till att kunskapen om den nya lagstiftningen sprids och tillämpas. Uppföljning och analys av arbetets effekter behövs.

Flera lagändringar under strategiperioden ger förbättrat skydd för personer som utsätts eller riskerar att utsättas för hedersrelaterad brottslighet och sänder samtidigt ett budskap om att detta inte accepteras av samhället. För att se om stärkt juridiskt skydd implementeras i praktiken för dessa målgrupper ser Jämställdhetsmyndigheten att uppföljning behövs av genomförda lagändringar.

Lagstiftning har skärpts och förutsättningar för det brottsutredande arbetet har förbättrats, men Jämställdhetsmyndigheten bedömer att det finns ett fortsatt behov av ytterligare insatser inom det våldsförebyggande arbetet för att förebygga och förhindra att brott begås.

---

²³⁵ Jämställdhetsmyndigheten (2022) *Uppgifter om våld är inget undantag* 2022:1

²³⁶ Ibid

²³⁷ <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/09/okad-trygghet-for-barn-i-utsatta-situationer/>

REFERENSER

- Brottsförebyggande rådet (2008). *Polisens utredningar av våld mot kvinnor i nära relationer* Rapport 2008:25
- Brottsförebyggande rådet (2016). *Målsägandes medverkan i rättsprocessen* Rapport 2016:8
- Brottsförebyggande rådet (2019). *Våldtäkt från anmälan till dom - En studie av rättsväsendets arbete med våldtäktsärenden* Rapport 2019:9
- Brottsförebyggande rådet (2020). *Den nya samtyckeslagen i praktiken En uppföljning av 2018 års förändringar av lagreglerna rörande våldtäkt* Rapport 2020:6
- Brottsförebyggande rådet (2021) *Om utsatthet, otrygghet och förtroende* Nationella trygghetsundersökningen 2021:11
- Jämställdhetsmyndigheten (2019) *Barn i människohandel Slutredovisning av regeringsuppdraget att samordna arbetet mot människohandel och exploatering av barn* Rapport 2019:6
- Jämställdhetsmyndigheten (2022) *Uppgifter om våld är inget undantag* 2022:1
- Länsstyrelsen Östergötland (2021) *Plan för myndighetsgemensam information och vägledning för arbetet mot hedersrelaterad brottslighet* A2020/02649/JÄM Rapport 2021:9
- Polismyndigheten (2018) *Internrevision* A058.733/2018
- Polismyndigheten (2019) *Årsredovisning*
- Polismyndigheten (2020) *Internrevision* 047.717/2020
- Polismyndigheten (2020) *Årsredovisning*
- Polismyndigheten NOA beredningsenhet (2017) *Nationellt strategiskt projekt Ämnesområde förhör* Projektdirektiv A555.694/2017
- Polismyndigheten NOA UC Väst, Åklagarmyndigheten UC Göteborg (2019) *Våldsbrott i nära relationer och sexualbrott mot vuxna - En gemensam granskning av polisens och åklagarens handläggning. Tillsynsrapport* 2019:1
- Proposition 2020/21:217 *Skärpta straff för våld och andra kränkningar i nära relationer*
- Proposition 2020/21:170 *Barn som bevittnar brott*
- Proposition 2021/22:138 *Ett särskilt brott för hedersförtryck.*
- Regeringskansliet (2021) *Åtgärdsprogram för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor* A2021/02397
- Riksrevisionen (2021) *Internetrelaterade övergrepp mot barn* 2021:25

Riksåklagaren (2021). *Förundersökningsbegränsning och åtalsunderlåtelse*
Riksåklagarens riktlinjer 2021:1

SOU 2021:43 *Ett förstärkt skydd mot sexuella kränkningar*

Åklagarmyndigheten (2021) *Nya regler om tidiga förhör* Rättslig vägledning
2021:23

Åklagarmyndigheten, Utvecklingscentrum Göteborg; Polismyndigheten,
Utvecklingscentrum Väst *Promemoria Mars 2017* Uppdaterad juni 2018

7. ÅTGÄRDER MÅLOMRÅDE 4: FÖRBÄTTRAD KUNSKAP OCH METODUTVECKLING

Den fjärde målsättningen i den nationella strategin fokuserar på förbättrad kunskap och metodutveckling för lärande och utveckling. Med förbättrad kunskap och metodutveckling avses:

- Kunskap om mäns våld mot kvinnor hos allmänheten samt berörda yrkesgrupper och beslutsfattare på alla samhällsnivåer
- Utveckling av metoder och arbetssätt för att motverka våldet genom forskning, utvärdering och uppföljning²³⁸

Kunskap och metodutveckling ingår i alla fyra målsättningar i den nationella strategin. Det betyder att området behöver avgränsas i detta kapitel. Här redovisas och analyseras tre åtgärdsområden som Jämställdhetsmyndigheten bedömer har störst bredd och genomslagskraft inom området: kompetensstödsuppdraget, högskoleuppdraget samt arbete för att motverka sexuella trakasserier.

Jämställdhetsmyndigheten har tidigare lyft fram att det finns behov av att utvärdera metoder och arbetssätt, men att det idag saknas bevisat effektiva metoder för våldsförebyggande arbete.²³⁹ Därför fokuserar detta kapitel i högre grad på förbättrad kunskap än på metodutveckling.

---

²³⁸ Skr. 2016/17:10

²³⁹ Jämställdhetsmyndigheten (2019:11) *Våldsförebyggande arbete med barn och unga*; Franzén, A. och Gottzén, L. (2020) *Våldsprevention i Sverige: En forskningsöversikt*.

7.1. KOMPETENSSTÖDSUPPDRAGET

Socialstyrelsen är huvudansvarig myndighet för det så kallade kompetensstödsuppdraget, som syftar till att tillhandahålla och kvalitetssäkra kunskaps- och metodstöd om våld i nära relationer till kommuner, regioner och ideella organisationer. Kompetensstödsuppdraget har pågått sedan 2012. I detta avsnitt ligger fokus på perioden 2017–2021, även om det senaste uppdraget sträcker sig fram till 2022. En övergripande målsättning med kompetensstödsuppdraget är att arbetet mot våld i nära relationer, sexuellt våld, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål, ska vara av likvärdig kvalitet i hela landet. Personer som har utsatts för sådant våld ska få det stöd och den hjälp som de behöver oavsett var i landet de bor. Målsättningen är också att kommuner och regioner ska vara självförsörjande i fråga om baskunskaper om våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Uppdraget har utvecklats och utvidgats under perioden 2016–2018 till att även omfatta hälso- och sjukvården, inklusive tandvården. Det har tagits fram en myndighetsgemensam genomförandeplan med mål som styr arbetet under 2020–2022.

Socialstyrelsen ska enligt uppdraget tillhandahålla och kvalitetssäkra kunskaps- och metodstöd, så kallat kompetensstöd, i samverkan med Nationellt centrum för kvinnofrid vid Uppsala universitet (NCK) och Barnafrid – nationellt centrum för kunskap om våld mot barn vid Linköpings universitet. Socialstyrelsen ska också samverka med medverkande myndigheter för att stödja spridning och underlätta mottagandet av nationellt stöd. Socialstyrelsen, NCK, Barnafrid, länsstyrelserna och Jämställdhetsmyndigheten ska samverka om förbättrad kunskap och metodutveckling.

Jämställdhetsmyndigheten ska bistå Socialstyrelsen att sprida nationellt stöd till den regionala nivån, främja enhetlighet och synergier mellan länen och särskilt stödja utvecklingen inom hälso- och sjukvården samt samverka mellan hälso- och sjukvården och socialtjänsten.

Länsstyrelserna har i uppdrag, att i samverkan med Socialstyrelsen, ge regionalt kompetensstöd till kommuner i syfte att underlätta genomförandet av nationell kunskap och stimulera långsiktigt utvecklingsarbete. Även ideella föreningar och stiftelser ska erbjudas stöd.²⁴⁰ Länsstyrelsernas arbete redovisas i kapitel 8 i denna rapport.

---

²⁴⁰ S2020/01591/SOF (delvis)

Socialstyrelsen har också sedan 2012 i uppdrag att fördela utvecklingsmedel till kommuner, regioner och ideella föreningar och stiftelser samt fördela särskilda stimulansmedel till länsstyrelserna, NCK och Barnafrid, efter ansökan. Medlen ska användas för att utveckla socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete mot våld i nära relationer, sexuellt våld, hedersrelaterat våld och förtryck samt för att stödja arbete med vuxna och barn i prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Utvecklingsmedlen ska bidra till utveckling av det systematiska och långsiktiga kvalitetsarbetet.²⁴¹

Socialstyrelsen har rapporterat att utvecklingsmedlen har stärkt mottagarnas kvalitetsutveckling av arbetet mot våld i nära relationer.²⁴² Utvecklingsmedlen har enligt Socialstyrelsens redovisningar bland annat bidragit till att kunskapen om våld i nära relationer har ökat och att verksamheterna har fått ökad kännedom om standardiserade bedömnings- och samtalsmetoder.

7.1.1. Åtgärder för förbättrad kunskap om våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck

Som en del av regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor har Socialstyrelsen under strategiperioden fått i uppdrag att ta fram kunskap och metoder för socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens behandlingsarbete med våldsutövare i nära relationer.²⁴³ 2020 tog Socialstyrelsen fram ett kunskapsstöd i form av en rapport, *Behandlingsmetoder för personer som utövar våld i nära relationer*, som beskriver fjorton behandlingsmetoder för våldsutövare. Rapporten visar att metoderna vanligen fokuserar på en analys av individens våldsbeteende och träning av färdigheter att hantera tankar och känslor och att kommunicera i en nära relation. Metoderna är också främst riktade mot impulsivitet och situationsbundet våld.

---

²⁴¹ S2020/01591/SOF (delvis)

²⁴² Socialstyrelsen (2020) *Kvalitetsutveckling av arbetet mot våld i nära relationer. Redovisning av 2019 års utvecklingsmedel och stimulansmedel.*

²⁴³ Deluppdraget är en fortsättning på uppdraget att utveckla metoder och vägledning för arbetet med personer som utövar våld mot närstående (52021/03248/FST) samt uppdraget våld i nära relationer i Socialstyrelsens regleringsbrev för 2016.

I rapporten skriver Socialstyrelsen vidare att metoderna inte är lika tydligt inriktade på instrumentellt våld och makt- och kontrollvåld, det vill säga när våldet innebär en mer systematisk begränsning av en partners frihet och livsutrymme. Socialstyrelsen ser ett behov av att undersöka möjligheten att utveckla nya och annorlunda metoder för makt- och kontrollvåld, då detta är något som behandlare anser sig sakna i sitt arbete. Socialstyrelsen pekar i rapporten på behovet av mer kunskap om att arbeta med familjer där hedersrelaterat våld och förtryck förekommer. Socialstyrelsen understryker i rapporten behovet av att utvärdera och jämföra effekterna av olika behandlingsmetoder på olika typer av våld.²⁴⁴

Socialstyrelsen ska i frågor som rör hedersrelaterat våld och förtryck arbeta i samverkan med det nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen i Östergötland. Kompetensteamet, som funnits vid Länsstyrelsen i Östergötland sedan 2014, har återkommande haft regeringsuppdrag att motverka hedersrelaterat våld och förtryck, och har haft en central roll i det förebyggande arbetet. Länsstyrelsen i Östergötland fick 2020 i uppdrag att inrätta ett nationellt kompetenscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck.²⁴⁵

Centrumet är en viktig del i kunskapsbyggande och ska vara sektorsövergripande samt stödja kommuner och regioner att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck genom att utveckla ett strategiskt, förebyggande och kunskapsbaserat arbete. I åtgärdsprogrammet för 2021–2023 aviserar regeringen att det nationella kompetenscentret som ska inrättas kommer att ha i uppdrag att regelbundet undersöka omfattningen av hedersrelaterat våld i Sverige samt utvecklingen av samhällets insatser på området.²⁴⁶ 2019 publicerades den hittills mest omfattande kartläggningen som är gjord inom området, *Heder och samhälle – Det hedersrelaterade våldets och förtryckets uttryck och samhällets utmaningar*. Studien genomfördes av Örebro universitet, på uppdrag av Stockholms stad, Göteborgs stad och Malmö stad.²⁴⁷

---

²⁴⁴ Socialstyrelsen (2020) *Behandlingsmetoder för personer som utövar våld i nära relationer*.

²⁴⁵ A2020/02708

²⁴⁶ A2021/02397

²⁴⁷ Baianstovu, R., Strid, S., Cinthio, H., Särnstedt Gramnaes, E., Enelo, J-M. (2019) *Heder och samhälle – Det hedersrelaterade våldets och förtryckets uttryck och samhällets utmaningar*. Örebro University, Örebro, Sweden

NCK har i samverkan med länsstyrelserna och Socialstyrelsen tagit fram en webbkurs om våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Kursen lanserades i september 2016 och fram till idag har cirka 100 000 personer gått kursen. Webbstöd till kommuner lanserades 2014 och 2018 lanserades webbstöd för hälso- och sjukvården och tandvården. NCK har även ordnat nätverksmöten för regionernas ansvariga för kvinnofridsarbete och kontinuerligt erbjudit regionerna rådgivning angående utbildningsfrågor.

Barnafrid har i uppdrag att i samverkan med Socialstyrelsen och länsstyrelserna utveckla och erbjuda kompetensstöd till kommuner och regioner avseende våldsutsatta barn och barn som har bevittnat våld. Barnafrid har under strategiperioden erbjudit både fristående kurser och uppdragsutbildningar samt ett så kallat basprogram, som är en webbaserad utbildning.

Jämställdhetsmyndigheten har inom ramen för kompetensstödsuppdraget deltagit i den myndighetsgemensamma arbetsgruppen och framtagandet av genomförandeplanen. Vidare har Jämställdhetsmyndigheten, i enlighet med uppdraget, lämnat synpunkter till Socialstyrelsen på inkomna ansökningar om stimulansmedel. Jämställdhetsmyndigheten har i gemensamma utbildningsinsatser för länsstyrelsernas utvecklingsledare föreläst om sexuell exploatering, prostitution och människohandel. Dessutom har Jämställdhetsmyndigheten tagit fram en webbutbildning om sexuell exploatering av barn, prostitution och människohandel för yrkesverksamma.

Då lagstiftningen på området ändrats 2021 och socialnämnden åläggs att erbjuda stöd till våldsutövare är detta något som behöver inkluderas i det nationella kompetensstödet.

7.1.2. Ojämn takt mellan olika kommuners och regioners arbete mot mäns våld mot kvinnor

Socialstyrelsen gör bedömningen att allt fler kommuner arbetar med att utveckla kvaliteten och att arbetet mot våld i nära relationer har blivit mer synliggjord och prioriterad hos kommuner och regioner.²⁴⁸ Samtidigt konstaterar Socialstyrelsen att olika kommuner och regioner har kommit olika långt med att skapa långsiktiga förändringar. Det finns därmed fortsatt behov av kompetensförsörjning, men också handlingsplaner, rutiner och systematisk uppföljning.

---

²⁴⁸ Socialstyrelsen (2019) *Årsredovisning 2018*; Socialstyrelsen (2020) *Årsredovisning 2019*.

Socialstyrelsen pekar på behovet av ett kontinuerligt kompetensstöd hos kommunerna och regionerna.²⁴⁹ Statskontorets kartläggning visar att det är en stor utmaning för myndigheterna att se till att de kunskapsstöd, metoder och arbetssätt som myndigheter tar fram och sprider också implementeras i verksamheterna.²⁵⁰

Även om implementering har gjorts på ett bra sätt tar det ofta lång tid innan man kan se effekterna. Mätinstrument behöver utvecklas för att möjliggöra framtida analyser. Statskontoret drar slutsatsen att Jämställdhetsmyndigheten kan ta en större roll i att följa upp användningen av kunskap och följa upp implementeringen och användningen av kompetensstödet. Myndigheten för vård- och omsorgsarbete har fått i uppdrag att analysera och bedöma hur kompetensstödsuppdraget i sin helhet har uppfyllt de övergripande målen och bidragit till att målet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Uppdraget ska redovisas 30 november 2023.²⁵¹

Enligt Socialstyrelsen finns en uppfattning bland samtliga mottagargrupper att den ettåriga utformningen av statsbidraget försvårar en långsiktig planering. Det vore därför önskvärt med flerårigt bidrag.

---

²⁴⁹ Socialstyrelsen (2020) *Kvalitetsutveckling av arbetet mot våld i nära relationer. Redovisning av 2019 års utvecklingsmedel och stimulansmedel.*

²⁵⁰ Statskontoret (2021) *Mäns våld mot kvinnor - en analys av myndigheternas arbete med den nationella strategin.*

²⁵¹ Statskontoret (2021) *Mäns våld mot kvinnor - en analys av myndigheternas arbete med den nationella strategin.*

7.2. HÖGSKOLEUPPDRAGET

Som resultat av ett regeringsuppdrag publicerade Universitetskanslersämbetet (UKÄ) 2015 en rapport om hur mänskliga rättigheter, mäns våld mot kvinnor och våld mot barn beaktas i högre utbildning. I rapporten drog UKÄ slutsatsen att undervisningen om mäns våld mot kvinnor behövde utvecklas för att studenterna ska få de kunskaper de behöver för att möta våldsutsatta personer i sina kommande yrken.²⁵² I betänkandet *Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck* (SOU 2015:55) framförs att det är allvarligt att det saknas obligatoriska kurser om mäns våld mot kvinnor i utbildningar till yrken som innebär möten med våldsutsatta kvinnor och barn. Sverige har, med utgångspunkt i Istanbulkonventionen §15, beslutat att från och med den 1 juli 2018 införa ett examensmål i högskoleförordningen om att studenter inom vissa utbildningar ska kunna visa kunskap på området mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Det nya examensmålet berör sammanlagt 84 utbildningsprogram vid 27 lärosäten.²⁵³

Jämställdhetsmyndigheten fick i uppdrag att erbjuda utbildningsinsatser och kunskapsstöd för lärare och andra utbildningsansvariga vid universitet och högskolor i frågor som rör mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Frågor om hedersrelaterat våld och förtryck, barnäktenskap, tvångsäktenskap, könsstympning av kvinnor, våld mot barn samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål och hbtqi-personers utsatthet för våld i nära relationer ingick i uppdraget.²⁵⁴ I uppdraget har resultaten från studier från Göteborgs universitet²⁵⁵ fungerat som vägledande underlag.

Uppdraget är pågående till följd av fortsättningsuppdrag och genomförs i samverkan med NCK vid Uppsala universitet, Barnafriad vid Linköpings universitet, Göteborgs universitet, Marie Cederschiölds högskola och Malmö universitet.

---

²⁵² Universitetskanslersämbetet (2015) *Hur mänskliga rättigheter, mäns våld mot kvinnor och våld mot barn beaktas i högre utbildning*, 2015:25.

²⁵³ Jämställdhetsmyndigheten (2021:13) *Utbildning för ökad kunskap. Slutredovisning av uppdrag om utbildning till lärosäten om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, 2019-2020*.

²⁵⁴ Jämställdhetsmyndigheten (2021:13) *Utbildning för ökad kunskap. Slutredovisning av uppdrag om utbildning till lärosäten om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, 2019-2020*.

²⁵⁵ Carlsson, N. (2019) *Lärosätenas utbildningsbehov i frågor om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer – delrapport 2019*; Carlsson, N. (2020) *Lärosätenas utbildningsbehov i frågor om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Slutrapport 2020*.

Jämställdhetsmyndigheten har tillsammans med de fem universiteterna och högskolorna genomfört kurser om 3 högskolepoäng inom området att undervisa om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Kurser ges om män och maskulinitet, att undervisa om barns utsatthet, och teoretiska perspektiv på mäns våld mot kvinnor. Ytterligare kurser med fokus på särskild utsatthet för våld bland äldre och hbtqi-personer, hedersrelaterat våld och förtryck, samt prostitution och människohandel har gett möjlighet till fördjupning inom området.

NCK har gett en högskolepedagogisk kurs ”Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer”, en introduktionskurs i den pedagogiska processen och implementeringen av examensmålet.

7.2.1. Flera högskolekurser har erbjudits och examensmålen har reviderats i flera utbildningsprogram

Sju utbildningsprogram har haft examensmålet sedan höstterminen 2018 och ett utbildningsprogram sedan vårterminen 2019. Utbildningsprogrammen har olika utbildningslängd, från tre år till sex år. Examensmålet gäller för utbildning till:

- fysioterapeut
- läkare
- psykolog
- socionom
- jurist
- sjuksköterska
- tandläkare
- tandhygienist

Tabell 3 Utbildningsprogram med examenmål om visad kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relation

Program	Start	Utbildningslängd
Tandhygienist	1 jan 2019	3 år
Sjuksköterska	1 juli 2018	3 år
Fysioterapeut	1 juli 2018	3 år
Socionom	1 juli 2018	3,5 år
Jurist	1 juli 2018	4,5 år
Tandläkare	1 juli 2018	5 år
Psykolog	1 juli 2018	5 år
Läkare	1 juli 2018	6 år

Fram till och med höstterminen 2021 som avslutas den 23 januari 2022, är det tandhygienist-, sjuksköterske-, fysioterapeut- och socionomprogrammet som hunnit genomföra minst en utbildningsomgång som inkluderar examenmålet. Det tar dock ytterligare en tid efter terminsslut innan en student kan ta ut examen, så i skrivande stund har inte alla som genomgått en utbildning tagit ut examen.

De första studenterna som påbörjade sin utbildning efter att examenmålet infördes den 1 juli 2018 kommer att ta sin examen under åren 2021–2024, beroende på de berörda utbildningarnas längd. Frågor till de lärosäten som ger de fyra programmen har ställts och av dessa har 27 lärosäten med totalt 53 utbildningsprogram inkommit med svar i tid för att inkluderas i nedanstående tabell. Alla studenter som startade sin utbildning vårterminen 2019 har förmodligen inte hunnit avsluta sin utbildning, och några kan ha påbörjat utbildning innan examenmålet började gälla. Därför bör nedanstående tabell enbart ses som en ungefärlig beskrivning av hur många som från och med våren 2022 får med sig kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relation i sin yrkesutövning.

Tabell 4 Program, antal registrerade studenter och antal som tagit examen.

Program	Start	Antal registrerade	Antal tagit examen
Tandhygienist	1 jan 2019	103	42
Sjuksköterska	1 juli 2018	6294	3617
Fysioterapeut	1 juli 2018	16	64
Socionom	1 juli 2018	591	315

Totalt är det 8540 studenter som påbörjat en av ovan nämnda utbildningar varav 4633 studenter har tagit examen. Fler studenter kommer att ta examen under våren 2022.

7.2.2. Fler utbildningar bör inkluderas och behov av långsiktigt kunskapsstöd till högskolor och universitet

Jämställdhetsmyndigheten bedömer att fler professionsutbildningar bör inkluderas i examensordningen, däribland polisprogrammet, specialistsjuksköterskeprogrammen, alla pedagogiskt inriktade program²⁵⁶ och i viss mån yrkeshögskolan. Jämställdhetsmyndigheten bedömer också att uppföljning efter examen behövs, för att se vilken effekt examensmålet fått och för att kunna avgöra om det behöver utvecklas ytterligare.

Som Jämställdhetsmyndigheten har framfört i slutredovisningen av uppdraget om utbildning till lärosäten om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer²⁵⁷, bedömer myndigheten att det behövs fortsatt långsiktigt kunskapsstöd inom området riktat till universitet och högskolor för både lärare och personal med övergripande utbildningsansvar.

²⁵⁶ Såsom lärare och förskollärare

²⁵⁷ Jämställdhetsmyndigheten (2021:13) *Utbildning för ökad kunskap. Slutredovisning av uppdrag om utbildning till lärosäten om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, 2019–2020.*

Jämställdhetsmyndigheten och NCK arbetar nu fram en webbplats som löpande uppdateras med referenser till aktuell forskning och förslag till kurslitteratur. På så sätt kommer webbplatsen fungera som en högskolepedagogisk ”bank” med förslag till hur examensmålet kan brytas ner till tydliga lärandemål och hur undervisning och examination kan utformas. Webbplatsen kommer på sikt också innehålla andra kunskapsstöd såsom digitala undervisningsmaterial riktad till professioner och fördjupningskurser till specifika professioner samt hänvisningar till nationella grundutbildningar.²⁵⁸

7.3. SEXUELLA TRAKASSERIER/#METOO

Sexuella trakasserier drabbar vuxna, unga och barn på arenor som arbetsplatsen, skolan, fritiden och på nätet. Folkhälsomyndighetens rapport från 2019 visade att 42 procent av flickorna och kvinnorna respektive 9 procent av pojkarna och männen uppgav att de utsatts för sexuella trakasserier.²⁵⁹ Sexuella trakasserier är ett stort samhällsproblem, vilket även #metoo-uppropen under hösten 2017 visade. #Metoo-rörelsen visar tydligt på förekomsten av dessa trakasserier och kopplingarna till ojämställdhet. För de som utsätts för sexuella trakasserier innebär det att deras möjligheter att ta del av arbetsliv och skola samt att vistas i det offentliga rummet begränsas. Alla kan bli utsatta för sexuella trakasserier och sexuellt våld. Sammantaget utsätts dock flickor och kvinnor i mycket högre utsträckning än pojkar och män och en majoritet av de som trakasserar är pojkar och män.

Som ett direkt svar på uppropen gav regeringen särskilda uppdrag och medel till myndigheter och organisationer. Syftet var att de ska kunna utveckla sitt arbete med att till exempel ge stöd till utbildningsinsatser eller arbeta med att motverka och upptäcka sexuella trakasserier. Ett flertal myndigheter har under strategiperioden fått uppdrag om att förebygga sexuella trakasserier, där många uppdrag har riktats mot unga och skolan.²⁶⁰

---

²⁵⁸ Jämställdhetsmyndigheten (2021:13) *Utbildning för ökad kunskap. Slutredovisning av uppdrag om utbildning till lärosäten om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, 2019-2020.*

²⁵⁹ Folkhälsomyndigheten (2019). *Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter i Sverige 2017. Resultat från befolkningsundersökningen SRHR 2017.*

²⁶⁰ Regeringen (2022) #Metoo, <https://regeringen.se/regeringens-politik/metoo/>

En granskning av myndigheters årsredovisningar för 2017²⁶¹ visade att 11 av 59 myndigheter lyfter #metoo och eventuella uppdrag kopplade till sin myndighet i årsredovisningen. I ett antal verksamheter har det lett till att det interna arbetet med att hantera sexuella trakasserier och kränkningar har prioriterats. Arbetet handlar exempelvis om att utveckla rutiner för att hantera anmälningar och att se över det förebyggande arbetet.

7.3.1. Uppdrag att samla och sprida information om sexuella trakasserier

I samband med #metoo fick Jämställdhetsmyndigheten, i regleringsbrevet för 2018, i uppdrag av regeringen att samla och sprida kunskap om sexuella trakasserier, med särskilt fokus på barns och ungas situation. Jämställdhetsmyndigheten har kartlagt organisationers och myndigheters arbete mot sexuella trakasserier och resultaten finns publicerade på myndighetens webbplats. Här ingår information om material, metoder och verktyg för arbetsgivare eller utbildningsanordnare som har ansvar för och möjlighet att förebygga och motverka sexuella trakasserier. Webbsidorna innehåller också information om vad olika civilsamhällesaktörer gör för att förebygga och bekämpa sexuella trakasserier. På webbplatsen beskriver myndigheten även samspelet mellan olika regelverk som kan bli aktuella vid en anmälan om sexuella trakasserier. Webbsidorna har utvecklats till ett nav för andra myndigheters och aktörers information och arbete, så att besökare lätt kan gå in på aktuella länkar för att hitta den information de söker.

I uppdragets slutrapport²⁶² presenteras även områden som identifieras som särskilt viktiga för att nå framgång i arbetet framåt. Jämställdhetsmyndigheten tog också fram sju korta filmer med utgångspunkt i berättelser och behov som lyfts i #metoo-uppdrag från utsatta grupper som socialtjänsten möter.²⁶³

---

²⁶¹ Jämställdhetsmyndigheten (2018) *Myndigheter och lärosätens beskrivning av åtgärder år 2017 för att nå de jämställdhetspolitiska målen.*

²⁶² Jämställdhetsmyndigheten (2019) *Samlad kunskap mot sexuella trakasserier. Slutredovisning av uppdraget att samla och sprida kunskap om sexuella trakasserier.* Rapport 2019:12

²⁶³ <https://jamstalldhetsmyndigheten.se/mans-vald-mot-kvinnor/sexuella-trakasserier/berattelser-fran-metoo-upproppen/>

#Metoo synliggjorde också att det saknas kunskap om de regelverk som finns för att förebygga sexuella trakasserier. Det gäller till exempel diskrimineringslagen och dess krav på aktiva åtgärder, arbetsmiljölagen och Arbetsmiljöverkets föreskrifter, samt hur dessa förhåller sig till varandra. År 2018 fick därför Diskrimineringsombudsmannen (DO) och Arbetsmiljöverket (AV) i uppdrag att tillsammans ta fram en gemensam digital plattform med information om lagar och regler, med syfte att motverka sexuella trakasserier. Informationsinsatserna skulle genomföras genom tre huvudaktiviteter: ta fram en broschyr, genomföra ett seminarium för myndighetschefer och lansera en digital plattform.

DO menar att organisationskultur och arbetsplatsklimat är något som arbetsgivare behöver undersöka, analysera och förändra. DO lyfter maktanalys, genusanalys och intersektionell analys och argumenterar för att det är viktigt att inkludera ett maktperspektiv i analyser av sexuella trakasserier.²⁶⁴ Jämställdhetsmyndigheten noterar att informationen på den digitala plattformen inte tydligt benämner att sexuella trakasserier är en form av mäns våld mot kvinnor.

I oktober 2018 genomfördes seminariet för myndighetschefer, vilket utgick från ledarskapets villkor och vilket ledarskap som krävs i arbetet med att förebygga sexuella trakasserier. Den digitala plattformen lanserades i november 2018 och består av samlad information. Den samlade informationen om respektive lagstiftningar kommuniceras via respektive myndighets existerande webbsidor. Broschyren *Mellan den som utsätts och den som utsätter står du* blev klar 2019.

Med anledning av #metoo fick Socialstyrelsen ett uppdrag under 2018, under namnet #upptäckvåldet. Detta har varit en särskild satsning på våld mot särskilt utsatta grupper. Socialstyrelsen²⁶⁵ har genomfört utbildningsinsatser för socialtjänstens personal om våld i nära relationer och mäns våld mot kvinnor. Inom uppdraget har det genomförts en konferens med syftet att öka kunskapen om våld och sexuella övergrepp mot flickor och kvinnor med erfarenhet av missbruk och drogberoende, prostitution och människohandel, kvinnor med funktionsnedsättning och äldre kvinnor. Utöver att stimulera kunskap- och erfarenhetsspridning, var målet också att verka för ett professionellt och likvärdigt bemötande inom socialtjänsten över hela landet.²⁶⁶

---

²⁶⁴ Diskrimineringsombudsmannen (2021) *Förebygga sexuella trakasserier i arbetslivet. Vad visar forskning?* Rapport 2021:2

²⁶⁵ I samverkan med Jämställdhetsmyndigheten, Länsstyrelserna och NCK

²⁶⁶ Socialstyrelsen (2020) *Kvalitetsutveckling av arbetet mot våld i nära relationer. Redovisning av 2019 års utvecklingsmedel och stimulansmedel.*

#Metoo har också lett till åtgärder inom högskolor och universitet. Som Jämställdhetsmyndigheten har redovisat i *Jämställdhetsintegrering i högskolor och universitet* har några av lärosätena lyft fram att deras plan för jämställdhetsintegreringsarbetet har utvecklats. Problembeskrivningar har omformulerats eller kompletterats i syfte att förtydliga arbetet.²⁶⁷ Vetenskapsrådets rapport *Sexuella trakasserier i akademien – En internationell forskningsöversikt* ger en aktuell bild av vilken forskning som finns inom akademien på sakområdet.²⁶⁸ Forskningsöversikten lyfter fram följande komponenter som grundläggande för ett verkningsfullt arbete mot sexuella trakasserier inom akademien:

- Att erkänna individuella erfarenheter av utsatthet
- Förebyggande metoder som fungerar
- Relevanta stödstrukturer
- Säkra mätmetoder
- Relevanta teoretiska perspektiv
- Förfinad och förändrad lagstiftning

Ett annat exempel är ett forsknings- och samverkansprogram om sexuella trakasserier och genusbaserad utsatthet i akademien vid Karolinska institutet (KI) i Stockholm. Programmet är ett initiativ av KI, Kungliga Tekniska Högskolan (KTH), Malmö universitet och Nationella sekretariatet för genusforskning. Syftet med programmet är att etablera forskningsbaserad kunskap om hur svensk högskolesektor gemensamt kan förbättra arbets- och studiemiljön på lärosäten. Bland annat genomförs en nationell forskningsstudie som kommer att omfatta 125 000 respondenter verksamma vid 38 lärosäten.²⁶⁹

---

²⁶⁷ Jämställdhetsmyndigheten (2019:2) *Jämställdhetsintegrering i högskolor och universitet. En lägesrapport.*

²⁶⁸ Vetenskapsrådet (2018) *Sexuella trakasserier i akademien – En internationell forskningsöversikt.*

²⁶⁹ www.ki.se/genusprogrammet

7.4. SLUTDISKUSSION

De flesta myndigheter inom området arbetar med någon form av kunskapsspridning och utbildningsinsatser om mäns våld mot kvinnor, även om alla åtgärder inte redovisas i detta kapitel.²⁷⁰ Jämställdhetsmyndigheten har i regleringsbrevet för 2022 fått i uppdrag att identifiera kunskapsluckor.²⁷¹ Regeringen har även förtydligat Jämställdhetsmyndighetens uppdrag från och med 1 januari 2022 genom ett tillägg i myndighetens instruktion där det framgår att myndigheten vartannat år ska göra en uppföljning av delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Jämställdhetsmyndigheten ser att detta ger möjligheter att verka för ett effektivt och kunskapsbaserat arbete som möter kommuners, regioners, myndigheters och andra aktörers behov. Myndigheten bedömer att uppföljningarna bör gynna arbetet med förbättrad kunskap och metodutveckling.

Även om arbetet mot mäns våld mot kvinnor har blivit mer synliggjort och prioriterat hos kommuner och regioner, har olika kommuner och regioner kommit olika långt. Det finns därför fortsatt behov av kompetensstöd men också av handlingsplaner, rutiner och systematisk uppföljning. Myndigheter följer idag upp om kunskap sprids, men inte hur kunskapen påverkar mottagarens arbete. Här finns en utvecklingspotential. Som lyfts fram tidigare i denna rapport behövs det indikatorer och andra analysverktyg för att kvalitativt och långsiktigt följa upp förbättrad kunskap och metodutveckling.

Jämställdhetsmyndigheten gör bedömningen att ett nationellt kompetensstöd framöver bör utvecklas för att omfatta alla områden inom den nationella strategin. Detta kan få stor betydelse för att stödja kunskapsutvecklingen inom eftersatta områden. Det gäller inte minst området prostitution och människohandel samt sexuell exploatering av barn, men även området hedersrelaterat våld och förtryck med alla dess uttryck som barnäktenskap, tvångsäktenskap och könsstympning och lagstiftning kring detta. Det gäller även kunskapsutveckling inom området maskulinitet, makt och kopplingen till våld samt kunskap om bemötande av våldsutövare.

---

²⁷⁰ Se exempelvis Statskontoret (2021) *Mäns våld mot kvinnor - en analys av myndigheternas arbete med den nationella strategin*.

²⁷¹ *Identifiera kunskapsluckor och kartlägga utbildningsbehov om mäns våld mot kvinnor*. RB 2022 Jämställdhetsmyndigheten

Jämställdhetsmyndigheten bedömer att införandet av examensmålet om att visa kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer har samhällsförändrande potential. Som Universitetskanslersämbetet tidigare har påpekat, är kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld mot barn viktigt för att studenter ska ha kunskap och beredskap att sin framtida yrkesutövning kunna bemöta våldsutsatta på ett professionellt sätt och ge rätt stöd.²⁷²

Jämställdhetsmyndigheten bedömer även att examensmålet för vissa utbildningar innebär att området mäns våld mot kvinnor i framtiden kommer att respekteras som ett eget kunskapsområde och forskningsfält. Detta kan bland annat innebära möjligheter till ökade forskningsanslag till området. Genom att införa examensmålet och koppla ett stöd till införandet genom Jämställdhetsmyndigheten har förutsättningar skapats för undervisning som går i linje med Sveriges åtaganden enligt Istanbulkonventionen.

Jämställdhetsmyndigheten anser att fler professionsutbildningar borde inkluderas av kunskapskravet i examensordningen, däribland polisprogrammet, specialistsjuksköterskeprogrammen och i viss mån yrkeshögskolan samt alla pedagogiskt inriktade program. Jämställdhetsmyndigheten bedömer också att uppföljning efter examen behövs, för att se vilken effekt examensmålet fått och för att kunna avgöra om det behöver utvecklas ytterligare.

Jämställdhetsmyndigheten bedömer att ett gediget förändringsarbete har initierats på kort tid för att motverka sexuella trakasserier, och att det idag finns mycket information att tillgå. Det finns dock mycket kvar att göra, inte minst för att barn och unga men även vuxna ska känna sig trygga.

---

²⁷² Universitetskanslersämbetet (2015) *Hur mänskliga rättigheter, mäns våld mot kvinnor och våld mot barn beaktas i högre utbildning*. 2015:25

REFERENSER

- A2020/00238/JÄM. Uppdrag att följa upp och analysera arbetet med den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.
- Baianstovu, R., Strid, S., Cinthio, H., Särnstedt Gramnaes, E., Enelo, J-M. (2019) *Heder och samhälle – Det hedersrelaterade våldets och förtryckets uttryck och samhällets utmaningar*. Örebro University, Örebro, Sweden
- Carlsson, N. (2020) *Lärosätenas utbildningsbehov i frågor om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Slutrapport 2020*. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Carlsson, N. (2019) *Lärosätenas utbildningsbehov i frågor om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer – delrapport 2019*. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Diskrimineringsombudsmannen (2021) *Förebygga sexuella trakasserier i arbetslivet Vad visar forskning? Rapport 2021:2*
- Folkhälsomyndigheten. (2019) *Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter i Sverige 2017. Resultat från befolkningsundersökningen SRHR 2017*.
- Franzén, A., och Gottzén, L. (2020) *Våldsprevention i Sverige: En forskningsöversikt*. Stockholm: Stockholms universitet.
- Jämställdhetsmyndigheten (2018) *Myndigheter och lärosätens beskrivning av åtgärder år 2017 för att nå de jämställdhetspolitiska målen*.
- Jämställdhetsmyndigheten (2019) *Jämställdhetsintegrering i högskolor och universitet. En lägesrapport. Rapport 2019:2*.
- Jämställdhetsmyndigheten (2019) *Våldsförebyggande arbete med barn och unga. Rapport 2019:11*.
- Jämställdhetsmyndigheten (2021) *Attityder till sexuella trakasserier i Sverige*.
- Jämställdhetsmyndigheten (2021) *Utbildning för ökad kunskap. Slutredovisning av uppdrag om utbildning till lärosäten om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, 2019–2020. Rapport 2021:13*
- Regeringsbeslut 2020-03-12 *Uppdrag att fördela utvecklingsmedel och ge kompetensstöd. S2020/01591/SOF*.
- Socialstyrelsen (2019) *Årsredovisning 2018*.
- Socialstyrelsen (2020) *Behandlingsmetoder för personer som utövar våld i nära relationer*.
- Socialstyrelsen (2020) *Kvalitetsutveckling av arbetet mot våld i nära relationer. Redovisning av 2019 års utvecklingsmedel och stimulansmedel*.
- Socialstyrelsen (2020) *Årsredovisning 2019*.

Statskontoret (2021) *Mäns våld mot kvinnor - en analys av myndigheternas arbete med den nationella strategin.*

Universitetskanslersämbetet (2015) *Hur mänskliga rättigheter, mäns våld mot kvinnor och våld mot barn beaktas i högre utbildning. Rapportering av ett regeringsuppdrag. Rapport 2015:25.*

Vetenskapsrådet (2018) *Sexuella trakasserier i akademien – En internationell forskningsöversikt.*

8. DET REGIONALA ARBETET MED ATT FÖREBYGGA OCH BEKÄMPA MÄNS VÅLD MOT KVINNOR

2017 fick länsstyrelserna i uppdrag att inom sina respektive län stödja genomförande och uppföljning av regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Regeringens bedömning var att länsstyrelserna bör utgöra navet i genomförandet av den nationella strategin på regional nivå.²⁷³ Detta kapitel beskriver och analyserar det arbete som länsstyrelserna har genomfört inom ramen för sitt uppdrag åren 2018 – 2020, med särskilt fokus på målområde 1 om ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete.

8.1. LÄNSTYRELSEARNAS UPPDRAG ENLIGT DEN NATIONELLA STRATEGIN

Tillkomsten av den nationella strategin 2017 innebar en förflyttning av fokus vad gäller mäns våld mot kvinnor från hantering av våldets konsekvenser till att förebygga dess orsaker. Regeringens bedömning är att länsstyrelserna bör utgöra navet i genomförandet av den nationella strategin på regional nivå. Regeringen beslutade därmed år 2017 att ge *”länsstyrelserna i uppdrag att inom sina respektive län stödja genomförande och uppföljning av regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor 2017–2026”*.²⁷⁴ Länsstyrelsernas uppdrag för perioden 2017–2020 har bestått av sex deluppdrag:

1. Regionala strategier och handlingsplaner
2. Främjande av samverkan
3. Regionala resurscentra för våldsutsatta
4. Utveckling av förebyggande arbete

---

²⁷³ S2017/07420/JÄM (delvis)

²⁷⁴ S2017/07420/JÄM (delvis)

5. Kompetensstöd
6. Regional lägesrapportering

Regeringsbeslutet innebär att länsstyrelserna har i uppdrag att bistå kommuner och regioner inom länen genom kunskap och metodstöd i deras arbete med mäns våld mot kvinnor samt främja samverkan mellan kommuner, regioner, myndigheter på regional nivå och civilsamhället.

8.1.1. Våldsförebyggande arbete i länsstyrelsernas uppdrag

Som nämnts i kapitel 4 i denna rapport, beskrivs i den nationella strategin att den första målsättningen om ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete mot våld omfattar universell prevention riktad till hela befolkningen. Det förebyggande arbetet handlar även om selektiv prevention riktad till särskilda grupper med förhöjd risk att utsättas för eller att utöva våld, situationell prevention som syftar till att minska antalet tillfällen att utöva våld samt indikativ prevention som riktas till män som har utövat våld för att förebygga att våldet upprepas.²⁷⁵

Länsstyrelsernas förebyggande deluppdrag, *Utveckling av förebyggande arbete*, formuleras enligt följande. ”Våldsförebyggande arbete kan avse många olika åtgärder som syftar till att förhindra våld eller upprepat våld. Länsstyrelserna ska främja utvecklingen av universella förebyggande insatser mot våld, inklusive våld i ungas partnerrelationer. Länsstyrelserna bör även främja våldsförebyggande arbete med föräldrar, inklusive i hederskontext. Dessutom ska länsstyrelserna verka för en utveckling av återfallsförebyggande insatser för män som har utövat våld och vidta åtgärder för att förebygga köp av sexuella tjänster. Utvecklingen av länsstyrelsernas förebyggande arbete med mäns våld mot kvinnor bör samordnas med myndigheternas uppdrag på närliggande områden såsom brottsförebyggande arbete.”²⁷⁶

Det våldsförebyggande arbetet är också en viktig aspekt av övriga deluppdrag. Regeringen beskriver i uppdraget till länsstyrelserna att deluppdraget om främjande av samverkan även bör omfatta våldsförebyggande arbete inklusive återfallsförebyggande arbete med tidigare våldsbrottsdömda män. Vidare innefattar deluppdraget om kompetensstöd att länsstyrelserna ska bistå kommuner och regioner i tillämpningen av metoder för universellt våldsförebyggande arbete med unga. Därtill ska länsstyrelserna redovisa insatser som berörda aktörer har genomfört i förhållande till strategins målsättningar och utgångspunkter i de regionala lägesbilderna.

---

²⁷⁵ Skr. 2016/17:10

²⁷⁶ S2017/07420/JÄM (delvis)

8.1.2. Nationell samordning av länsstyrelsernas arbete med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor

Sedan 2019 finns en nationell samordningsfunktion för länsstyrelsernas regionala uppdrag att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Den består av ett ansvarigt länsråd, två kontaktchefer samt en nationell samordnare. Den nationella samordnaren stödjer och samarbetar med de regionala utvecklingsledarna på länsstyrelserna kring att analysera, formulera och driva gemensamma frågor.²⁷⁷ Den nationella samordnaren har tillsammans med en samordningsgrupp det övergripande ansvaret för att det länsstyrelsegemensamma arbetet mot mäns våld mot kvinnor sker i enlighet med den interna, samordnade plan som tagits fram²⁷⁸. Samordningsgruppen består av representanter från olika länsstyrelser och arbetar med att följa upp arbetet i enlighet med den samordnade planen, bereda strategiska frågor på uppdrag av ansvariga kontaktchefer/länsråd, fånga upp förbättringsförslag från nätverket och de nationella arbetsgrupperna, planera och genomföra nationella nätverksträffar samt stödja och vid behov ersätta den nationella samordnaren.²⁷⁹

8.2. SYFTE, GENOMFÖRANDE OCH MATERIAL

Kapitlet beskriver och analyserar länsstyrelsernas regionala arbete med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, med särskilt fokus på den nationella strategins första målsättning om ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete mot våld. Utgångspunkten är länsstyrelsernas förutsättningar att gå från ett reaktivt till ett proaktivt förhållningssätt i arbetet mot mäns våld mot kvinnor inom sitt uppdrag. Valet att fokusera på målsättning 1 är gjort utifrån att det förebyggande arbetet utgör den nationella strategins huvudsakliga inriktning och därtill är en central aspekt av övriga målsättningar.²⁸⁰

Kapitlet beskriver det regionala arbetet med fokus på verksamhet, resultat och upplevda effekter av arbetet och analyserar länsstyrelsernas förutsättningar för att stödja genomförande och uppföljning av den nationella strategin i länen.

---

²⁷⁷ Nationell samordnad plan. Länsstyrelsernas arbete med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Stockholm: Länsstyrelserna. 2021.

²⁷⁸ Den nationellt samordnade planen har tagits fram av den nationella samordnaren och samordningsgruppen på uppdrag av ansvariga kontaktchefer för uppdraget mot mäns våld mot kvinnor. Den beskriver uppdraget, samordning, intern organisation samt gemensamma mål och strategisk inriktning

²⁷⁹ *ibid*, s.15.

²⁸⁰ S2017/07420/JÄM (delvis)

Jämställdhetsmyndigheten har gjort en dokumentanalys och kartläggning av länsstyrelsernas årsvisa verksamhetsredovisningar för perioden 2018–2020. Fokus för kartläggningen har varit insatserna som länsstyrelserna har redovisat under sitt fjärde deluppdrag om utveckling av förebyggande arbete. En övergripande kartläggning har även gjorts av andra delar i verksamhetsredovisningarna, som länsstyrelsernas lägesrapportering, sammanfattande analyser och avslutande kommentarer.

Jämställdhetsmyndigheten har därtill gjort en fokusgruppsintervju med länsstyrelsernas samordningsgrupp för mäns våld mot kvinnor. Samordningsgruppen valdes som intervjupersoner eftersom de representerar länsstyrelserna nationellt och därför bedömdes ha en god överblick över det våldsförebyggande arbetet. Intervjun var semistrukturerad och genomfördes utifrån en intervjuguide med frågor kring länsstyrelsernas våldsförebyggande arbete. Intervjumaterialet har transkriberats, kodats och sammanställs tematiskt.

Genomförandet av uppdraget innebär vissa begränsningar. Av tidsmässiga skäl har det inte varit möjligt att systematiskt följa upp coronapandemins effekter för det regionala våldsförebyggande arbetet. Det finns också svårigheter med att avgränsa den nationella strategins målsättning om ett verkningsfullt och effektivt förebyggande arbete gentemot övriga tre målsättningar inom strategin, då det förebyggande arbetet även är en genomgående aspekt i övriga målsättningar. Länsstyrelserna har även fram till och med 2020 redovisat sitt arbete inom de sex deluppdragen och inte per målsättning i den nationella strategin. Därtill skiljer sig länsstyrelsernas verksamhetsredovisningar till viss del åt i form och struktur, i vilka insatser som länsstyrelserna väljer att redovisa samt vilka insatser som länsstyrelserna rapporterar under det fjärde deluppdraget och inte i andra delar av verksamhetsredovisningarna. Till följd av svårigheterna att avgränsa det våldsförebyggande arbetet och skillnader mellan länsstyrelsernas rapportering kan kartläggningen därför inte ses som allomfattande och det är svårt att uttala sig om den exakta omfattningen av olika insatser i förhållande till varandra.

8.3. SLUTSATSER FRÅN TIDIGARE UPPFÖLJNINGAR AV LÄNSSTYRELSEARNAS VÅLDSFÖREBYGGANDE ARBETE

8.3.1. Statskontorets analys av myndigheternas arbete med den nationella strategin visar att kunskapskedjan behöver stärkas

I februari 2021 redovisade Statskontoret uppdraget att följa upp och analysera centrala myndigheters arbete med den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Statskontoret bedömer att länsstyrelserna har fått goda förutsättningar i form av resurser och annan styrning att arbeta för strategins genomförande i länen. Strategin har också bidragit till att göra länsstyrelsernas roll som samordnare i länen tydligare. Därtill har samordningen mellan länsstyrelserna blivit bättre sedan länsstyrelserna inrättade en nationell samordnare för sitt uppdrag om mäns våld mot kvinnor.

Av undersökningen framgår att förutsättningarna dock ser olika ut mellan olika länsstyrelser. Det finns strukturella skillnader mellan länen, såsom länets befolkningsmässiga storlek och antalet kommuner, som påverkar länsstyrelsernas möjligheter att arbeta för strategins genomslag.

Kommuner och regioner är viktiga samverkansaktörer för länsstyrelsernas arbete. Statskontoret bedömer att länsstyrelserna har goda förutsättningar att arbeta gentemot socialtjänsten, men att det är svårare för länsstyrelserna att nå in i skolan som är en viktig arena för det förebyggande arbetet. De kan nå vissa verksamheter, främst elevhälsan, men det är svårare att nå ledningsnivå inom skolan. Vad gäller hälso- och sjukvården så bedömer Statskontoret att det varierar hur väl länsstyrelserna lyckas få genomslag för strategin. Olika länsstyrelser har också lyckats olika väl med att dra nytta av de regionala samverkans- och stödstrukturerna (RSS).²⁸¹ Statskontoret bedömer att länsstyrelserna kan förbättra sina förutsättningar att nå ut med strategin genom att samordna sig internt mellan de olika förebyggande uppdragen, exempelvis det brottsförebyggande arbetet. En samordning kan underlätta kontakten med kommunerna och minska risken för att kommunerna blir överbelastade. Länsstyrelserna lyfter själva fram att de behöver arbeta mer med ledningsnivån i kommuner och regioner.

---

²⁸¹ De regionala samverkans- och stödstrukturerna (RSS) verkar på länsnivå och stödjer samverkan mellan kommunerna i länet och kommunerna i länet och regionen. RSS stödjer huvudmännen i samverkan kring frågor som rör socialtjänst och hälso- och sjukvård och ska vara en dialogpartner med den nationella nivån. Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) stöttar uppbyggnaden av RSS.

En övergripande utmaning som Statskontorets identifierar är att det behövs insatser för att det förebyggande arbetet ska bli verkningsfullt. Statskontorets kartläggning visar att länsstyrelserna kan göra mer för att främja det förebyggande arbetet i socialtjänsten. Statskontoret skriver att länsstyrelserna ofta har svårt att nå ut med stöd kring förebyggande arbete eftersom socialtjänsten inte fokuserar på det förebyggande arbetet.

Statskontorets menar att de intervjuer de genomfört pekar på att det bland annat beror på att skydd och stöd till individer är ett lagstadgat ansvar för socialtjänsten, medan förebyggande arbete inte är det. Statskontoret bedömer att länsstyrelserna kan förbättra sin samverkan med socialtjänsten för att på så sätt förbättra socialtjänstens förebyggande arbete. En del i detta är en bättre intern samordning mellan olika förebyggande områden på länsstyrelserna som ANDTS, brottsförebyggande och föräldraskapsstöd.

En slutsats i utredningen är att kunskapskedjan inom området behöver fungera bättre. Myndigheterna behöver prioritera insatser som syftar till att yrkesverksamma inom framför allt kommuner och regioner ska praktiskt använda kunskaper som sprids. Statskontoret bedömer att kommuner och regioner behöver stöd för att använda den kunskap som finns och pekar på att det framför allt är länsstyrelserna som har i uppdrag att stödja hur arbetet med mäns våld mot kvinnor genomförs i kommuner och regioner. Statskontoret bedömer att länsstyrelserna behöver ge bättre stöd, och att de kan dra nytta av de regionala samverkans- och stödstrukturerna i det arbetet. Statskontoret föreslår att länsstyrelserna fokuserar mer på att stödja kommuner och regioner att använda den kunskap, de arbetsätt och de metoder som finns.²⁸²

8.3.2. Rapporten *Ett steg på vägen* visar att fler kommuner bedriver förebyggande arbete, men att många insatser inte utvärderas

Organisationerna MÄN och Unizon gav i september 2020 ut rapporten *Ett steg på vägen. En undersökning av kommunernas förebyggande arbete mot mäns våld mot kvinnor*.²⁸³ Rapporten redovisar resultaten från en enkätundersökning som skickats ut till samtliga 290 kommuner i Sverige, varav 191 kommuner (66 procent) svarade. En motsvarande, men inte helt jämförbar, undersökning genomfördes 2014.

---

²⁸² Statskontoret (2021) *Mäns våld mot kvinnor. En analys av myndigheternas arbete med den nationella strategin*.

²⁸³ MÄN är en ideell organisation som arbetar för jämställdhet och mot mäns våld. Riksförbundet Unizon samlar över 130 kvinnojourer, tjejjourer och ungdomsjourer.

I rapporten konstateras att andelen kommuner som bedriver förebyggande arbete är högre 2020 jämfört med undersökningen som genomfördes 2014. 13 procent av kommunerna uppger i undersökningen 2020 att de inte bedriver förebyggande arbete, jämfört med nära 20 procent av kommunerna 2014. MÄN och Unizon skriver att det finns en bredd i insatserna som genomförs i kommunerna och att dessa ofta sker i samverkan med idéburna organisationer eller med myndigheter och andra aktörer.

Det mest förekommande är insatser för personer som har utsatts för våld och därefter insatser gentemot våldsutövare för att motverka återfall. Tredje vanligaste är insatser riktade till allmänheten, så kallade primärpreventiva insatser. 63 procent av kommunerna genomför insatser som har en genusförändrande ansats. I undersökningen framkommer att många insatser inte utvärderas. 30 procent av kommunerna har svarat att de inte utvärderar de våldsförebyggande insatser som bedrivs.

Länsstyrelserna lyfts fram som en särskilt viktig samarbetspartner i det förebyggande arbetet, tillsammans med Polisen, SKR samt kvinno-, tjej- och ungdomsjourer. Enligt undersökningen är länsstyrelserna den viktigaste kunskapskällan för kommunerna, följt av SKR och Jämställdhetsmyndigheten.²⁸⁴

8.3.3. Länsstyrelserna egen uppföljning 2017 - 2018: behov av evidensbaserad kunskap och forskning om våldsförebyggande arbete

Länsstyrelsernas uppdrag för år 2017 redovisas gemensamt i rapporten *Att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor*.²⁸⁵ Redovisningen samordnades av Länsstyrelsen Stockholm i samverkan med övriga länsstyrelser. Åtterrapporeringen bestod av en enkät som besvarades av samtliga länsstyrelser samt en enkät till landets kommuner. Länsstyrelsernas rekommendationer i rapporten är att utveckla ett effektivt uppföljningssystem, att utforma ett kompetens- och metodstöd för det våldsförebyggande arbetet, att stimulera det våldsförebyggande arbetet genom särskilda medel samt att främja ny kunskap och forskning inom det våldsförebyggande arbetet. Efter verksamhetsåret 2017 redovisar varje länsstyrelse sin verksamhet enskilt. Därmed saknas en gemensam återrapporering för länsstyrelserna för efterföljande år.

---

²⁸⁴ MÄN och Unizon (2020) *Ett steg på vägen*

²⁸⁵ Länsstyrelsen Stockholm (2018) *Redovisning av Länsstyrelsernas arbete med uppdrag 35, regleringsbrev 2017*

Länsstyrelsen Stockholm ger i sin redovisning av uppdraget för år 2018²⁸⁶ ett antal nationella rekommendationer, bland annat att det behövs fler indikatorer på lokal och regional nivå samt fler indikatorer som mäter förebyggande arbetet och alla former av våldsutsatthet. Länsstyrelsen Stockholm föreslår även att Jämställdhetsmyndigheten bör få ansvar att sammanställa indikatorerna på samtliga nivåer. De lyfter också att den nationella kunskapsstyrningen behöver inkludera alla strategins målgrupper och önskar ett förtydligande om nationella myndigheters roll och ansvar samt vilket typ av stöd som respektive myndighet ska ge på regional och lokal nivå.

8.4. LÄNSSTYRELSEARNAS ARBETE MED ATT FÖREBYGGA VÅLD

Länsstyrelserna har i sina årliga verksamhetsredovisningar rapporterat hur respektive deluppdrag har genomförts samt vilka resultat och effekter som arbetet genererat. Här följer en sammanställning av de huvudsakliga verksamheter som länsstyrelserna har rapporterat inom det fjärde deluppdraget, *utveckling av förebyggande arbete*, för perioden 2018–2020.

8.4.1. Kompetensstöd den vanligast förekommande typen av insats

Olika former av kunskaps- och metodstöd, så kallat kompetensstöd, har varit den vanligast förekommande insatsen inom det förebyggande arbetet 2018 – 2020 som Jämställdhetsmyndigheten har kunnat identifiera i länsstyrelsernas rapporter.

Flertalet länsstyrelser har rapporterat insatser som innefattar att höja kunskap och kompetens kring att förebygga mäns våld mot kvinnor hos mottagande aktörer. Det rör sig om en bredd av insatser såsom:

- Utbildningsinsatser,
- medverkande och anordnande av konferenser,
- spridning av kampanjer samt
- övriga informations- och kunskapsinsatser som bland annat riktar sig till yrkesverksamma i länen.

---

²⁸⁶ Länsstyrelsen Stockholm (2019) *Redovisning av Länsstyrelsernas arbete med uppdrag 62, regleringsbrev 2018*.

Några länsstyrelser rapporterar också om arbete med att olika former av processtöd och processutbildningar till kommuner och stadsdelar för att utveckla ett universellt våldsförebyggande arbete. Ett exempel är satsningen *Våldsprevention Västerbotten* som är ett pågående processinriktat initiativ med genusförändrande ansats som syftar till att bygga upp ett våldsförebyggande arbete i glesbygd och småkommuner. Länsstyrelsen Västerbotten genomförde år 2020 en processutbildning tillsammans med de kommuner som deltog i satsningen samt Polismyndigheten och MÄN, i syfte att ge kommunerna förutsättningar att vara självförsörjande i grundkunskap om våldsförebyggande arbete.

Våldsformer, aktörer och målgrupper som omfattas av insatserna

Bland de verksamheter som länsstyrelserna redovisar återfinns både universell prevention och prevention riktad till specifika målgrupper. Flera länsstyrelser beskriver insatser på universell nivå men ofta specificeras inte vilken preventionsnivå eller till vilken typ av våldsförform som insatsen är inriktad mot. Det finns dock exempel på insatser som specifikt riktas mot att förebygga våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck inklusive barnäktenskap, tvångsäktenskap och könsstympning av flickor och kvinnor, förebyggande arbete mot prostitution och människohandel samt specifikt köp av sexuella tjänster. Vissa verksamheter riktas även särskilt mot våldsutövare och återfallsförebyggande arbete. Vidare fokuserar ett fåtal av de insatser som redovisas på förebyggande arbete mot pornografi.

Av kartläggningen framkommer att kommuner är den vanligaste målgruppen för länsstyrelsernas insatser som rapporteras inom det våldsförebyggande uppdraget. Kommunerna och dess anställda är både samverkansaktörer och målgrupp för länsstyrelserna vad gäller kunskaps- och metodstöd. Därtill redovisar länsstyrelserna också insatser inom förebyggande arbete som kommuner genomfört själva.

Bland övriga samverkansaktörer nämns Polismyndigheten, Kriminalvården, civilsamhället, tjej- och kvinnojourer, idrottsrörelsen, regionala aktörer såsom hälso- och sjukvården samt nationella aktörer som Jämställdhetsmyndigheten och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Samverkan sker även internt inom länsstyrelserna mellan närliggande uppdrag inom social hållbarhet²⁸⁷ samt mellan länsstyrelser. Det går dock inte att läsa fram omfattningen av länsstyrelsernas samarbete med respektive aktörer. Utöver regional samverkan och samarbete i förhållande till specifika insatser finns även insatser som direkt syftar till att stärka samverkan och sprida erfarenheter mellan aktörer på regional och lokal nivå. Exempel på samverkans- och samarbetsformer är strategiska arbetsgrupper, regionala nätverk, regionalt våldsförebyggande team, strategisk samverkan med kommun och ambassadörsnätverk.

De sekundära målgrupper som de förebyggande insatserna ska nå i nästa led nämns oftast inte explicit i verksamhetsredovisningarna. Vissa insatser har ett uttalat barnperspektiv eller riktar sig till barn och unga genom att verksamheten bedrivs i förskola eller skolan. Vissa insatser riktar sig också särskilt till våldsutsatta eller våldsutövare.

Metoder för att förebygga mäns våld mot kvinnor har stöttats och spridits

Flera länsstyrelser har nämnt insatser kring våldspreventiva metoder i sina verksamhetsredovisningar, men det går inte att utläsa i vilken omfattning olika program och metoder har stöttats och spridits. Några länsstyrelser har rapporterat att metoden *Mentorer i våldsprevention* (MVP)²⁸⁸ har stöttats och spridits i länen. Länsstyrelsen Stockholm och Länsstyrelsen Västmanland har redovisat arbete i länen med modellen *Trygga säkra evenemang* under perioden 2018–2019.

Modellen syftar till att skapa trygga miljöer och motverka sexuella övergrepp vid publika evenemang och baseras på Brås samverkansmodell.²⁸⁹ Ytterligare metoder som nämns i länsstyrelsernas verksamhetsredovisningar är till exempel Machofabriken²⁹⁰ och Föräldraskapsstödsprogrammet ABC²⁹¹.

---

²⁸⁷ Uppdrag kring främst integration, ANDTS, jämställdhet, brottsförebyggande arbete, mänskliga rättigheter och demokrati, föräldraskapsstöd samt folkhälsa.

²⁸⁸ Utveckling och utvärdering av våldsförebyggande metoder behandlas i kapitel 3 om åtgärder inom målområdet 1.

²⁸⁹ *ibid*

²⁹⁰ Machofabriken är ett metodmaterial för praktiskt arbete för jämställdhet och mot våld med fokus på manlighet som riktar sig till åldrarna 13–25 år. (Machofabriken, u.å).

²⁹¹ Föräldrastödsprogrammet Alla barn i centrum (ABC) vänder sig till föräldrar och finns i tre versioner anpassat efter barnets ålder. (ABC, u.å). Programmet är en av den universella våldspreventiva metoden Tåget som har fokus på anknytning och utvecklades inom Botkyrka kommun. (Franzén och Gottzén, 2020).

De flesta länsstyrelser har genomfört kampanjer för att förebygga mäns våld mot kvinnor

Majoriteten av länsstyrelserna redovisar att de har medverkat i spridning av nationellt eller regionalt framtagna samt egeninitierade kampanjer inom ramen för utveckling av våldsförebyggande arbete. En bred uppsättning av kampanjer har spridits. Den mest spridda nationella kampanjen som redovisas är *Svartsjuka är inte romantiskt* som riktar sig till unga i partnerrelationer. Länsstyrelserna har även i samverkan med Jämställdhetsmyndigheten utvecklat och spridit de nationella kampanjerna *Du avgör* mot köp av sexuella tjänster, *Resekurage* mot sexuell exploatering av barn, samt *Saknad* mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Under 2020 spreds och förankrades handboken *Inget att vänta på*

Handboken *Inget att vänta på*, som ger en konkret vägledning för hur ett systematiskt och kunskapsbaserat våldsförebyggande arbete kan bedrivas, nylanserades av Jämställdhetsmyndigheten²⁹² i januari 2020.²⁹³ I majoriteten av länsstyrelsernas verksamhetsredovisningar från 2020 nämns handboken i relation till någon av de insatser som genomförts under året.

För att nämna några exempel har Länsstyrelsen Gotland under 2020 arbetat med att förankra en bredare våldspreventiv ansats med utgångspunkt i handboken genom processledning för en regional arbetsgrupp. Länsstyrelsen Jämtland höll under 2020 bland annat i en process för aktiva skolor utifrån handboken, där stöd på plats i kommunerna erbjöds samt metod- och kunskapsfördjupande utbildningar.

---

²⁹² Jämställdhetsmyndigheten övertog handboken från MUCF våren 2019, den reviderades samma år i samverkan med MÄN och Unizon. Länsstyrelserna medverkade i referensgrupp för revideringen tillsammans med andra myndigheter med preventiva uppdrag. Handboken innehåller konkret vägledning för hur ett systematiskt och kunskapsbaserat våldsförebyggande arbete kan genomföras i fem steg. Den sammanför kunskap om våld, genus och prevention på ett och samma ställe. Handboken är ett bidrag till att sätta en struktur som kan göra det förebyggande arbetet mer effektivt och hållbart över tid.

²⁹³ Jämställdhetsmyndigheten (2022). *Inget att vänta på*

Mer aktivitet under En vecka fri från våld och En kommun fri från våld

Av verksamhetsrapporterna framgår att fler länsstyrelser har medverkat i *En vecka fri från våld*²⁹⁴ under 2020 än under tidigare år. Aktiviteterna och insatserna under 2020 var bland annat samordning, planering och genomförande av initiativet tillsammans med regionala aktörer, samordning och informationsspridning kring evenemang, webinarier och seminarier, samt planering och deltagande i nationell konferens i samverkan med Unizon, MÄN, SKR och Jämställdhetsmyndigheten.

Några länsstyrelser redovisar också att de har bedrivit verksamhet under namnet *En kommun fri från våld*. Ett exempel är i Västra Götalands län där länsstyrelsen sedan 2015 har utvecklat ett samarbete med projektledaren i Borås stad för *En kommun fri från våld* som kommunen har deltagit i under perioden. Länsstyrelsen har delfinansierat projektet. Länsstyrelsen Västra Götaland beskriver i sin verksamhetsredovisning att samverkansstrukturen för projektet innebär att utvecklingen av det universella förebyggande arbetet kan främjas genom spridning av goda exempel, arbetssätt och metoder från Borås stads arbete. Projektet avslutades 2019, men under 2020 har länsstyrelsen beskrivit att samarbete har fortsatt bland annat genom informationsspridning om våldsprevention. Efterfrågan på kompetensstöd och erfarenhetsutbyte med Borås stad är fortsatt stor. Vissa utmaningar med spridningen efter att projektet avslutades nämns, som avsaknad av en samordnande funktion i kommunen och en struktur för att följa upp arbetet. Ett nytt projekt som riktar sig till åldersgruppen 0–20 åringar, *Obruten kedja*²⁹⁵, har initierats under 2020 i samverkan mellan länsstyrelsen, Borås stad och Hälsokällan i Uddevalla²⁹⁶ som en del i fortsatt våldsförebyggande arbetet.

Våldsförebyggande arbete riktat mot förskola och skola

För perioden 2018–2020 har flera länsstyrelser medverkat i och bedrivit verksamhet gällande våldsförebyggande arbete i skola och förskola. Insatser riktade mot skolan har även beskrivits under andra verksamhetsområden som redovisas i den här kartläggningen, till exempel genom utvecklingsmedel, kampanjer och kunskaps- och metodstöd riktat mot skolor.

---

²⁹⁴ Initiativet *En vecka fri från våld* är skapat av de idéburna organisationerna Unizon och MÄN och stöds av länsstyrelserna tillsammans med Jämställdhetsmyndigheten och Sveriges Kommuner och Regioner.

²⁹⁵ ”Projektet syftar till att skapa ett sammanhållet och systematiskt våldsförebyggande arbete för hela åldersspannet 0–20 år, genom att koppla samman arbetssätt som utvecklats i respektive kommun.” (Länsstyrelsen Västra Götaland, 2020)

²⁹⁶ ”Hälsokällan är en verksamhet som drivs av Fyrbodals Kommunalförbund med finansiering av hälso- och sjukvårdsnämnd Norr samt 13 kommuner i Fyrbodals.” (Fyrbodals, 2020).

Bland de verksamheter som specifikt rör våldsförebyggande arbete i skolan nämns bland annat arbete med metoder och material såsom *Mentorer i våldsprevention* (MVP)²⁹⁷, *Liten och trygg*²⁹⁸ samt *Kärleken är fri*²⁹⁹. I 2018 års verksamhetsredovisning uppger exempelvis Länsstyrelsen Stockholm att MVP var den vanligaste skolprogrammet i Stockholms län.

Några länsstyrelser har också rapporterat att teaterföreställningen *Stjärnlösa nätter*³⁰⁰, som behandlar hedersrelaterat våld och förtryck, har visats i främst högstadies- och gymnasieskolor. Länsstyrelsen Stockholm beskriver att länets skolor erbjöds föreställningen i syfte att främja samtal kring och löpande arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck på skolor.

Vad gäller verksamhet som riktar sig till förskolan har exempelvis Länsstyrelsen Södermanland under 2020 samarbetat med organisationen Zonta. Syftet har varit att uppmärksamma barn som bevittnar och utsätts för våld i nära relation och projektet har inneburit att alla förskolor i en kommun i länet fått ta del av boken ”Liten”³⁰¹ och medföljande samtalsstöd.

Verksamhet för att förebygga köp av sexuella tjänster

Inom ramen för deluppdraget ska länsstyrelserna även vidta åtgärder för att förebygga köp av sexuella tjänster.³⁰² I länsstyrelsernas verksamhetsredovisningar finns exempel på insatser som syftar till att förebygga köp av sexuella tjänster. I likhet med övriga verksamhetsområden är det dock svårt att utläsa omfattningen av insatserna.

---

²⁹⁷ MVP är ett universellt våldpreventivt program med genusförändrande- och åskådaransats. I Sverige har MVP implementerats i en version utvecklad av Botkyrka kommun och en version utvecklad av organisationen MÄN. (Franzén och Gottzén, 2020).

²⁹⁸ Liten och trygg är ett material framtaget av Brottsoffermyndigheten som riktar sig till vuxna som möter barn och hur de kan uppmärksamma barn som utsatts för brott. (Brottsoffermyndigheten, 2019).

²⁹⁹ Kärleken är fri är Rädda Barnens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck som tagits fram tillsammans med Länsstyrelsen Östergötland. Arbetet riktar sig mot unga 12–25 år. (Rädda Barnen, u.å).

³⁰⁰ Baserad på romanen *Stjärnlösa nätter* av Arkan Asaad.

³⁰¹ Boken *Liten* av författaren Stina Wirsén, framtagen i samarbete med Brottsoffermyndigheten

³⁰² S2017/07420/JÄM (delvis)

Bland annat har Länsstyrelsen Blekinge rapporterat att länets kommuner under 2020 mobiliserade sig och utbildade sig inför en eventuell insats kring köp av sexuella tjänster tillsammans med polisen, vilket även involverade kontakt med regionkoordinatorer mot prostitution och människohandel. Kommunerna har nu information på sina hemsidor och stödinsatser erbjuds i större utsträckning till utsatta i prostitution och människohandel.

Ett annat exempel är Länsstyrelsen Västmanland som har redovisat att behandlingsmetoden KAST (Köpare av Sexuella Tjänster) har kunnat erbjudas samtliga identifierade personer som köpt sexuella tjänster under 2020. Verksamheten finns i Västerås och länsstyrelsen har gett utbildning och processledning. Vid gripande av en person som misstänks för köp av sexuella tjänster erbjuds alltid stödsamtal hos KAST, likt S-BIN och SMADIT.³⁰³

Regionkoordinatorer mot prostitution och människohandel

Flera länsstyrelser rapporterar om våldsförebyggande arbete på indikativ nivå som regionkoordinatorerna mot prostitution och människohandel genomför. Regionkoordinatorerna, som delfinansieras av Jämställdhetsmyndigheten, arbetar regionalt och finns i region Bergslagen, Mitt, Nord, Stockholm, Syd, Väst och Öst.³⁰⁴ De erbjuder kunskaps- och metodstöd till myndigheter och kommuner och arbetar även för att synkronisera arbetet mellan regional och nationell nivå.³⁰⁵

Som Jämställdhetsmyndigheten har konstaterat i en tidigare uppföljning fyller regionkoordinatorn en viktig funktion.³⁰⁶ Bland annat genom stöd- och skyddsinsatser för utsatta och att hålla frågan aktuell hos kommuner och Polismyndigheten. Detta sker bland annat genom deltagande i insatsveckor och att bistå personer som köper sexuella tjänster med samtalsstöd.³⁰⁷

---

³⁰³ S-BIN (Samverkan -Brott I Nära relation) är en modell för samverkan som Länsstyrelsen Västmanland har tagit fram tillsammans polisen, kriminalvården och socialtjänsten. Modellen är inspirerad av SMADIT (Samverkan Mot Alkohol och Droger I Trafiken) och innebär att misstänkta våldsutövare vid polisinsatser erbjuds kontakt med socialtjänstens öppenvårdsbehandling.

³⁰⁴ Nationellt Metodstöd mot prostitution och människohandel. Regionkoordinatorer.

³⁰⁵ ibid

³⁰⁶ Jämställdhetsmyndigheten (2021) *Stoppa köp av sexuella tjänster, koppleri och människohandel. Fallstudie om länsstyrelsernas arbete mot prostitution och människohandel för sexuella 'ändamål.*

³⁰⁷ ibid

Utveckling av återfallsförebyggande insatser och stöd till våldsutövare har påbörjats

Deluppdraget innefattar även utveckling av återfallsförebyggande insatser. För att ge några exempel har Länsstyrelsen Västmanland redovisat att en arbetsgrupp med fokus på återfallsförebyggande arbete bildades under 2019 med representanter från socialtjänsten samt Kriminalvården och Polisen i syfte att förbättra samverkan och utveckla insatser för våldsutövare. Länsstyrelsen Västra Götaland har 2019 erbjudit utbildningsinsatser med fokus på myndighetsutövning och motivationsarbete.

Vidare har Länsstyrelsen Uppsala beviljat medel till Mottagningen mot våld i nära relationer i Uppsala (MVU) för återfallsbyggande insatser 2019. Länsstyrelsen Stockholm har år 2020 genomfört en uppföljning av det återfallsförebyggande programmet Predov. Länsstyrelsen Västernorrland beskriver att det i flera kommuner finns en utvecklad verksamhet för stöd till personer som utövat våld samt att förebygga återfall, men är ett utvecklingsområde i övriga kommuner. Samverkan med Kommunförbundet Västernorrland har inletts i syfte att skapa ett likvärdigt stöd till personer som har utövat våld.

Telefonlinjen Välj att sluta för personer som utövar våld

Länsstyrelsen Stockholm fick under 2018 ett regeringsuppdrag att starta en telefonlinje för personer som utövar våld i nära relationer. Under 2019–2020 var Välj att sluta ett pilotprojekt i Stockholms län och Skåne län och har därefter blivit en nationell verksamhet.³⁰⁸ Länsstyrelsen Skåne beskriver i verksamhetsredovisningen för 2018 att ”arbetet med telefonlinjen har bidragit till att stärka samverkan samt skapat en plattform för utvecklingsarbete gällande återfallsförebyggande insatser till våldsutövare.”³⁰⁹

Vad gäller mätbara resultat av pilotprojektet i Stockholms län och Skåne län ringde 935 personer telefonlinjen under pilotprojektets 19 månader. 47 procent av de som ringde uppgav att de utövat någon form av våld och i hälften av dessa fall hade personerna aldrig sökt hjälp tidigare. Nästan 80 procent av samtalen var från personer som utövat psykiskt våld. Runt tre fjärdedelar av de som utövat våld var män och en fjärdedel var kvinnor. En uppföljning visade att minst en tredjedel av de som utövat våld ringde vidare till en verksamhet för långsiktigt stöd.³¹⁰

---

³⁰⁸ Välj att sluta. Om telefonlinjen.

³⁰⁹ Länsstyrelsen Skåne (2019). *Att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor*

³¹⁰ Länsstyrelsen Stockholm (2020). *Välj att sluta – En telefonlinje för personer som utövar våld i nära relationer. Slutrapport för en pilotverksamhet*

Flera länsstyrelser har haft utlysning och beviljat utvecklingsmedel

Flera länsstyrelser har utlyst och beviljat utvecklingsmedel inom ramen för utveckling av det förebyggande arbetet under perioden 2018–2020.³¹¹ Bland de aktörer som beviljats medel för våldsförebyggande insatser återfinns regioner, kommuner samt idéburen sektor. Totalt har 13,8 miljoner kronor vidareförmedlats år 2018, 31,3 miljoner kronor 2019 och 24,2 miljoner kronor år 2020.³¹²

Intern samordning och samverkan med närliggande uppdrag inom länsstyrelserna

Flera av länsstyrelserna har redovisat att de inom ramen för deluppdraget om utveckling av våldsförebyggande arbete har samordnat sig internt med andra verksamhetsområden, både generellt och kring specifika insatser. Det gäller bland annat samverkan med uppdragen inom jämställdhet, brottsförebyggande, föräldraskapsstöd, integration, folkhälsa och ANDTS. Av rapporterna kan Jämställdhetsmyndigheten inte bedöma om omfattningen av länsstyrelsernas interna samordning har ökat över tid. I fokusgruppsintervjun med länsstyrelsernas samordningsgrupp lyfte de intervjuade att de ser en utveckling mot att allt fler länsstyrelser har byggt upp strukturer för intern samordning mellan de förebyggande uppdragen. I intervjun lyftes också fram att samordning mellan närliggande uppdrag är en viktig förutsättning för att få genomslag för det förebyggande arbetet i länen.

Få resultat av arbetet redovisas

Länsstyrelsernas rapportering innehåller i varierande omfattning beskrivningar av resultat och effekter av arbetet. Jämställdhetsmyndigheten har därför inte kunnat göra en systematisk sammanställning och redovisa resultat och effekter på aggregerad nivå inom ramen för den här kartläggningen. Några exempel på resultat och effekter kan dock nämnas. Ett exempel på en insats som utvärderats är satsningen *Våldsprevention Västerbotten* som nämns ovan.

---

³¹¹ Länsstyrelserna har inte haft i uppdrag att fördela statsbidrag, utan fördelning av utvecklingsmedel är något som vissa länsstyrelser gjort inom ramen för uppdragen om att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.

³¹² Enligt uppgifter per e-post från Länsstyrelsen i Örebro län, 2022-03-14

I en extern utvärdering som genomfördes beskrivs att målen delvis uppfylldes, men att det processinriktade arbetet innebär att nya behov uppkommer och att det fortsatt finns utvecklingsbehov, exempelvis fler analyser ur ett genusperspektiv på kommunnivå.³¹³ Ytterligare exempel på resultat och effekter från enskilda länsstyrelser är att arbetet har bedrivits med en hög grad av intern och extern samverkan, att insatser har bidragit till ett större intresse för våldsförebyggande arbete samt ett utökat våldsförebyggande arbete bland aktörer i länet.

I den regionala lägesrapporteringen ska länsstyrelserna enligt uppdraget följa och analysera utvecklingen av insatser i länen i förhållande till den nationella strategin vad gäller insatser som genomförts av berörda aktörer i länet i förhållande till strategins målsättningar och utgångspunkter.

Lägesrapporteringen ska även omfatta vilka särskilda resurser och verksamheter som finns olika målgrupper³¹⁴, omfattning och tillgänglighet av verksamheterna i förhållande till de behov som finns i länet samt hur samverkan mellan myndigheter i enskilda ärenden fungerar för grupperna.³¹⁵ I arbetet med lägesbilderna sammanställer länsstyrelserna befintliga indikatorer som föreslagits för uppföljning av den nationella strategin samt begär in information av aktörer inom länen via egna datainsamlingar.³¹⁶ Jämställdhetsmyndighetens kartläggning av länsstyrelsernas regionala lägesrapportering visar att det finns stor variation i innehåll och struktur för lägesrapporteringen, varför det är svårt att dra några övergripande slutsatser. Länsstyrelserna har genomfört egna enkäter eller intervjuer som ligger till grund för lägesbilden kopplat till målsättningarna inom den nationella strategin och rapporteringen är därför inte jämförbar mellan länsstyrelserna.

---

³¹³ Länsstyrelsen Västerbotten (202). *Våldsprevention Västerbotten - Ett initiativ för att jobba våldspreventivt med genusförändrande ansats i små kommuner 2020*.

³¹⁴ Våldsutsatta kvinnor och flickor, barn och vuxna samt hbtq-personer som är utsatta för våld i nära relationer, kvinnor, män och hbtq-personer i prostitution, barn som har utnyttjats för sexuella ändamål, män, kvinnor och hbtq-personer som har utsatts eller riskerar att utsätta närstående för våld samt män, kvinnor och hbtq-personer som har begått eller riskerar att begå sexualbrott

³¹⁵ S2017/07420/JÅM (delvis)

³¹⁶ Länsstyrelserna (2021). *Anvisningar lägesbild inom uppdraget att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. RB 2021, 3 Uppdrag - C Främjande av länets utveckling, punkt 8*.

Indikatorsuppföljning visar att en stor andel gravida kvinnor tillfrågas om utsatthet för våld

Strategins målsättning om våldsförebyggande arbete har kunnat följas upp med en nationell indikator som kan utläsas på regional nivå, ”Andelen gravida kvinnor som i samband med inskrivning till mödrahälsovård tillfrågas om utsatthet för våld”. Statistik för indikatorn på regional nivå sammanställs av SCB.

Statistik för perioden 2016–2020 visar att en hög andel kvinnor tillfrågas om utsatthet för våld i samband med inskrivning till mödrahälsovård. År 2016 tillfrågades 63 procent kvinnor i det län med lägst andel tillfrågade respektive 93 procent kvinnor i det län med högst andel tillfrågade. För år 2020 var motsvarande andelar 90 respektive 100 procent. Riksgenomsnittet var 80 procent år 2016 och 95 procent år 2020. Andelen tillfrågade kvinnor har därmed ökat under perioden och inom samtliga län ligger nu andelen på minst 90 procent.

8.4.2. Goda förutsättningar för länsstyrelserna att genomföra strategin i länet men viktigt med långsiktighet

Den sammantagna bilden från fokusgruppsintervjun är att länsstyrelserna har goda generella förutsättningar att arbeta med uppdraget om att bekämpa mäns våld mot kvinnor. Detta är i linje med Statskontorets rapport som bedömer att länsstyrelserna generellt har fått goda förutsättningar i form av resurser och annan styrning för att arbeta för strategins genomförande i länen.³¹⁷ Samordningsgruppen lyfte i intervjun att tillkomsten av en nationell strategi har stärkt förutsättningarna att genomföra arbetet genom att utgöra ett ramverk för arbetet mot mäns våld mot kvinnor. Den nationella strategin har också medfört:

- en tydligare styrning,
- en stärkt och förtydligad roll för länsstyrelserna,
- mer medel och anställda, samt
- en omställning till nya arbetssätt och perspektiv i och med ett ökat fokus på förebyggande arbete.

För länsstyrelsernas uppdrag har det också inneburit ett behov av kunskapshöjning och att hitta nya samverkansaktörer.

---

³¹⁷ Statskontoret (2021) *Mäns våld mot kvinnor. En analys av myndigheternas arbete med den nationella strategin*

Vidare lyfter samordningsgruppen att de ser positivt på det nya åtgärdsprogrammet som regeringen presenterade i december 2021 och att området mäns våld mot kvinnor är en viktig fråga från politiskt håll, vilket ger tyngd och legitimitet till arbetet.

Positivt att uppdragen permanentas men viktigt med långsiktighet i arbetet och att uppdrag får resurser

I Statskontorets rapport framkommer att länsstyrelserna efterlyser långsiktighet i arbetet, då arbetet ibland riskerar att bli kortsiktigt till följd av tillfälliga, korta regeringsuppdrag inom området.³¹⁸ Samordningsgruppen lyfte i intervjun fram att det är viktigt med förutsättningar för långsiktighet i de uppdrag som ges, både genom uppdragens längd och i form av resurssättning genom medel och personal. Detta för att tidsmässigt kunna anställa personer till de uppdrag som ges och genomföra uppdragen på ett bra sätt.

I verksamhetsredovisningarna för 2020 har några länsstyrelser skrivit att de ser positivt på att resurserna till länsstyrelsernas arbete mot mäns våld mot kvinnor permanentades 2021 och att det ytterligare stärker länsstyrelsernas roll som samordnare för den nationella strategin på regional nivå. Den nationella samordningen och samarbeten mellan länsstyrelser är ytterligare en faktor som lyftes för att uppdragen ska kunna utföras så bra som möjligt.

Förvaltande struktur för ett effektivt våldsförebyggande arbete

I intervjun med samordningsgruppen framkom att ett nationellt stöd och en tydlig kedja mellan den nationella, regionala och lokala nivån i det våldsförebyggande arbetet är en viktig förutsättning för att kunna genomföra strategin i länen vad gäller våldsförebyggande arbete.

Struktur för nationellt stöd ett utvecklingsområde

Jämställdhetsmyndigheten konstaterar i slutredovisningen av regeringsuppdraget om samordning av våldsförebyggande insatser³¹⁹ att en nationell och regional samverkansstruktur för våldsförebyggande arbete behöver utvecklas. Det långsiktiga målet med en sådan samverkan bör vara att nationella myndigheter med preventiva uppdrag kan ge ett samordnat, tvärsektoriellt och konkret stöd till den regionala och lokala nivån.

---

³¹⁸Ibid

³¹⁹ A2020/01468

I linje med dessa slutsatser framkom i intervjun med samordningsgruppen att det nationella stödet till länsstyrelserna vad gäller kunskap och utvärderade metoder kan utvecklas för att länsstyrelserna bättre ska kunna ge ett stöd till lokala aktörer. Vidare lyftes i intervjun att ett implementeringsstöd till regionala och lokala aktörer för att hitta lämpliga evidensbaserade, våldsförebyggande metoder är en förutsättning för ett effektivt regionalt våldsförebyggande arbete. En utmaning i arbetet är att det saknas en förvaltande struktur, alltså en aktör som tar det övergripande ansvaret för metoder som tas fram inom det våldsförebyggande arbetet. Norska NUBU (Nasjonalt Utviklingssenter for Barn og Unge) nämndes som ett exempel på en struktur för att ge ett samlat nationellt kunskaps- och metodstöd på nationell och regional nivå. NUBU ligger under Oslo universitet och knyter samman flera olika center som finns regionalt till en enhet som utvecklar, implementerar, kvalitetssäkrar och utvärderar evidensbaserade insatser riktade till barn och unga, föräldrar, familjer, förskola och skola.³²⁰

Länsstyrelsernas förutsättningar för intern och extern samordning och samverkan

Statskontoret konstaterar i sin analys att länsstyrelsernas arbete inom området skulle gynnas av en förbättrad och utökad samordning mellan olika uppdrag inom social hållbarhet.³²¹ I likhet med denna slutsats framkom i intervjun med samordningsgruppen att en lärdom av arbetet är vikten av samordning med andra uppdrag såsom brottsförebyggande, föräldraskapsstöd och ANDTS. I intervjun lyftes att en viktig del i samordningen internt och externt är att det finns gemensamma utgångspunkter och en gemensam förståelse för sakområdet. I arbetet med externa aktörer lyfts handboken *Inget att vänta på* fram som ett bra hjälpmedel för att skapa en gemensam problembild.

En annan aspekt av förutsättningarna för samverkan externt rör nationella myndigheter med regional närvaro. Samordningsgruppen lyfte i intervjun fram att myndigheter med regional närvaro som länsstyrelserna har i uppdrag att samverka med, inte alltid har ett motsvarande uppdrag att samverka med länsstyrelserna.

Vad gäller den nationella samordningen mellan länsstyrelserna ser intervjupersonerna att nätverksträffarna är en viktig arena för lärande och erfarenhetsutbyte.

---

³²⁰ NUBU. Kort om NUBU. 2022

³²¹ Statskontoret (2021) *Mäns våld mot kvinnor. En analys av myndigheternas arbete med den nationella strategin*

I intervjun framkom även att god regional och lokal kännedom hos länsstyrelsens personal är en förutsättning för ett effektivt regionalt våldsförebyggande arbete. Samverkansgruppen lyfte att den regionala kännedomen blir viktig för att kunna anpassa arbetssätt och metoder till den lokala kontexten, där länsstyrelserna kan spela en viktig roll. Man menar också att länsstyrelserna behöver ha god lokal kännedom kring hur behov och förutsättningar ser ut bland olika målgrupper, vilket kräver att länsstyrelserna har etablerade nätverk och god samverkansförmåga. I detta är också arbetet med lägesbilderna och utveckling av indikatorer på regional och lokal nivå en viktig del.

Förutsättningar för att ta emot stöd på lokal nivå

I fokusgruppsintervjun framkom att en förutsättning för att det förebyggande arbetet ska få avtryck på kommunal nivå är att det finns en strategisk mottagare i kommunerna som kan omsätta den kunskap och det stöd som ges. Alla kommuner har inte samma kapacitet att ta emot och omsätta stödet, bland annat eftersom kommunerna är olika stora och har olika mycket personella resurser. En tydligare nationell styrning och riktade medel skulle kunna vara en möjlighet att stärka arbetet. I intervjun lyftes ett exempel från ett av länen där det finns kvinnofridssamordnare inom många kommuner, men där kommunerna kan behöva stöd i att utveckla proaktiva och strategiska arbetssätt vad gäller att arbeta våldsförebyggande utöver det indikativa arbetet, samt att samverka med andra preventiva funktioner lokalt. I intervjun framkom också att samordningsgruppen ser att den strategiska mottagaren på lokal nivå därtill bör ha ett samordnande uppdrag. Vad gäller den strategiska kompetensen på lokal nivå nämndes ANDTS-området som ett positivt exempel där riktade medel gavs för preventionssamordnare, vilket har bidragit till en tydligare struktur.

Uppföljning av det förebyggande arbetet ett utvecklingsområde

Samordningsgruppen beskriver att det förebyggande arbetet idag följs upp med hjälp av de nationella indikatorerna för att följa upp den nationella strategin, som via den nationella samordningen går att få fram på lokal nivå. Därtill följs verksamheten upp genom de regionala lägesbilderna. Några intervjupersoner efterlyser fler konkreta metoder för uppföljning i jämförelse med idag.

Att se resultat och effekter av våldsförebyggande arbete

Samordningsgruppen beskrev under intervjun att de kan se vissa effekter inom det våldsförebyggande arbetet vad gäller ökat fokus på och synliggörande av området. Till exempel lyftes effekter i form av ett ökat engagemang och initiativ på lokal nivå och där kommunerna uttrycker behov till länsstyrelsen kring insatser, vilket ses som positivt.

En svårighet som de intervjuade i samordningsgrupper lyfter gällande att följa upp resultat och effekter är att veta om utvecklingen inom området beror på effekter av våldsförebyggande arbete eller yttre faktorer. Samordningsgruppen menar också att det kan vara svårt att se effekter av våldsförebyggande arbete på kort sikt, vilket kräver en politisk vilja vad gäller satsningar som ger effekt på lång sikt.

Tillgång till statistik och indikatorer och behov av system för uppföljning

I intervjun med samordningsgruppen framkom att indikatorernas utformning kan utvecklas. Bland annat lyftes att de indikatorer som finns att tillgå idag i huvudsak mäter utvecklingen på befolkningsnivå, vilket säger lite om resultatet av konkreta insatser på regional och lokal nivå. Samordningsgruppen efterfrågar fler indikatorer på processnivå för att kunna följa upp om arbete med våldsförebyggande arbete bedrivs på lokal nivå och vilka metoder och arbetssätt som används. Ett konkret önskemål som samordningsgruppen formulerade är att länsstyrelserna tillsammans med Jämställdhetsmyndigheten tar fram ett våldspreventionsindex, byggt på ett urval indikatorer, på nationell nivå som kan tillämpas regionalt, för att det ska gå att jämföra över tid och mellan län.

I verksamhetsredovisningarna har några av länsstyrelserna rapporterat att bristen på statistik som är nedbrytbar på regional nivå är en utmaning i arbetet med att följa upp verksamheten. Bland annat efterfrågas fler indikatorer i förhållande till det våldsförebyggande arbetet.

Samordningsgruppen pekade också under intervjun på ett behov av att förbättra förutsättningarna att följa upp verksamheten inom det våldsförebyggande arbetet. Här föreslås bland annat att bygga vidare på de strukturer som finns för uppföljning idag. Samordningsgruppen lyfte i intervjun att det nationella stödet kan stärkas i arbetet med att följa upp den regionala våldsförebyggande verksamheten kvalitativt och med faktabaserade underlag, då det idag kan vara svårt att upprätthålla ett sådant arbete.

8.5. SLUTDISKUSSION

Jämställdhetsmyndigheten bedömer att länsstyrelserna har generellt goda förutsättningar att genomföra sitt uppdrag och få genomslag för det våldsförebyggande arbetet regionalt och lokalt, i linje med Statskontorets³²² analys. Den nationella strategin har inneburit en tydligare styrning och mer resurser till arbetet på regional nivå och förtydligat länsstyrelsernas roll i det våldsförebyggande arbetet. Förutsättningarna kan se olika ut mellan olika länsstyrelser, bland annat eftersom länen är olika stora.

Länsstyrelserna har redovisat en bredd av våldsförebyggande insatser som de varit delaktiga i att genomföra och stötta i sina respektive län under 2018 - 2020. Tyngdpunkten ligger på kunskaps- och metodstöd, framför allt spridning av kunskap och information på olika sätt. Detta tyder på att länsstyrelserna kan behöva ett ökat stöd kring att utveckla ett processinriktat våldsförebyggande stöd till den regionala och lokala nivån och sprida evidensbaserade och kvalitetssäkrade metoder. Det finns exempel på insatser som omfattar flera samhällssektorer och som syftar till att utveckla förebyggande insatser, som exempelvis spridningen av handboken *Inget att vänta på*.

Länsstyrelserna bedömer att kommunernas förutsättningar för att ta emot det stöd som länsstyrelserna erbjuder ser olika ut, bland annat eftersom kommunerna är olika stora. Detta lyfts också fram i Statskontorets undersökning.

Samordningsgruppen pekade i intervjun på att en viktig förutsättning för ett effektivt våldsförebyggande regionalt arbete är att det finns en strategisk mottagare på lokal nivå. En tydligare nationell styrning, exempelvis genom riktade medel, kan vara ett sätt att stärka förutsättningarna att ta emot stödet på lokal nivå.

Jämställdhetsmyndigheten ser några viktiga utvecklingsområden. Det handlar främst om att utveckla det nationella stödet till förebyggande arbete med en förstärkt kedja till regional och lokal nivå. Det finns behov av forskning om våldsprevention samt samordning gällande att utvärdera våldspreventiva metoder för att länsstyrelserna bättre ska kunna ge ett metodstöd till regionala och lokala aktörer.

---

³²² Statskontoret

Jämställdhetsmyndigheten har även tidigare lyft att en nationell och regional samverkanstruktur behöver utvecklas.³²³ Som ett led i detta arbete har Jämställdhetsmyndigheten påbörjat en utveckling av ett kompetens- och metodstöd med utgångspunkt i myndighetens handbok om våldsförebyggande arbete *Inget att vänta på*. En utbildning i processtöd för våldsförebyggande arbete har tagits fram och erbjuds sedan 2021 för länsstyrelserna. Norska NUBU (Nasjonalt Utviklingssenter for Barn og Unge) nämndes i intervjun som ett exempel på en struktur för att ge ett samlat nationellt kunskaps- och metodstöd på nationell och regional nivå.

Därtill finns behov av att utveckla uppföljningen av det våldsförebyggande arbetet på regional och lokal nivå, bland annat genom att utveckla indikatorer för att mäta resultat och effekter av det arbete som bedrivs.³²⁴ Det saknas också ett enhetligt system för uppföljning för länsstyrelserna och lokala aktörer. Samordningsgruppen och länsstyrelserna efterfrågar även fler indikatorer inom det våldsförebyggande arbetet som mäter utvecklingen på processnivå och inte bara befolkningsnivå. Det pågår ett utvecklingsarbete hos länsstyrelserna för att ta fram fler indikatorer bland annat för det våldsförebyggande arbetet på regional nivå.

Jämställdhetsmyndigheten bedömer även att redovisningen av länsstyrelsernas uppdrag kan utvecklas för att förbättra möjligheterna till uppföljning. Exempelvis är inte den regionala lägesrapporteringen jämförbar mellan olika län. Från och med 2021 redovisar länsstyrelserna uppdraget om mäns våld mot kvinnor uppdelat på den nationella strategins fyra målsättningar i stället inom de sex deluppdragen, vilket kan förbättra möjligheterna till systematisk uppföljning.

---

³²³ A2020/01468

³²⁴ I kapitel 3 om indikatorutvecklingen redogörs närmare för utvecklingsarbete kring indikatorer.

REFERENSER

Brottsövermyndigheten (2019) *Liten och trygg ger kunskap om barn som bevittnat brott.*

Franzén, A. och Gottzén, L. (2020) *Våldsprevention i Sverige. En forskningsöversikt.* Stockholms universitet.

SFS 2021:995. *Förordning om länsstyrelsernas regionala arbete mot mäns våld mot kvinnor.*

Jämställdhetsmyndigheten (2021). *Stoppa köp av sexuella tjänster, koppleri och människohandel. Fallstudie om länsstyrelsernas arbete mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål.*

Jämställdhetsmyndigheten (2022). *Handboken Inget att vänta på. Kommunalförbundet Fyrbodalen (2018) Fyrbodalen. Om hälsokällan.* <https://www.fyrbodalen.se/verksamhet/valfardsutveckling/halsokallan/om-halsokallan/> (Hämtad 2022-03-02).

Länsstyrelsen. Redovisning av Länsstyrelsernas arbete med uppdrag 35, regleringsbrev 2017.

Länsstyrelsen Stockholm (2019). Redovisning av Länsstyrelsernas arbete med uppdrag 62, regleringsbrev 2018. Rapport 2019:6.

Länsstyrelsen Västerbotten (2020). *Våldsprevention Västerbotten - Ett initiativ för att jobba våldspreventivt med genusförändrande ansats i små kommuner. Umeå: Länsstyrelsen Västerbotten.* [Våldsprevention Västerbotten – Ett initiativ för att jobba våldspreventivt med genusförändrande ansats i små kommuner \(lansstyrelsen.se\)](https://lansstyrelsen.se/vasterbotten/vaeldsprevention-vasterbotten-ett-initiativ-for-att-jobba-vaeldspreventivt-med-genusforandrande-ansats-i-sma-kommuner) (Hämtad 2022-03-02)

Länsstyrelserna (2021) Nationell samordnad plan (2021). Länsstyrelsernas arbete med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.

Länsstyrelserna. Anvisningar lägesbild inom uppdraget att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. RB 2021, 3 Uppdrag - C Främjande av länets utveckling, punkt 8. 2021.

Machofabriken. Ett redskap för jämställdhetsarbete. *MÄN och Unizon.* U.å. [Machofabriken | Ett interaktivt jämställdhetsarbete tillsammans med unga.](#) (Hämtad 2022-03-02).

MÄN och Unizon (2020). *Ett steg på vägen. En undersökning av kommunernas förebyggande arbete mot mäns våld mot kvinnor.*

Nasjonalt utviklingssenter for barn og unge (NUBU). Kort om NUBU. *NUBU.* 2022. [Om oss - NUBU](#) (Hämtad 2022-03-01)

Nationellt Metodstöd mot prostitution och människohandel. Regionkoordinatorer. *NMT Sverige.* U.å. [Regionkoordinatorer | Nationellt metodstödsteam \(nmtsverige.se\)](#) (Hämtad 2022-02-14).

Välj att sluta. Om telefonlinjen. *Länsstyrelserna*. U.å. [Välj att sluta \(valjattsluta.se\)](http://valjattsluta.se) (Hämtad 2022-02-14).

Regeringen. *Åtgärdsprogram för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor 2021–2023*. A2021/02397.

Regeringsbeslut 2017-12-18. *Regionalt uppdrag att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor*. S2017/07420/JÄM (delvis).

Regeringsbeslut 2020-06-25. *Uppdrag om utveckling av samordning avseende våldsförebyggande insatser*. A2020/01468/JÄM.

Rädda Barnen. *Kärleken är fri – mot hedersrelaterat våld och förtryck*. U.å. <https://www.raddabarnen.se/rad-och-kunskap/karleken-ar-fri> (Hämtad 2022-03-02)

Statskontoret (2021) *Mäns våld mot kvinnor. En analys av myndigheternas arbete med den nationella strategin*. 2021:3.

Verksamhetsredovisningar

Länsstyrelsen Blekinge (2019). Återrapportering Mäns våld mot kvinnor, Blekinge län S2017/07420/JÄM (delvis) Regleringsbrev 2018 uppdrag 62.

Länsstyrelsen Blekinge (2020). Uppdrag 54: Mäns våld mot kvinnor. Redovisning från Länsstyrelsen Blekinge län.

Länsstyrelsen Blekinge (2021). Uppdrag C5 RB 2020: Mäns våld mot kvinnor Redovisning från Länsstyrelsen i Blekinge län.

Länsstyrelsen Dalarna (2019). Regionalt uppdrag att bekämpa mäns våld mot kvinnor. Uppdrag 62, regleringsbrev 2018. Dnr S2017/07420/JÄM.

Länsstyrelsen Dalarna (2020). Uppdrag 54: Mäns våld mot kvinnor. Redovisning från Länsstyrelsen i Dalarnas län. Dnr 801–45212020.

Länsstyrelserna Dalarna (2021). Uppdrag 54: Mäns våld mot kvinnor Redovisning från Länsstyrelsen i Dalarnas län. Dnr. 801-4721-2021.

Länsstyrelsen Gotland (2019). Regionalt uppdrag att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, S2017/070420/JÄM, 2019-03-22, 2019-03-22.

Länsstyrelsen Gotland (2020). Uppdrag 54: Mäns våld mot kvinnor. Redovisning från Länsstyrelsen i Gotlands län.

Länsstyrelsen Gotland (2021). Uppdrag C5 RB 2020: Mäns våld mot kvinnor Redovisning från Länsstyrelsen i Gotlands län.

Länsstyrelsen Gävleborg (2019). Återrapportering för verksamhetsåret 2018, Länsstyrelsen uppdrag att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.

Länsstyrelsen Gävleborg (2020). Uppdrag 54: Mäns våld mot kvinnor. Redovisning från Länsstyrelsen i Gävleborgs län.

- Länsstyrelsen Gävleborg (2021). Uppdrag 54: Mäns våld mot kvinnor.
Redovisning från Länsstyrelsen i Gävleborgs län.
- Länsstyrelsen Hallands län (2019). Redovisning från Länsstyrelsen i Hallands län.
- Länsstyrelsen Halland (2020). Uppdrag 54: Mäns våld mot kvinnor. Redovisning från Länsstyrelsen i Hallands län.
- Länsstyrelsen Halland (2021). Redovisning av uppdrag Mäns våld mot kvinnor regleringsbrev 2020 3.C. Dnr 801-2764-2021.
- Länsstyrelsen Jämtland (2019). Återrapportering av uppdrag 62 enligt Länsstyrelsernas RB 2018, Förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.
- Länsstyrelsen Jämtland (2020). Uppdrag 54: Mäns våld mot kvinnor Redovisning från Länsstyrelsen i Jämtlands län. Dnr:801-1865-2020.
- Länsstyrelsen Jämtland (2021). Uppdrag C5 RB 2020: Mäns våld mot kvinnor Redovisning från Länsstyrelsen i Jämtlands län.
- Länsstyrelsen Jönköping (2019). Regionalt uppdrag att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. 2019-03-29.
- Länsstyrelsen Jönköping (2020). Uppdrag 54: Mäns våld mot kvinnor. Redovisning från Länsstyrelsen i Jönköpings län.
- Länsstyrelsen Jönköping (2021). Uppdrag C5 RB 2020: Mäns våld mot kvinnor Redovisning från Länsstyrelsen i Jönköpings län.
- Länsstyrelsen Kalmar (2019). Länsstyrelsernas verksamhetsrapportering.
- Länsstyrelsen Kalmar (2020). Uppdrag 54: Mäns våld mot kvinnor Redovisning från Länsstyrelsen i Kalmars län. Dnr: 3109-2020-1.
- Länsstyrelsen Kalmar (2021). Uppdrag C5 RB 2020: Mäns våld mot kvinnor. Redovisning från Länsstyrelsen i Kalmar län. Dnr 10232–2020.
- Länsstyrelsen Kronoberg (2020). Uppdrag 54: Mäns våld mot kvinnor Redovisning från Länsstyrelsen i Kronobergs län.
- Länsstyrelsen Kronoberg (2021). Uppdrag C5 RB 2020: Mäns våld mot kvinnor Redovisning från Länsstyrelsen i Kronobergs län.
- Länsstyrelsen Norrbotten (2019). Redovisning avseende 2018 Länsstyrelsen Norrbotten.
- Länsstyrelsen Norrbotten (2020). Uppdrag 54: Mäns våld mot kvinnor. Redovisning från Länsstyrelsen i Norrbottens län.
- Länsstyrelsen Norrbotten (2021). Uppdrag C5 RB 2020: Mäns våld mot kvinnor Redovisning från Länsstyrelsen i Norrbottens län.
- Länsstyrelsen Skåne (2019). Att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, Redovisning av Länsstyrelsen Skånes arbete med uppdrag 62, regleringsbrev 2018. Länsstyrelsen Skåne (2020). Uppdrag 54: Mäns våld mot kvinnor Redovisning från Länsstyrelsen i Skåne. Dnr 801-10328-20.

- Länsstyrelsen Skåne (2021). Uppdrag C5 RB 2020: Mäns våld mot kvinnor
Redovisning från Länsstyrelsen i Skåne. Dnr. 801-9882-21.
- Länsstyrelsen Stockholm (2019). Att förebygga och bekämpa mäns våld mot
kvinnor, Redovisning av arbetet med uppdrag 62, regleringsbrev 2018.
Länsstyrelsen Stockholm (2020). Uppdrag 54: Mäns våld mot kvinnor.
Redovisning från Länsstyrelsen i Stockholm.
- Länsstyrelsen Stockholm (2020). Välj att sluta – En telefonlinje för personer som
utövar våld i nära relationer. Slutrapport för en pilotverksamhet. 2020:17
- Länsstyrelsen Stockholm (2021). Uppdrag C5 RB 2020: Mäns våld mot kvinnor
Redovisning från Länsstyrelsen i Stockholms län. Beteckningsnummer 106-
1192- 2020.
- Länsstyrelsen i Södermanland (2019). Återrapportering av det regionala uppdraget
att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, S2017/07420/JÄM
(delvis), Regeringsbeslut II:14.
- Länsstyrelsen Södermanland (2020). Uppdrag 54: Mäns våld mot kvinnor.
Redovisning från Länsstyrelsen i Södermanland.
- Länsstyrelsen Södermanland (2021). Uppdrag C5 RB 2020: Mäns våld mot
kvinnor Redovisning från Länsstyrelsen i Södermanlands län.
- Länsstyrelsen Uppsala (2019). Verksamhetsredovisning, Dnr 801-722-19.
Länsstyrelsen Uppsala (2020). Uppdrag 54: Mäns våld mot kvinnor.
Redovisning från Länsstyrelsen i Uppsala län.
- Länsstyrelsen Uppsala (2021). Uppdrag C5 RB 2020: Mäns våld mot kvinnor
Redovisning från Länsstyrelsen i Uppsala län.
- Länsstyrelsen Värmland (2019). Redovisning av Länsstyrelsen Värmlands arbete
med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor Värmlands län 2018.
- Länsstyrelsen Värmland (2020). Uppdrag 54: Mäns våld mot kvinnor. Redovisning
från Länsstyrelsen i Värmlands län.
- Länsstyrelsen Värmland (2021). Uppdrag C5 RB 2020: Mäns våld mot kvinnor
Redovisning från Länsstyrelsen i Värmlands län.
- Länsstyrelsen Västerbotten (2019). Länsstyrelsen Västerbottens arbete med att
förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor 2018.
- Länsstyrelsen Västerbotten (2020). Uppdrag 54: Mäns våld mot kvinnor
Redovisning från Länsstyrelsen i Västerbotten för år 2019.
- Länsstyrelsen Västerbotten (2021). Uppdrag C5 RB 2020: Mäns våld mot kvinnor
Redovisning från Länsstyrelsen i Västerbottens län.
- Länsstyrelsen Västernorrland (2019). Återredovisning 2018 - Mäns våld mot
kvinnor ska upphöra.
- Länsstyrelsen Västernorrland (2020). Uppdrag 53: Mäns våld mot kvinnor.
Redovisning från Länsstyrelsen i Västernorrland.

- Länsstyrelsen Västernorrland (2021). Uppdrag C5 RB 2020: Mäns våld mot kvinnor Redovisning från Länsstyrelsen i Västernorrland.
- Länsstyrelsen Västmanland (2019). Återrapportering. Regionalt uppdrag att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Västmanlands län 2018.
- Länsstyrelsen Västmanland (2020). Uppdrag 53: Mäns våld mot kvinnor. Redovisning från Länsstyrelsen i Västmanland.
- Länsstyrelsen Västmanland (2021). Uppdrag C5 RB 2020: Mäns våld mot kvinnor Redovisning från Länsstyrelsen i Västmanland.
- Länsstyrelsen Västra Götaland (2019). Att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Redovisning av Länsstyrelsen Västra Götalands arbete med uppdrag 62, regleringsbrev 2018.
- Länsstyrelsen Västra Götaland (2021). Uppdrag C5 RB 2020: Mäns våld mot kvinnor. Redovisning från Länsstyrelsen i Västra Götaland.
- Länsstyrelsen Örebro (2019). Redovisning av länsstyrelsernas arbete med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor på regional nivå.
- Länsstyrelsen Örebro (2020). Uppdrag 54: Mäns våld mot kvinnor. Redovisning från Länsstyrelsen i Örebro län.
- Länsstyrelsen Örebro (2021). Uppdrag C5 RB 2020: Mäns våld mot kvinnor – Redovisning från Länsstyrelsen i Örebro län.
- Länsstyrelsen Östergötland (2019). Årsrapport – Mäns våld mot kvinnor 2018.
- Länsstyrelsen Östergötland (2020). Uppdrag 54: Mäns våld mot kvinnor. Redovisning från Länsstyrelsen i Östergötland.
- Länsstyrelsen Östergötland (2021). Uppdrag C5 RB 2020: Mäns våld mot kvinnor Redovisning från Länsstyrelsen i Östergötland.
- Socialdepartementet (2017). Regionalt uppdrag att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, 2017-12-18, S2017/07420/JÄM (delvis)

Box 73, 424 22 Angered
Besöksadress: Angereds torg 9
Tel: 031-392 90 00
www.jamstalldhetsmyndigheten.se

**JÄMSTÄLLDHETS
MYNDIGHETEN**